

การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข :
กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
Networks Enhancement of the Community-based Tourism
for Peaceful Communities : A Case Study of
Amphawa Floating Market, Samut Songkhram Province

นางสุนีย์ อภิชาติกุลชัย

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๗

การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข :
กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

นางสุนีย์ อภิชาติกุลชัย

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๗

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

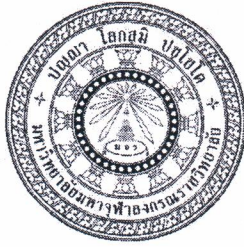
Networks Enhancement of the Community-based Tourism
for Peaceful Communities : A Case Study of
Amphawa Floating Market, Samut Songkhram Province

Mrs. Sunee Apichartkulchai

A Thematic Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirement of the Degree of
Master of Arts
(Peace Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2014

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้ับสารนิพนธ์เรื่อง
“การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข: กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา
จังหวัดสมุทรสงคราม” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิภิโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิภิโร, ดร.)

กรรมการ

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)

กรรมการ

(ดร.อุทัย สติมัน)

กรรมการ

(ดร.พูนสุข มาศรีงสรรค์)

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. ประธานกรรมการ

ดร.อุทัย สติมัน

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นางสุนีย์ อภิชาติกุลชัย)

ชื่อสารนิพนธ์	: การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข : กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
ผู้วิจัย	: นางสุนีย์ อภิชาติกุลชัย
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สันติศึกษา)
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	: พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร., ป.ธ.๖, พร.บ., ศศ.ม., พร.ด. (พระพุทธศาสนา) : ดร.อุทัย สติมัน ป.ธ.๗, พร.บ., บธ.ม., พร.ด. (พระพุทธศาสนา)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาแนวความคิดการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข (๒) เพื่อศึกษาวิเคราะห์เครือข่ายด้านการท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม (๓) เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนสันติสุข

ผลจากการศึกษา พบว่า สภาพเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน “ตลาดน้ำอัมพวา” ในเบื้องต้นเป็นการรวมกลุ่มของชุมชนเอง แต่เมื่อมีผู้นำมาร่วมวางแผนพัฒนา ประกอบกับมีการสร้างเครือข่ายชุมชนที่เกี่ยวข้องโดยมีการจัดตั้งชมรมต่างๆ ขึ้นพร้อมกับการประชาสัมพันธ์ ทำให้ตลาดน้ำได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากขึ้นเป็นลำดับ ที่สำคัญ “ตลาดน้ำอัมพวา” มีจุดเด่นเป็นการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจเป็นพิเศษ แต่ด้วยสภาพวัฒนธรรมของชุมชนดั้งเดิมมีอาชีพทำสวน ซึ่งมีความถนัดในการทำงานเพียงลำพังมากกว่าการทำงานเป็นกลุ่มส่งผลให้การรวมกันของชุมชนเป็นไปอย่างหลวมๆ แม้ว่าจะมีการจัดตั้งเครือข่ายหรือกลุ่มชุมชนเพื่อเปิดพื้นที่ให้แสดงความคิดเห็นก็ตาม

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนั้น ผู้วิจัยพบว่า ชุมชน “ตลาดน้ำอัมพวา” มีปัญหาอันเนื่องมาจากเหตุปัจจัยภายในสมาชิกชุมชนและเครือข่ายชุมชนเอง อันได้แก่ การที่สมาชิกชุมชนและเครือข่ายต่างเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม การไม่ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติส่งผลให้นักท่องเที่ยวเริ่มลดน้อยลง การขาดความร่วมมือกันระหว่างสมาชิกในชุมชน และการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ของนายทุนจากภายนอก ส่งผลให้รูปแบบการท่องเที่ยวในชุมชนตลาดน้ำเปลี่ยนแปลงไป จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาเพื่อหาแนวทางเสริมสร้างเครือข่ายของชุมชนเพื่อการรักษาสมดุลไว้ ๓ ด้าน คือด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการสร้างกิจกรรมสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม จากการสนับสนุนจากภาครัฐ เป็นต้น

จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนายังพบว่า การนำชุดวิธีการที่เรียกว่า “พุทธสันติวิธี” ด้วยหลัก “สารณียธรรม ๖” ซึ่งเป็นหลักธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน สามารถนำมาเป็นแนวทางในการเสริมสร้างเครือข่ายชุมชน “ตลาดน้ำอัมพวา” ตลอดจนไปจนถึงชุมชนต่างๆ ในการสร้างความเข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขต่อไป

Thematic Paper Title : Networks Enhancement of the Community-based
Tourism for Peaceful Communities : A Case Study of
Amphawa Floating Market, Samut Songkhram Province

Researcher : Mrs. Sunee Aphichartkulchai

Degree : Master of Arts (Peace Studies)

Thematic Paper Advisor : Assoc. Prof. Dr. Phramahā Hansā Dhammahāso
(Nitibunyakorn), Pāli vi, B.A., M.A.,
Ph.D. (Buddhist Studies)

: Dr. Uthai Satiman Pāli vii, B.A., M.B.A. (Management),
Ph.D (Buddhist Studies)

Date of Graduation : 16 March 2015

ABSTRACT

This thematic paper is of 3 objectives, i.e. (1) to study the ideas of enhancing networks of tourism for peaceful communities; (2) to analytically study the network of tourism at Amphawa Floating Market in Samut Songkhram Province; and (3) to present the ways for enhancing networks of tourism in touring peaceful-communities.

From the study, it is found that the state of the network of the community touring at 'Amphawa Floating Market' is firstly done by the community itself; until there are some leaders joining the developing plan together with the creating of related communities by setting up and promoting various clubs, the Floating Market then becomes popular among the tourists, respectively. Importantly, the significance of 'Amphawa Floating Market' is the touring in the aspect of conservation, drawing more tourists' attractions. Unfortunately, the culture of the original community is gardening with the skill in working alone rather than working in a group; therefore, the gathering of the community is not quite good even there are groups of community people set up for expressing opinions.

From interviewing the related people, it is found that the community of 'Amphawa Floating Market' has their own internal problems, i.e. the selfishness of the community members thinking of their own benefits more than others', the lack of care for the natural resource led to the decline of tourists, and the lack of the co-ordination among the community members; plus, the problem from the outside capitalists who come in to seek for their benefits. These problems affect the changes of the touring model in the Floating Market community. Accordingly, the ways to enhance the network of the community are studied by the researcher to keep the balance in the 3 aspects of economy, societies, and environment; for instance, the creating of activities for relationship in order to promote conservatively cultural tourism through the support of the government, etc.

It is also found from the research study of the Dhammas in Buddhism that the use of Buddhist peaceful means by 'the Six Sārāṇīyadhamma', the Dhamma for fraternal or conciliation living, can help enhance the community network of 'Amphawa Floating Market' including other communities in order to further peacefully live together.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยได้รับความเมตตาและความอนุเคราะห์จากคณาจารย์หลายท่าน คือ พระสุธีธรรมานวัตร คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร., ดร.อุทัย สติมันอาจารย์ที่ปรึกษาและ ดร.ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์ ที่กรุณาเสียสละเวลาในการให้ความรู้ คำแนะนำ และข้อเสนอแนะ ตลอดจนตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ ทำให้สารนิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์และถูกต้องมากยิ่งขึ้น จนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยเป็นรูปเล่ม

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน รวมทั้งสหธรรมิกผู้เป็นกัลยาณมิตรทุกท่านที่คอยช่วยเหลือในการให้ข้อมูลการวิจัย ตลอดจนผู้เป็นเจ้าของผลงานทางวิชาการทุกท่าน ที่ผู้วิจัยนำมาอ้างอิงประกอบในการจัดทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณอดีตนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลอัมพวา เจ้าหน้าที่เทศบาล ประธานชุมชน และสมาชิกของชุมชน ในเทศบาลตำบลอัมพวาทุกท่านในการให้ข้อมูล รวมทั้งพนักงานสำนักงาน ททท.สมุทรสงคราม ในการอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอน้อมจิตอุทิศประโยชน์อันพึงบังเกิดจากงานสารนิพนธ์นี้ ขอน้อมถวายพุทธบูชา ตลอดจน พ่อแม่ ครูอาจารย์ ญาติธรรม และมิตรสหาย ทั้งที่มีชีวิตและล่วงลับไปแล้วทุกท่าน ขออานิสงส์แห่งความดีนี้จงส่งผลให้ทุกท่านประสบแต่ความสุข ความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป

นางสุนีย์ อภิชาติกุลชัย

๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ญ
สารบัญตาราง	ฎ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฏ

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๑.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual framework)	๑๔
๑.๘ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๔
๑.๙ ประโยชน์ที่จะได้รับ	๑๕

บทที่ ๒ แนวคิดการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชน

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน	๑๖
๒.๑.๑ ความหมายของการท่องเที่ยวชุมชน	๑๖
๒.๑.๒ ความสำคัญของการท่องเที่ยวชุมชน	๑๘
๒.๑.๓ องค์ประกอบของท่องเที่ยวชุมชน	๑๘
๒.๑.๔ วิสัยทัศน์ในการเปิดการท่องเที่ยวชุมชน	๑๙
๒.๑.๕ วัตถุประสงค์ในการเปิดการท่องเที่ยวชุมชน	๒๐

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน	๒๐
๒.๒.๑ ความหมายของเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน	๒๑
๒.๒.๒ ลักษณะของการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน	๒๒
๒.๒.๓ แนวปฏิบัติเพื่อการสร้างและขับเคลื่อนด้วยระบบเครือข่าย	๒๓
๒.๒.๔ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน	๒๔
๒.๓ แนวคิดหลักพุทธสันติวิธีเพื่อการจัดการเครือข่ายด้านการท่องเที่ยว	
เพื่อชุมชนสันติสุข	๓๒
๒.๓.๑ แนวคิดหลักสาราณียธรรม ๖	๓๒
๒.๓.๒ ความสำคัญในการประยุกต์หลักสาราณียธรรม ๖	๓๕
๒.๔ สรุป	๓๖

บทที่ ๓ สภาพปัญหาบริบทเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนของตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

๓.๑ บริบทของตลาดน้ำอัมพวา	๓๘
๓.๑.๑ ประวัติของตลาดน้ำ	๔๐
๓.๑.๒ ตลาดน้ำอัมพวากับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน	๔๑
๓.๑.๓ พัฒนาการการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวา	๔๒
๓.๒ ทรัพยากรที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนอัมพวา	๔๓
๓.๒.๑ ทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน	๔๔
๓.๒.๒ ทรัพยากรมนุษย์สร้างขึ้น	๔๘
๓.๒.๓ ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน	๔๙
๓.๓ ความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนและผลกระทบที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยว	๕๐
๓.๓.๑ ความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่องิ๊ชีวิตชุมชนด้านเศรษฐกิจ	๕๑
๓.๓.๒ ความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่องิ๊ชีวิตชุมชนด้านสังคม	๕๒
๓.๓.๓ ความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่องิ๊ชีวิตชุมชนด้านวัฒนธรรม	๕๔
๓.๔ สภาพปัญหาและความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน	๕๖
๓.๔.๑ สภาพเครือข่ายชุมชนและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน	๕๖
๓.๔.๒ ปัญหาและอุปสรรคในระหว่างเครือข่ายชุมชน	๕๗
๓.๔.๓ แนวทางปฏิบัติการเสริมสร้างเครือข่ายของชุมชน	๖๑
๓.๕ สรุป	๖๕

บทที่ ๔ แนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข	๖๖
๔.๑ สภาพปัญหาการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชน	
ตลาดน้ำอัมพวา	๖๖
๔.๑.๑ ปัญหาภายใน	๖๖
๔.๑.๒ ปัญหาภายนอก	๖๗
๔.๒ สาเหตุของปัญหาการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชน	
ตลาดน้ำอัมพวา	๖๘
๔.๒.๑ การที่สมาชิกในชุมชนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากเกินไป	
จนละเลยประโยชน์ส่วนรวม	๖๙
๔.๒.๒ การที่สมาชิกในชุมชนไม่เคารพกฎระเบียบของชุมชน	๖๙
๔.๒.๓ การที่เครือข่ายชุมชนต่างๆ เห็นแก่พวกพ้องมากจนละเลย	
ประโยชน์ร่วมกันของชุมชน	๖๙
๔.๒.๔ การที่สมาชิกในชุมชนไม่แสดงออกซึ่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	
และไม่แสดงออกซึ่งความช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยความเต็มใจ	๖๙
๔.๒.๕ การที่สมาชิกไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	๖๙
๔.๒.๖ การที่สมาชิกในชุมชนไม่คิดที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นด้วยความตั้งใจ	๖๙
๔.๒.๗ การที่สมาชิกตลอดจนเครือข่ายต่างๆ ในชุมชนไม่เล็งเห็น	
ถึงเป้าหมายร่วมกัน	๖๙
๔.๓ วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวาด้วย	
SWOT ANALYSIS	๗๑
๔.๔ แนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวา	๗๒
๔.๔.๑ ความเข้มแข็งของสมาชิกชุมชน	๗๒
๔.๔.๒ ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายชุมชน	๗๓
๔.๔.๓ การสนับสนุนจากภาครัฐ	๗๔
๔.๕ สรุป	๗๕

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๗๗
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๗๗
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๘๐

บรรณานุกรม	๘๑
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. หนังสือขอสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ	๘๖
ภาคผนวก ข. แบบสัมภาษณ์	๙๓
ภาคผนวก ค. ภาพถ่ายผู้ให้การสัมภาษณ์และภูมิทัศน์ตลาดน้ำอัมพวา จ.สมุทรสงคราม	๙๗
ประวัติผู้วิจัย	๑๐๗

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

๑.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

๑๔

๒.๑ เปรียบเทียบคุณลักษณะและข้อดีข้อเสียของการจัดการแบบรวมอำนาจ
และกระจายอำนาจของกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนในประเทศไทย

๒๒

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

ตารางที่ ๔.๑ วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชน
ตลาดน้ำอัมพวาด้วย SWOT ANALYSIS

๗๑

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

อักษรย่อในสารนิพนธ์นี้ใช้การอ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ โดยระบุชื่อย่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า ตามลำดับ เช่น ที.สี. (ไทย) ๙/๒๗๖/๙๗. หมายถึง ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ภาษาไทย เล่มที่ ๙ ข้อที่ ๒๗๖ หน้า ๙๗.

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จุ.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	จุฬวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.ป.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	ปริวารวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.อุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปณาสก์	(ภาษาไทย)
ส.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ทุก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่รัฐบาลให้ความสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยได้นำเอกลักษณ์ของความเป็นไทยทางประเพณี วัฒนธรรม และวิถีการดำเนินชีวิตแบบไทยๆ มาเป็นจุดขายแก่นักท่องเที่ยว โดยการสนับสนุนและกระตุ้นให้มีการจัดการท่องเที่ยวขึ้นในระดับชุมชน ระดับจังหวัด และระดับภูมิภาค ส่งผลให้แต่ละท้องถิ่น เร่งพัฒนาและให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวมีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามลักษณะของพื้นที่ เช่น การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการพัฒนาที่ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม^๑ หัวใจสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนคือการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ “คน” และ “ชุมชน” ให้สามารถสร้างกลไกในการแก้ปัญหาของชุมชนทั้งในปัจจุบันและพร้อมรับมือปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคต สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของชุมชนได้และขึ้นำการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม^๒ และเกิดการพลังของความร่วมมือในการทำงาน การเสริมสร้างพลังในการทำงาน จึงเป็นกระบวนการที่บุคคลในชุมชนสามารถดำเนินชีวิตร่วมกัน มีความสามารถในการทำงาน ประสพการณ์ และความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน^๓ ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาแนวคิดสำคัญของการพัฒนาชุมชนคือ การยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพราะการพัฒนาคนให้มีความสามารถในการพัฒนาตนเองและชุมชนทำให้เกิดความเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองไม่หวังพึ่งพาปัจจัยจากภายนอก^๔ ดังนั้นการส่งเสริมการพัฒนาคนในชุมชนจึงเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการท่องเที่ยว ในการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งยังคงเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ เพื่อสร้างความสมดุลอย่างยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของตัวชุมชนมิให้เสื่อมสลายไปกับกระแสการหลั่งไหลเข้ามาของ

^๑พจนา สอนศรี, การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๖), หน้า ๑๗๘-๑๗๙.

^๒อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ, “คุยกันก่อน”, จดหมายข่าวงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑) : หน้า ๒.

^๓Fawcett, S.B. et al., “A Contextual - behavioral model of empowerment : Case studies involving people with physical disabilities”, *American Journal of Community Psychology*, Vol. 22 (1994), p 471.

^๔สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๔๔.

นักท่องเที่ยวและการแทรกซึมของนายทุน นอกจากนี้ยังรวมถึงความยั่งยืนของความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม สังคม หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และการเงินที่จะนำมาซึ่งความเติบโตเศรษฐกิจของชุมชนและส่วนหนึ่งที่จะสร้างข้อได้เปรียบในการทำการตลาดที่ยั่งยืนให้แก่ชุมชน คือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดคุณค่าแก่คนในชุมชน^๕ และสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวในชุมชน

รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Industry) จากนักท่องเที่ยวของไทยและชาวต่างประเทศก่อให้เกิดการหมุนเวียนของการใช้จ่าย ซึ่งจะตกอยู่ในหลายกลุ่มอาชีพช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับสังคมทั้งระดับชุมชนท้องถิ่นและระดับประเทศ^๖ และสามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้เป็นอย่างมาก โดยอาศัยการลงทุนที่ค่อนข้างต่ำ ทั้งยังเป็นแหล่งสร้างงานให้แก่ประชาชนต่าง ๆ ในท้องถิ่น และสร้างรายได้ให้กับบุคคลหลายกลุ่ม แต่อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสังคม ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ทำให้เกิดแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของสังคมปัจจุบัน โดยไม่บั่นทอนศักยภาพในการพัฒนาของคนยุคหน้า ในการแสวงหาความต้องการของตน ซึ่งแนวคิดนี้ได้ขยายครอบคลุมมาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวด้วย โดยการให้ชุมชนท้องถิ่นได้มีบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่เพื่อผลประโยชน์ของชุมชน เพราะการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ซึ่งจะต้องระมัดระวังมิให้เกิดผลกระทบจากการเข้ามาของนักท่องเที่ยวจำนวนมาก จนเกินขีดความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะส่งผลต่อลักษณะการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมต่อทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว^๗

นอกจากนี้แล้วยังพบว่าพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวทั่วโลกปรับเปลี่ยนไปตามสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวอย่างระมัดระวัง โดยคำนึงถึงความคุ้มค่ามากขึ้น และมีแนวโน้มที่สนใจการท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ เช่นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและการท่องเที่ยวเชิงกีฬาซึ่งนับวันมีแนวโน้มขยายตัวมากขึ้น สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในอนาคตที่มีแนวโน้มที่จะเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง ความต้องการเข้าถึงแก่นแท้ของวิถีชีวิตและวัฒนธรรม รวมถึงต้องการสัมผัสธรรมชาติที่บริสุทธิ์ เน้นกิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและให้ความสำคัญกับความปลอดภัย^๘ ทำให้กระแสมความนิยม

^๕Hunt, S.D., "Sustainable marketing, equity, and economic growth: A resource-advantage, economic freedom approach", *Journal of the Academy of Marketing Science*, Vol. 39 No. 1 (2010) : 7-8.

^๖ฉันทิช วรรณถนอม, *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สามลดา, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๑.

^๗ฉนิวรรณ ผิวนิม, "พัฒนาการและผลกระทบของการท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำ" ใน *รวมบทความวิจัยการท่องเที่ยวชุดโครงการนโยบายและแผนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑๓-๒๙.

^๘กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, *ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙*, หน้า ๗.

การท่องเที่ยวชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การท่องเที่ยวตลาดน้ำชุมชนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก

การท่องเที่ยวตลาดเก่าในชุมชน ได้แก่ตลาดน้ำ จึงเข้ามามีบทบาทในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงจากนักท่องเที่ยว ตลาดน้ำเป็นวิถีชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับด้านวัฒนธรรมเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณที่ลุ่มภาคกลางที่มีความอุดมสมบูรณ์ เช่น กรุงเทพมหานคร พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี สมุทรปราการ สมุทรสาคร ราชบุรี นครปฐม ฉะเชิงเทรา เป็นต้น ตลาดน้ำ เป็นชื่อเรียกแหล่งค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากันในห้องน้ำ โดยอาศัยเรือเป็นพาหนะ แต่เดิมนอกจากจะเรียก “นัด” แล้ว ยังมีชื่อเรียกอื่นอีกว่า “ตลาดเรือ” หรือ “ตลาดห้องน้ำ” หรือ “ตลาดน้ำ” ซึ่งหมายถึง ที่ชุมนุมเพื่อซื้อขายของต่างๆ ทางน้ำ มีเรือเป็นพาหนะบรรทุกสิ่งของ ในบางแห่งอาจเรียกว่า “ตลาดห้องน้ำ” และในที่สุดก็กลายเป็น “ตลาดน้ำ” การท่องเที่ยวตลาดน้ำจัดได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่ง ที่ได้รับความนิยมมากขึ้น เพราะทำให้นักท่องเที่ยวได้พบกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนที่อยู่ริมน้ำ ตลาดน้ำหลายแห่งได้สูญหายไปพร้อมกับการพัฒนาเมืองเนื่องจากจากคมนาคมที่มีความสะดวก เช่น การสร้างถนนที่เข้าถึงชุมชนตลาดน้ำ ทำให้วิถีชีวิตริมน้ำเดิมต้องเปลี่ยนไป เป็นต้น แต่ตลาดน้ำบางแห่งได้มีการพยายามรวมตัวกันของคนในชุมชนที่จะอนุรักษ์วิถีชีวิตให้เหมือนเดิม จึงได้พยายามสร้างตลาดน้ำขึ้นมาอีกครั้ง นอกจากนี้ตลาดน้ำส่วนมากมักตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ หรือปริมณฑล ทำให้สะดวกต่อการเดินทางท่องเที่ยวที่ไม่ไกลมากนัก และส่วนมากก็จะเปิดเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ จึงทำให้ตลาดน้ำเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของนักท่องเที่ยว เพราะมีความสะดวก และไม่ต้องใช้เวลานานในการท่องเที่ยว สามารถไปเช้า-เย็นกลับได้ หนึ่งในตลาดน้ำที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวได้แก่ตลาดน้ำอัมพวา

ตลาดน้ำอัมพวา ตั้งอยู่ที่ ตำบลอัมพวา อำเภ่ออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม แต่เดิมชุมชนริมคลองอัมพวาเป็นชุมชนริมน้ำที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมและสามารถสัมผัสได้ถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านแบบดั้งเดิมผนวกเข้ากับการมีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความอุดมสมบูรณ์ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเป็นอยู่ของคนในชุมชนชาวตลาดน้ำ โดยเฉพาะรูปแบบของสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้ริมน้ำและวิถีชีวิตที่เรียบง่ายสัมพันธ์กับคลอง ชุมชนแห่งนี้เคยเป็นศูนย์กลางการค้าขายที่สำคัญ มีตลาดนัดทางน้ำที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดสมุทรสงคราม มีร้านรวงในเรือนแถวไม้แบบเก่าหันหน้าสู่คลองอัมพวาทั้งสองฟากฝั่งและมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอเพียง มีการแลกเปลี่ยนของกันคนเฉพาะคนในชุมชน มีร้านขายอาหาร ขายขนมที่มีความเก่าแก่และมีชื่อเสียง มีรสชาติที่อร่อยและมีเอกลักษณ์เฉพาะในการทำของแต่ละบ้าน และยังมีการใช้เรือแจวในการสัญจรทางน้ำอัมพวามีทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ตลอดแนวสองฟากฝั่งแม่น้ำแม่กลองไล่ตั้งแต่ปากอ่าวทะเลจนถึงคลองอัมพวา มีต้นลำพูจำนวนมาก มีหิ้งห้อยนับล้านๆ ตัวที่เกาะอาศัยอยู่ที่ต้นลำพูส่องแสงระยิบระยับสว่างไสวไปทั่ว เป็นความงดงามของธรรมชาติที่น่ามหัศจรรย์ จากการร่วมมือของทางเทศบาลตำบลอัมพวาและประชาชนในท้องถิ่น ได้ฟื้นฟูตลาดน้ำอัมพวาเพื่ออนุรักษ์ความเป็นอยู่ของชุมชนริมน้ำ ซึ่งในปัจจุบันจะหาดูได้ยาก และเพื่อให้คงสืบทอดตลอดไป โดยใช้ชื่อว่า “ตลาดน้ำยามเย็น” ทำให้อำเภ่ออัมพวาเริ่มเป็นที่รู้จักของคนมากขึ้น ทำให้ตลาดน้ำอัมพวาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสมุทรสงคราม

จากการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวสู่ชุมชนอัมพวาอย่างรวดเร็ว ทำให้คนในชุมชน ปรับสภาพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ไม่ทันกับการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการล่องเรือชมหิ่งห้อยในช่วง วันหยุดที่มีเรือน้อยลำให้บริการนักท่องเที่ยวไปชมหิ่งห้อยบริเวณที่มีต้นลำพู บริเวณที่มีหิ่งห้อย จำนวนมาก และเป็นเส้นทางหลักที่มีการล่องเรือชมหิ่งห้อยมากที่สุดของจังหวัดสมุทรสงครามคือ คลองอัมพวา ประกอบกับผู้ประกอบการทั้งคนในชุมชนและผู้ประกอบการจากต่างถิ่นที่มาหารายได้ใน ตลาดน้ำอัมพวาเพิ่มมากขึ้น ภาชนะที่ใส่อาหารส่วนใหญ่จะเป็นภาชนะที่ย่อยสลายได้ยาก เช่น โฟม กระจกพลาสติกต่างๆ เป็นต้น ภาชนะเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมเป็นอย่างมาก เนื่องจาก ผู้ประกอบการมุ่งเห็นแต่ความสะดวกรวดเร็วต่อการขาย จึงทำให้สิ่งปฏิกูลเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเกิดจาก ความมั่งคั่งของผู้ประกอบการในบางรายที่ไม่ให้ความสำคัญต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และผู้ประกอบการไม่ได้มีการจัดการสิ่งปฏิกูลเหล่านี้อย่างจริงจัง^๙ จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ได้ส่ง สัมพันธ์ถึงผลกระทบที่ตามมาต่อวิถีชีวิตชุมชน ผู้ซึ่งเป็นเจ้าของชุมชนแห่งนี้อย่างแท้จริง แต่อย่างไร ก็ตาม หากคนในชุมชนสร้างเกราะกำบังที่เข้มแข็งและยืนหยัดกับความเป็นอัตลักษณ์ รักษ์และหวง แห่นทรัพยากรทางธรรมชาติ ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นอันทรงคุณค่าที่สืบทอดกันมาจากยุค บรรพบุรุษ รวมถึงการมุ่งเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของบ้านเกิดมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน ก็ จะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจในบ้านเกิดเมืองนอนซึ่งความรู้สึกเหล่านี้ บังเกิดจากการเปลี่ยนแปลงและ ถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างระหว่างคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว ซึ่งทั้งสองฝ่ายพร้อมที่ จะเป็นผู้ให้และผู้รับความสุขจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนให้เป็นไปอย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการ ท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข : กรณีศึกษา ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามโดยนำหลักพุทธสันติ วิธีเพื่อเป็นเครื่องมือในการนำเสนอรูปแบบและแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยว ชุมชน ที่สามารถส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยเริ่มจากคิดร่วม วางแผน ร่วม และเรียนรู้ร่วมกัน รวมไปถึงการรับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์เครือข่ายด้านการท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวา

จังหวัดสมุทรสงคราม

๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข

^๙ อริสรา เสยานนท์, “การป้องกันการเสื่อมโทรมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของตลาดน้ำอัมพวา”, วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๕๒), หน้า ๑๖๓-๑๗๒.

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชน ตามหลักแนวคิดทฤษฎีต่างๆ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ปัญหาและรูปแบบในการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชน ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามเป็นอย่างไร

๑.๓.๓ หลักพุทธสันติวิธีใดสามารถเป็นแนวทางในการเสริมสร้างเครือข่ายต่างๆ

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวคิดทฤษฎีการสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนต่างๆ และหลักพุทธสันติวิธีในการเสริมสร้างให้ชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขได้แก่สาราณียธรรม ๖ เพื่อมาเป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์ในเบื้องต้น รวมทั้ง ศึกษาเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม หลังจากนั้นจะนำเสนอ ตามหลักพุทธสันติวิธีที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างเครือข่ายของการท่องเที่ยวชุมชนให้มีความสันติสุข มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

๑.๔.๒ **ขอบเขตด้านพื้นที่** ผู้วิจัยศึกษาโดยการเก็บข้อมูลในพื้นที่ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลอัมพวา จำนวน ๕ ชุมชน ได้แก่ ชุมชนตลาดอัมพวา ชุมชนวัดอัมพวัน ชุมชนคลองอัมพวา ชุมชนบางกะพ้อม ๑ และชุมชนบางกะพ้อม ๒

๑.๔.๓ **ขอบเขตด้านประชากร** ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวในชุมชนตลาดน้ำอัมพวา ประกอบด้วยกลุ่มบุคคล ๓ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้นำภาครัฐ กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน

- กลุ่มผู้นำภาครัฐ ประกอบไปด้วย

๑) ร.ท. พัทธโรดม อุณสุวรรณ

ผู้จัดการอุทยาน ร.๒

อดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล

อัมพวา

๒) ม.ล. ศรีประพาส ศรีวัช

หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสังคม เทศบาลตำบล

อัมพวา

- กลุ่มผู้นำชุมชน ประกอบไปด้วย

๑) คุณกฤษฎี กลิ่นจกกล

ประธานกรรมการชุมชนตลาดอัมพวา

๒) คุณนิภา จารุพัฒน์

ประธานกรรมการชุมชนวัดอัมพวัน

๓) คุณเพิ่ม ทองสดีใสการ

กรรมการชุมชนคลองอัมพวา

- กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน ประกอบไปด้วย

๑) คุณอรพินท์ โชติประคัลภ์	ประธานชมรมแมงลอยตลาดอัมพวา
๒) คุณสนั่น ถิตยานุรักษ์	ที่ปรึกษาชมรมท่องเที่ยวทางน้ำอัมพวา
๓) คุณวรรณภา มีกำ	วิทยาการประจำโครงการอัมพวา
	ชัยพัฒนานุรักษ์

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยใช้ระยะเวลา ๑ ปี ๕ เดือน ในการศึกษา โดยเริ่มจากเดือนตุลาคม ๒๕๕๖ ถึง เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ การท่องเที่ยวชุมชน หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวที่มีการจัดการโดยคนในชุมชน โดยผสมผสานทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่แล้วมาใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และเกิดปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดรวมทั้งประสบการณ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน เกิดความภาคภูมิใจในชุมชน และนำไปสู่การอนุรักษ์พัฒนาและสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน โดยมีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่อคนในชุมชนด้วย

๑.๕.๒ การเสริมสร้างเครือข่าย หมายถึง การทำให้มีการติดต่อ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อน ในการวิจัยนี้ หมายถึง การสร้างเครือข่ายของชุมชนบริเวณเขตเทศบาลตำบลอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

๑.๕.๓ เครือข่าย (Network) คือ การเชื่อมโยงกลุ่มของคนหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ เท่าเทียมกัน ในการวิจัยนี้ เครือข่าย หมายถึง เครือข่ายของคนในชุมชนในเขตเทศบาลตำบลอัมพวา

๑.๕.๔ การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนบริเวณเขตเทศบาลตำบลอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามในการร่วมจัดกิจกรรมท่องเที่ยว โดยชุมชน เป็นการแสดงบทบาทของสมาชิกในชุมชนในด้านการวางแผน การดำเนินการ การแก้ไข กิจกรรมต่างๆ ด้วยความสมัครใจ เพื่อพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว

๑.๕.๕ ความเข้มแข็งของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของประชาชนที่อาศัยอยู่ภายในตลาดน้ำอัมพวา ชุมชนใกล้เคียงและประชาชนจากสถานที่อื่นที่เข้ามาประกอบอาชีพภายในตลาดน้ำอัมพวา ตำบลอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

๑.๕.๖ ชุมชนสันติสุข หมายถึง การที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม สามารถปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในรูปของกฎระเบียบหรือกฎหมาย และมีคุณธรรม จริยธรรมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเมืองการปกครอง การมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และการปฏิบัติตามคุณธรรมของการอยู่ร่วมกันตามหลักศาสนา ที่ตนเองนับถือ ในการวิจัยนี้ หมายถึง การอยู่ร่วมกันของชุมชนบริเวณเขตเทศบาลตำบลอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

๑.๕.๗ พุทธสันติวิธี หมายถึง วิธี ข้อปฏิบัติ หรือชุดของวิธีอย่างใดอย่างหนึ่งที่พระพุทธเจ้า หรือเหล่าสาวกของพระองค์ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการขจัดความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง หรือปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม และเป็นวิธีที่ประกอบไปด้วยความรัก ความสงสาร ความเป็นธรรม เช่น ความโปร่งใส บริสุทธิ์ และเที่ยงธรรม สำหรับงานวิจัยนี้มุ่งหมายที่จะนำหลักสารานุกรมธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและสร้างเครือข่ายชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

๑.๕.๘ ตลาดน้ำอัมพวา หมายถึง ที่ชุมนุมเพื่อซื้อขายของต่างๆ ทางน้ำ มีเรือเป็นพาหนะบรรทุกสิ่งของ เป็นการชุมนุมกันทางสังคม ในแลกเปลี่ยนสินค้า โดยไม่มีความหมายของสถานที่ทางกายภาพในของชุมชนบริเวณเขตเทศบาลตำบลอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข : กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” มีเอกสารและงานวิจัยที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

๑.๖.๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่า สาเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งเกิดจากความอยากได้ อยากใหญ่และใจแคบ ถือได้ว่าเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดความหวาดกลัวระแวงและไม่วางใจกัน เป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้มนุษย์ขัดแย้งกันจนปัญหาความรุนแรงเบียดเบียนเกิดขึ้น แต่บางทีสงครามเกิดขึ้นเพราะปัจจัยด้านอื่นก็มี คือ เรื่องลัทธิศาสนา และอุดมการณ์ต่างๆ ซึ่งไม่ใช่เรื่องผลประโยชน์โดยตรงแต่เป็นเรื่องของความเชื่อ และการยึดถือหลักการบางอย่าง โดยที่ผู้รู้ไม่ยอมรับไม่ยอมฟังซึ่งกันและกัน^{๑๐}

๑.๖.๒ สำนักสันติและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้านำเสนอไว้ว่า สันติวิธี หรือความไร้ความรุนแรง (Nonviolence) คือ มุมมองในการจัดการกับความขัดแย้งที่ยึดมั่นในวิถีทางแห่งสันติ โดยปฏิเสธใช้ความรุนแรงในทุกรูปแบบซึ่งรวมถึงการไม่ตอบโต้อีกฝ่าย โดยใช้ความรุนแรง แม้ว่าจะถูกกระทำด้วยความรุนแรงก็ตาม^{๑๑}

๑.๖.๓ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว นำเสนอไว้ว่า การท่องเที่ยวชุมชนคือ รูปแบบการท่องเที่ยวที่มีการจัดการโดยคนในชุมชนและอยู่บนพื้นฐานของความเข้มแข็งของชุมชน โดยการผสมผสานสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต การดำรงชีวิต วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อเสริมการดำเนินงานท่องเที่ยว และทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ประสบการณ์ซึ่งกันและกันทั้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชนและระหว่างคนในชุมชนด้วยกันเอง นำไปสู่การพัฒนาชุมชนสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพิ่มความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นของคนในชุมชน ทำให้เกิดความ

^{๑๐}ดูรายละเอียดใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), *วิถีสันติภาพ*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๕๕-๕๘.

^{๑๑}สำนักสันติและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า, *ศัพท์บัญญัติเกี่ยวกับความขัดแย้งและการแก้ปัญหา*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๗), หน้า ๕๐.

ภาคภูมิใจในการอนุรักษ์หรือพัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยมีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่อกลุ่มในชุมชนหรือทั้งชุมชน^{๑๒}

๑.๖.๔ ครรชิต พุทธโกษา กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของชุมชน ต้องคำนึงถึงพื้นฐานดั้งเดิม หรือมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเฉพาะในส่วนที่ต้องการจะพัฒนาให้ดีขึ้น ไม่ได้เป็นการเปลี่ยนแปลงอาชีพหรือวิถีปฏิบัติทั้งหมดในคราวเดียว หากต้องการจะเปลี่ยนต้องให้แน่ใจว่าจะเป็นผลดีต่อชุมชนจริง ๆ ที่สำคัญคือควรต้องเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่นอกจากจะเพิ่มพูนสติปัญญาให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ แล้ว ยังควรต้องส่งผลต่อการพัฒนาโดยรวมทั้งที่มีเป้าหมายเป็นผลิตภัณฑ์มวลรวม หรือ การสร้างความกินดี ได้แก่ การสร้างรายได้ การลดรายจ่าย และที่มีเป้าหมายเป็นความพึงพอใจมวลรวม หรือ การสร้างความอยู่ดี ซึ่งได้แก่ความสุขทางจิตใจ อาทิ การมีครอบครัวที่อบอุ่น พร้อมหน้า ได้รับการยอมรับในสังคม การมีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน การมีสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพและยังคงความอุดมสมบูรณ์ด้วยขณะเดียวกันก็ต้องไม่ละเลยกิจกรรมที่สร้างความเข้มแข็งให้กับสังคม เพื่อให้สมาชิกชุมชนมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความรู้สึกรักหวงแหนผืนแผ่นดินเกิด และมีจิตมุ่งมั่นที่จะพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้น^{๑๓}

๑.๖.๕ อริสรา เสยานนท์ กล่าวว่า ตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากภาครัฐ ซึ่งทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการต่างถิ่นมาประกอบธุรกิจการค้าเป็นจำนวนมาก จนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเสื่อมโทรมลงอย่างไรก็ดี ความสำเร็จของการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนทำให้ชุมชนอัมพวาได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในฐานะต้นแบบของการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนดั้งเดิมในประเทศไทย จนกลายเป็นเป็นกรณีศึกษาตัวอย่างสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนที่มีต่อการพัฒนาเมืองซึ่งชุมชนท้องถิ่น ที่สามารถนำประสบการณ์นี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทในท้องถิ่นของตน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างพอเพียงต่อไป^{๑๔}

๑.๖.๖ ภัทรพงศ์ อินทรกำเนต และคณะ^{๑๕} วิจัยเรื่อง “ระบบนวัตกรรมรายสาขาเพื่อพัฒนาระบบ เศรษฐกิจฐานความรู้และเชิงสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” ผลการวิจัยพบว่า การเตรียมความพร้อมของสถานที่ท่องเที่ยวให้มีรูปแบบเฉพาะเจาะจงตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว จะต้องมีการนำเสนอโอกาสสำหรับสร้างสรรค์ประสบการณ์ที่มี

^{๑๒} สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, โครงการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวด้าน Hospitality Management, (ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๖.

^{๑๓} ครรชิต พุทธโกษา, คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๓.

^{๑๔} อริสรา เสยานนท์, “การป้องกันการเสื่อมโทรมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตลาดน้ำอัมพวา”, วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๕๒), หน้า ๑๖๓-๑๗๒.

^{๑๕} ภัทรพงศ์ อินทรกำเนต และคณะ, รายงานผลการวิจัยเรื่องระบบนวัตกรรมรายสาขาเพื่อพัฒนาระบบ เศรษฐกิจฐานความรู้และเชิงสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, (สำนักนโยบายด้านการศึกษามหาภาค : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๓), หน้า ๒๗-๒๘.

ความเชื่อมโยงเข้ากับอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของสถานที่นั้น ๆ มากขึ้นมิใช่เป็นเพียงการนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวให้ผู้มาเยือนเพียงแค่อ่านชมแล้วจากไป การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทำให้เจ้าของพื้นที่ท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีความคิดสร้างสรรค์ในการค้นหา และนำเสนอทรัพยากรสินหรือทรัพยากรทางวัฒนธรรมให้มีความน่าสนใจต่อนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน โดยการเชื่อมโยงสู่วัฒนธรรมหรือเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ และเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนเข้าไปมีส่วนร่วมและสัมผัสกับวัฒนธรรมหรือเอกลักษณ์ของสถานที่ หรือชุมชนที่ไปเยือนโดยตรง และแม้เมื่อเดินทางกลับไปแล้วยังนำประสบการณ์และความประทับใจติดตัวกลับไปด้วย

๑.๖.๗ ญาดาจี ระเปียบกุล^{๑๖} วิจัยเรื่อง “ความเข้มแข็งของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา ตลาดน้ำอัมพวา ตำบลอัมพวา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางอารมณ์และความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของของประชาชนอยู่ในระดับมากที่สุด ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางด้านการมีส่วนร่วมทางกายภาพอยู่ในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมทางสติปัญญาของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยรวมแตกต่างกันไปตามที่ตั้งที่พักอาศัยและบทบาทที่มีต่อชุมชน

๑.๖.๘ ชรินทร์พรรณ อะสิริรัตน์^{๑๗} วิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับวิถีชีวิตชุมชน กรณีศึกษา ตลาดน้ำอัมพวา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลของการวิจัยพบว่า ตลาดน้ำอัมพวา กำลังประสบปัญหาผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และได้แนะนำให้ชุมชนเร่งปลูกจิตสำนึกในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนต่อไป

๑.๖.๙ ปรียาภรณ์ เนียมนิก และวศิน เหลี่ยมปรีชา^{๑๘} วิจัยเรื่อง “การรวมกลุ่มของชุมชนนักปฏิบัติเพื่อสร้างรูปแบบทางการตลาดที่ยั่งยืนผ่านทฤษฎีกิจกรรม : กรณีศึกษา ตลาดน้ำอัมพวา” ผลการวิจัยพบ ตลาดน้ำอัมพวามีจุดแข็งอยู่สองประการ ประการที่หนึ่งคือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการนำสิ่งที่มีความสำคัญในท้องถิ่นสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน ประการที่สองกลุ่มชุมชนนักปฏิบัติของตลาดน้ำอัมพวาซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเครือข่ายชุมชนตลาดน้ำอัมพวาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีความยั่งยืน และชุมชนได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยตรง

^{๑๖} ญาดาจี ระเปียบกุล, “ความเข้มแข็งของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา ตลาดน้ำอัมพวา ตำบลอัมพวา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓).

^{๑๗} ชรินทร์พรรณ อะสิริรัตน์, “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับวิถีชีวิตชุมชนกรณีศึกษา ตลาดน้ำอัมพวา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓).

^{๑๘} ปรียาภรณ์ เนียมนิก และวศิน เหลี่ยมปรีชา “การรวมกลุ่มของชุมชนนักปฏิบัติเพื่อสร้างรูปแบบทางการตลาดที่ยั่งยืนผ่านทฤษฎีกิจกรรม : กรณีศึกษา ตลาดน้ำอัมพวา”, *วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (ตุลาคม ๒๕๕๔ – มีนาคม ๒๕๕๕), หน้า ๒๙.

๑.๖.๑๐ อมรศิริ ดวงดี^{๑๙} วิจัยเรื่อง “ความตระหนักของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการอนุรักษ์หิ้งห้อยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยคล้ายคลึงกับผลการวิจัยของชรินทร์พรรณ อะสิติริตัน โดยพบว่าตลาดน้ำอัมพวากำลังประสบปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ นักท่องเที่ยวขาดความรู้ ความเข้าใจและไม่มีส่วนตระหนักในการอนุรักษ์อย่างแท้จริง ผลงานวิจัยยังเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสร้างความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ถึงความเข้าใจอันจะก่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

๑.๖.๑๑ ภัทรพร จันตะนี^{๒๐} วิจัยเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนเห็ดตับเต่าตำบลสามเรือนอำเภอบางปะอินจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของบุคลากรในชุมชน ซึ่งได้แก่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเห็ดตับเต่าผู้นำชุมชนและชาวบ้านในชุมชนมีความรู้ต่ำ ทำให้ขาดทักษะขาดความรู้และมีประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมไม่สูงนักในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน จึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนการผลักดันและแรงกระตุ้นที่เพียงพอ

๑.๖.๑๒ ชาญชัย สุขสกุล^{๒๑} วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบองค์กรเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนบนพื้นที่สูง จังหวัดเพชรบูรณ์” ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านเล้าลือบ้านเล้าเน้งและบ้านเพชรดำมีศักยภาพการท่องเที่ยวสูงทั้งนี้ชุมชนยังรักษาและถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตชนเผ่าดั้งเดิมไว้ได้ แต่เนื่องจากชุมชนยังไม่มีความรู้ความสามารถในการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวชุมชนอย่างแท้จริงและไม่มีองค์กรจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ขาดการสร้างเครือข่ายประชาชนในชุมชน ไม่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงขาดงบประมาณและรายได้กระจุกตัวอยู่กับคนบางกลุ่ม เครือข่ายการท่องเที่ยวจึงไม่ประสบความสำเร็จในการจัดกิจกรรมต่างๆ

๑.๖.๑๓ เพชรศรี นนท์ศิริ^{๒๒} วิจัยเรื่อง “รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง” ผลการวิจัยพบว่า ๔ ชุมชน ได้แก่ชุมชนบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย ชุมชนบ้านหนองแม่นา จังหวัดเพชรบูรณ์ ชุมชนบ้านใหม่ร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก และชุมชนบ้านแม่พูล จังหวัดอุตรดิตถ์ อำนาจการตัดสินใจเป็นของผู้นำกลุ่ม ซึ่งเป็นสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในบางกลุ่ม ภูมิหลังการก่อตั้ง องค์กรที่เลี้ยงและภาวะความเป็นผู้นำของผู้นำกลุ่ม มีอิทธิพลต่อ

^{๑๙}อมรศิริ ดวงดี, “ความตระหนักของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการอนุรักษ์หิ้งห้อยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม”, *วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต*, (คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๕).

^{๒๐}ภัทรพร จันตะนี, “การจัดการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนเห็ดตับเต่าตำบลสามเรือนอำเภอบางปะอินจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, *งานวิจัยทุนกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*, (สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๖).

^{๒๑}ชาญชัย สุขสกุล, “การพัฒนารูปแบบองค์กรเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนบนพื้นที่สูง จังหวัดเพชรบูรณ์”, *งานวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน สำนักงบประมาณ คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ*, (มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๔).

^{๒๒}เพชรศรี นนท์ศิริ, “รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง”, *งานวิจัยคณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร*, (มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๖).

การกำหนดรูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนและความสำเร็จของกลุ่ม รูปแบบการดำเนินงานแบบกระจายอำนาจซึ่งเน้นการมีส่วนร่วม และสร้างการตระหนักรู้ในคุณค่าทรัพยากรท้องถิ่น เป็นรูปแบบที่เหมาะสม หากแต่ในบางชุมชนท่องเที่ยวที่ต้องอาศัยความคล่องตัวในการบริหารจัดการ เช่น ชุมชนที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวหลัก มีจำนวนนักท่องเที่ยวสูง และต้องแข่งขันกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวอิสระ รูปแบบการดำเนินงานแบบรวมอำนาจ อาจนำชุมชนไปสู่ความอยู่รอดหรือสร้างความสำเร็จได้มากกว่า การบูรณาการรูปแบบการดำเนินงานที่ถูกต้องเหมาะสมกับทรัพยากรที่มี จึงสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มจากการท่องเที่ยวได้

๑.๖.๑๔ จรัส ปันธิ^{๒๓} วิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานบุคคลมหาวิทยาลัยเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนทั้งนั้นเริ่มตั้งแต่การสรรหาบุคคลเข้าสู่องค์กรจนกระทั่งพ้นจากองค์กรไปซึ่งการบริหารงานยึดหลักระบบราชการโดยอาศัยกฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับต่างๆมาเป็นพื้นฐานในการบริหารงานบุคคลนอกจากนั้นยังเอาระบบคุณธรรมจริยธรรมและการบริหารแบบธรรมาภิบาลมาเป็นฐานในการดำเนินงาน ซึ่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่สามารถนำมาประยุกต์หลักสาราณียธรรม ๖ มาใช้ในการบริหารงานบุคคลได้เป็นอย่างดีในทุกระดับ ทั้งระดับผู้บริหารผู้บังคับบัญชาตัวเองเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาส่งผลให้การบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ประสบความสำเร็จและพัฒนามาโดยตลอด

๑.๖.๑๕ ประเสริฐ สิงหเสม^{๒๔} วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจที่มีต่อการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระทองอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่าประชาชนมีความพึงพอใจต่อการนำหลักสาราณียธรรมมาบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระทองอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาหลายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านประชากรกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมพนักงานส่วนท้องถิ่นและข้าราชการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระทองอำเภอชะอวดจังหวัดนครศรีธรรมราชมีข้อเสนอแนะว่าให้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑.๖.๑๖ อำ ทองนอก^{๒๕} วิจัยเรื่อง “การนำหลักสาราณียธรรมไปใช้ในหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านนอกตำบลการะเกดอำเภอเชียรใหญ่จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่าราษฎรใช้หลักสาราณียธรรมอยู่ในระดับมากในด้านเมตตาทายกรรม (ทำดีต่อกัน) และด้านสาธารณโภคี (รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันกัน) และยังพบว่าราษฎรที่มีความแตกต่างกันใช้หลักสาราณียธรรมโดยรวมไม่มีความแตกต่างกันในทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบการใช้หลักสาราณียธรรมของ

^{๒๓} จรัส ปันธิ, “การประยุกต์หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานบุคคลมหาวิทยาลัยเชียงใหม่”, การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗).

^{๒๔} ประเสริฐ สิงหเสม, “ความพึงพอใจที่มีต่อการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระทองอำเภอชะอวดจังหวัดนครศรีธรรมราช”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

^{๒๕} อำ ทองนอก, “การนำหลักสาราณียธรรมไปใช้ในหมู่บ้าน: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านนอกตำบลการะเกดอำเภอเชียรใหญ่จังหวัดนครศรีธรรมราช”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

ราษฎรจำแนกตามช่วงอายุ พบว่าความแตกต่างแต่ละช่วงอายุของราษฎรใช้หลักสาราณียธรรมไม่แตกต่างกัน

๑.๖.๑๗ ศุภพงศ์ ทองศรีนุ่น^{๒๖} วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจที่มีต่อการใช้หลักสาราณียธรรมของผู้ปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอชะอวดจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอชะอวดมีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสาราณียธรรมของผู้ปกครองส่วนท้องถิ่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

๑.๖.๑๘ พระครูนนทวิวัฒน์ วีระมโฆ (มีนุสรณ์)^{๒๗} วิจัยเรื่อง “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม๖ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัย พบว่าเทศบาลตำบลปลายบางได้บริหารงานตามหลักสาราณียธรรมทั้ง ๖ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีระดับการบริหารตามด้านเมตตามโนกรรมมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าเทศบาลตำบลปลายบางให้ความสำคัญในเรื่องของการตั้งจิตปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

๑.๖.๑๙ พระมหาเอกมร ฐิตปญโญ (คงตางาม)^{๒๘} วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในทุกด้าน

๑.๖.๒๐ นาวาเอกนพดล บงกชกาญจน์^{๒๙} วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองการบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ” ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรม ๖ ของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยานกองการบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน แต่ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรม ๖ ได้แก่ มีการแสดงความเคารพซึ่งกันและกันเฉพาะภายในที่ทำงานเท่านั้น เมื่อผู้อื่นมีความเดือดร้อนยังให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือน้อย เมื่อมีการทำงานผิดพลาดมักจะมี การดูตำหนิกล่าวมากกว่าการแนะนำ และยังมีการหลีกเลี่ยงงานที่กระทำร่วมกัน การแบ่งปันสิ่งของบางอย่างยังไม่ทั่วถึง มีการประพฤติผิดระเบียบวินัยการประชุม บางครั้งไม่สามารถตกลงกันได้ จึงทำ

^{๒๖} ศุภพงศ์ ทองศรีนุ่น, “ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการใช้หลักสาราณียธรรมของผู้ปกครองท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอชะอวดจังหวัดนครศรีธรรมราช”, **สารนิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

^{๒๗} พระครูนนทวิวัฒน์ วีระมโฆ (มีนุสรณ์), “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม๖: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบางอำเภอบางกรวยจังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (การจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๒๘} พระมหาเอกมร ฐิตปญโญ (คงตางาม), “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดอนมดแดงจังหวัดอุบลราชธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๒๙} นาวาเอกนพดล บงกชกาญจน์, “การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองการบินทหารเรือกองเรือยุทธการ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

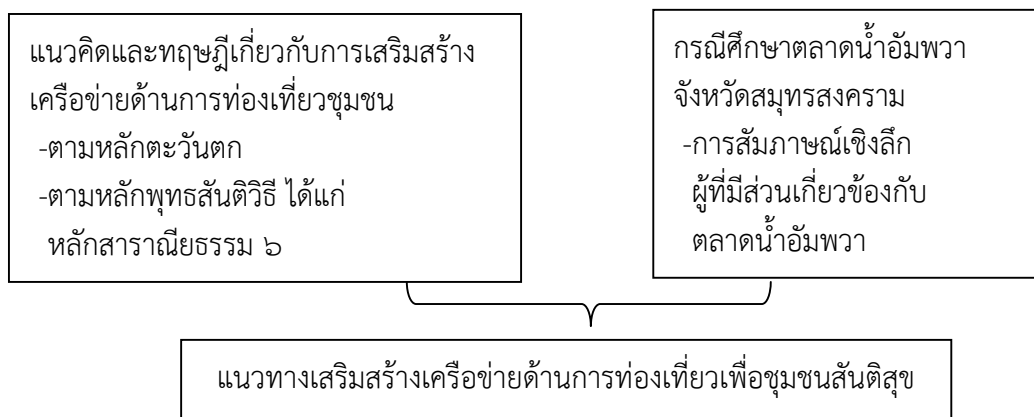
ให้ไม่สามารถแก้ปัญหาที่ต้องการได้ และบางคนไม่มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นในการร่วมกิจกรรม สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรม ๖ นั้น พบว่าควรสร้างจิตสำนึกโดยให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ส่งเสริมให้มีการเคารพซึ่งกันและกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีการอบรมวินัยแก่ผู้ปฏิบัติงานอยู่เสมอสร้างความร่วมมือในการช่วยเหลือผู้ที่มีความเดือดร้อน หากมีข้อผิดพลาดในการทำงานควรแนะนำผู้กระทำความผิดให้ปรับปรุงในสิ่งที่ถูกต้องมากกว่าการว่ากล่าวตักเตือนด้วยวาจาที่สุภาพและเป็นประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติงานนี้ ตลอดถึงการสร้างจิตสำนึกในการทำงานร่วมกัน การแบ่งปันและรู้จักการเสียสละให้แก่ผู้อื่น ส่งเสริมการปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบวินัยอยู่เสมอ สร้างความสามัคคีในหมู่คณะอยู่เสมอเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและรับฟังการแสดงความคิดเห็นของทุกคน

๑.๖.๒๑ อาภาณรัตน์ เลิศไพบรอต^{๓๐} วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะตามหลักสาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า มีข้อเสนอแนะในการนำหลักสาราณียธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ได้แก่ การสร้างความเชื่อตรงต่อหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะ การสร้างความสามัคคีกลมเกลียวให้เกิดขึ้นทั้งกับฝ่ายเจ้าหน้าที่และฝ่ายประชาชน เพื่อความเป็นปึกแผ่นอันหนึ่งอันเดียวกันในการร่วมกันพัฒนา การส่งเสริมข้อธรรมสาราณียธรรม คือ การรู้จักเอื้อเฟื้อแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรมช่วยเหลือกันไม่เห็นแก่ตัว และส่งเสริมการมีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนไว้ซึ่งจุดต่างของกันและกัน คิดในสิ่งที่ตรงกันปรารถนาให้ตรงกัน

จากการทบทวนงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการเติบโตด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวาอย่างรวดเร็วนั้น ได้ก่อให้เกิดทั้งข้อดีและข้อเสียแก่ชุมชน ข้อดีได้แก่การทำให้ประชาชนเกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชนและเกิดการสร้างรายได้แก่คนในชุมชน อย่างไรก็ตาม การเติบโตด้านการท่องเที่ยวชุมชนก็ยังนำมาซึ่งข้อเสีย ได้แก่ ปัญหาความเสื่อมถอยของทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในชุมชนตลาดน้ำอัมพวา และปัญหาที่เกิดขึ้นจากการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน คนนอกชุมชนและนักท่องเที่ยว ที่ผ่านมามีความพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น การดำเนินโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนตลาดน้ำอัมพวาจากหน่วยงานต่างๆ อย่างไรก็ตาม ผู้ทำการวิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่าคนในชุมชนมีวิธีการอย่างไรในการจัดการกับปัญหาเหล่านี้ โดยศึกษาถึงหลักธรรมที่คนในชุมชนนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เป็นแนวทางในการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข : กรณีศึกษา ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” เพื่อนำผลการวิจัยมาประยุกต์กับการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนต่างๆ ในประเทศไทยต่อไป

^{๓๐}อาภาณรัตน์ เลิศไพบรอต, “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะตามหลักสาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรดจังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

๑.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย(Conceptual Framework)

แผนภูมิที่ ๑.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๘ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีศึกษาจากเอกสาร และการศึกษาภาคสนาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

๑.๘.๑ ขั้นศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎี รวมทั้งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ โดยแบ่งแหล่งข้อมูล ดังนี้

ก) แหล่งปฐมภูมิ (Primary Source) โดยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙

ข) แหล่งทุติยภูมิ (Secondary Source) โดยศึกษาข้อมูลจากงานวิจัยต่าง ๆ หนังสือ ตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา หรือประเด็นที่ต้องการทราบ

๑.๘.๒ ขั้นศึกษาภาคสนาม (Field Work)

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาจำนวน ๘ ท่าน ดังรายชื่อในหัวข้อ ๑.๔.๓ และเก็บข้อมูลจากการสุ่มสัมภาษณ์ตัวอย่างที่แตกต่างตามลักษณะของประชากรกลุ่ม เพื่อให้ได้บุคคลที่เป็นตัวแทนของประชากรอย่างแท้จริง

๑.๘.๓ ขั้นวิเคราะห์

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และนำมาหาประเด็นหลัก และข้อสรุป จากนั้นทำการจำแนกข้อมูลตามประเด็นต่างๆ นำข้อมูลมาทำการเปรียบเทียบกัน และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาเพื่อนำไปตอบปัญหาการวิจัย

๑.๙ ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑.๙.๑ ทำให้ทราบและเข้าใจแนวคิดและทฤษฎีการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุขต่างๆ

๑.๙.๒ ทำให้ทราบปัญหาและรูปแบบด้านการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

๑.๙.๓ ทำให้ทราบถึงวิธีการและแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุขตามหลักการในพุทธศาสนา

บทที่ ๒

แนวคิดการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชน

ในบทนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชนแนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน แนวปฏิบัติเพื่อการสร้างและขับเคลื่อนด้วยระบบเครือข่าย อันประกอบไปด้วยการกำหนดสมาชิกของเครือข่าย วิเคราะห์การเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน แนวคิดหลักพุทธสันติวิธีเพื่อการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข โดยในงานวิจัยนี้ใช้แนวคิดหลักสาราณียธรรม ๖ และอธิบายถึงความสำคัญในการประยุกต์หลักสาราณียธรรม ๖ อันเป็นหลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน แล้วจึงศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธสันติวิธี และสรุปสาระสำคัญทั้งหมด

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน (Community Based Tourism - CBT)

การท่องเที่ยวชุมชนนับว่าเป็นแนวคิดการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน ซึ่งมีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชนไว้ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของการท่องเที่ยวชุมชน (Community Based Tourism - CBT)

สินธุ์ สโรบล ได้ให้นิยามไว้ว่า “การท่องเที่ยวชุมชน เป็นการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเป็น คนกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว โดยชุมชนตอบสนองความต้องการของชุมชน เน้นที่ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการทำงาน มีการบริหารจัดการที่ชัดเจนในรูปองค์กรชุมชน ซึ่งแตกต่างจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ที่เน้นธรรมชาติเป็นศูนย์กลาง”^๑

พจนา สวนศรี ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “การท่องเที่ยวชุมชนคือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน” โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม ๕ ด้านพร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ^๒

^๑สินธุ์ สโรบลและคณะ, การท่องเที่ยวชุมชน,แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ, (เชียงใหม่: สำนักพิมพ์นิดาเพรส, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑.

^๒พจนา สวนศรี, การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ, เอกสารการสอนชุดวิชาหน่วยที่ ๘-๑๕, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ๒๕๔๖, หน้า ๑๗๘-๑๗๙.

โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (REST) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวชุมชนว่าเป็น “การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมกำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน”^{๓๓}

สถาบันการท่องเที่ยวชุมชน (The Thailand Community Based Tourism Institute หรือ CBT-I) ได้ให้นิยามไว้ว่า “การท่องเที่ยวชุมชนเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกอันเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนในชุมชน โดยนำเสนอของดีของชุมชนมาให้คนภายนอกได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และการสร้างรายได้เพิ่ม และยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนานักท่องเที่ยวให้มีประสบการณ์ใหม่ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน”^{๓๔}

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นองค์กรที่เล็งเห็นถึงความสำคัญกับบทบาทของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวของตนเองตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้ให้นิยามการท่องเที่ยวชุมชน (Community-based Tourism) ว่าเป็น “ทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามากำหนดทิศทางของการท่องเที่ยว บนฐานแนวคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจาก การท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็น ต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและบทบาทที่สำคัญในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน มุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลาน และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ”^{๓๕}

จากนิยามต่างๆ ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า “การท่องเที่ยวชุมชนเป็นการจัดการร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อมอบประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นผู้มาเยือนและการร่วมกันรักษาทรัพยากรด้านต่างๆ ของชุมชนที่มีอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ตลอดจนอัตลักษณ์ของท้องถิ่นตลอดจนใช้ทรัพยากรดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนอันเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อประโยชน์แก่ชุมชน”

^{๓๓}พจนานุกรม, คู่มือการจัดการท่องเที่ยวชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, ๒๕๕๖), หน้า ๑๔.

^{๓๔}จรรยา แดงน้อย, สถาบันการท่องเที่ยวชุมชน(CBT-I), แนวคิดและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนแบบมีส่วนร่วมและยั่งยืน, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.cbt-i.org/index> [๓๑ กค. ๒๕๕๗].

^{๓๕}สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ใน กนกวรรณ ชูชาญ, การจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรม โดยผู้นำชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ. ๒๕๕๒), หน้า ๒๓.

๒.๑.๒ ความสำคัญของการท่องเที่ยวชุมชน

จากความหมายของการท่องเที่ยวชุมชน ทำให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสมาชิกชุมชน ผลของการท่องเที่ยวชุมชนมิได้มีแต่เพียงด้านบวกแต่เพียงอย่างเดียว ผลจากการประกอบการท่องเที่ยวชุมชนมีทั้งที่เป็นด้านบวกและด้านลบกับชุมชนดังนี้

(๑) ผลกระทบด้านบวก การท่องเที่ยวชุมชนส่งผลให้ชุมชนมีจิตสำนึกเกิดการพัฒนาตนเองพึ่งพาตนเอง คิดเป็นทำเป็นมีความพยายามในการเรียนรู้พัฒนา เกิดรายได้เพิ่มขึ้นมีการรวมตัวกันสร้างความเข้มแข็งในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามความคาดหวังและความพยายามที่จะดำเนินการเพื่อให้เป็นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน๓ ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อมและสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนคือการรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญาสืบสานสืบทอด ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ได้ เกิดความรักความภาคภูมิใจในความรู้สึกเป็นเจ้าของมีส่วนร่วมในทรัพยากรของชุมชนและเกิดกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกันในที่สุด

(๒) ผลกระทบด้านลบ การท่องเที่ยวชุมชนทำให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม อาทิเช่นจำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้นจากนักท่องเที่ยว การใช้น้ำ ระบบนิเวศธรรมชาติการรับวัฒนธรรมที่เข้ามาอย่างรวดเร็วเกิดกระแสการเลียนแบบ มีความขัดแย้งทางความคิดเสียความเป็นส่วนตัวในการที่จะต้องรองรับนักท่องเที่ยวและที่สำคัญคืออาจถึงกับสูญเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่นหากมีการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากเกินไปดังนั้นแต่ละชุมชนจึงต้องให้ข้อมูลแนะนำชุมชนตนเองและชุมชนอื่นที่ถูกต้องและน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวและที่น่าภูมิใจสำหรับชุมชนคือการรักษและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณีภูมิปัญญาบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมา ชุมชนต้องไม่ละทิ้งพื้นฐานเดิมหรือปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปตามกระแสวัฒนธรรมและไม่ได้มุ่งหวังรายได้จากการท่องเที่ยวที่จะได้ให้เป็นรายได้หลักของชุมชนโดยละทิ้งอาชีพดั้งเดิมที่จะเป็นการที่จะปรับตัวเพื่อรองรับกระแสการท่องเที่ยวที่เข้าไปในชุมชน^๖

๒.๑.๓ องค์ประกอบของการท่องเที่ยวชุมชน

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้ระบุถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวชุมชนว่ามีอยู่ ๔ ด้าน ได้แก่

(๑) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ได้แก่การที่ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และวิธีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

(๒) องค์กรชุมชน ได้แก่การที่ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกันมีปราชญ์หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่างๆ หลากหลายชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว

^๖วีระพล ทองมา และ ประเจต อำนาง, ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่, (มหาวิทยาลัยแม่โจ้, พ.ศ. ๒๕๔๗), หน้า ๑๗-๒๒.

(๓) **ด้านการจัดการ** ได้แก่การที่ชุมชนมีกฎและกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวมีองค์หรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม และมีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

(๔) **ด้านการเรียนรู้** ได้แก่การที่ชุมชนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวมีลักษณะที่สามารถสร้างการเรียนรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือนและสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วน of ชาวบ้านและผู้มาเยือน^๗

๒.๑.๔ วิสัยทัศน์ในการเปิดการท่องเที่ยวชุมชน

การเปิดการท่องเที่ยวของชุมชน จำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์และตัดสินใจให้รอบคอบอันเกิดจากพื้นฐานความรู้ของสมาชิกชุมชน ซึ่งมี ๓ รูปแบบดังนี้

(๑) การร่วมกันแก้ปัญหาชุมชน มองกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือหนึ่งในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารกับคนภายนอกให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อสภาพปัญหาชุมชนที่ประสบอยู่ และหวังว่าจะได้เพื่อนที่เข้าใจรวมแก้ไขปัญหาดังกล่าว ร่วมกัน อันเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม เพื่อประสานการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาของชุมชนนั้น

(๒) การจัดการของชุมชน การท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จำเป็นที่ชุมชนต้องรวมตัวกันเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ทุนท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตามกฎ กติกาของชุมชน การจัดการระเบียบการแบ่งปันผลประโยชน์แก่ผู้คนที่เกี่ยวข้องและผลประโยชน์ในชุมชน การสร้างมาตรฐานต่างๆ ของการท่องเที่ยวชุมชนเองเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบมาก เกินขีดความสามารถที่ชุมชนจะจัดการได้

(๓) กระบวนการเรียนรู้ การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการเรียนรู้ระหว่างคนกับธรรมชาติ เป็นการสร้างโอกาสในการฟื้นฟูวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และสิ่งแวดล้อม โดยมองรายได้เป็นเพียงแค่ผลพลอยได้ จากกระบวนการเรียนรู้ท่ามกลางการท่องเที่ยว^๘

โดยทั้ง ๓ รูปแบบข้างต้นนี้ มีพื้นฐานความคิดจากชุมชนเองที่มีความภูมิใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของตนเองที่พร้อมจะสื่อต่อคนภายนอกโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอด นอกจากนั้น ชุมชนเองยังต้องการความเข้าใจความร่วมมือของนักท่องเที่ยวในการเคารพในกฎ กติกา ที่ชุมชนร่วมกันสร้างไว้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัฒนธรรม

^๗ สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน, รายงานวิจัย, (โครงการบูรณาการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอันดามันสู่การเป็นศูนย์กลาง, พ.ศ. ๒๕๕๓), หน้า ๑.

^๘ พจนา สวนศรี, การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ, เอกสารการสอนชุดวิชาหน่วยที่ ๘-๑๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, พ.ศ. ๒๕๔๖), หน้า ๑๘๕-๑๙๐.

๒.๑.๕ วัตถุประสงค์ในการเปิดการท่องเที่ยวชุมชน

จากการกำหนดวิสัยทัศน์ ที่จัดทำร่วมกันในชุมชน จึงนำมาสู่การกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ที่เป็นรูปธรรมให้มีความชัดเจนขึ้นโดย ชุมชนจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์หลักอยู่ ๔ ประการดังนี้

(๑) เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในรูปแบบอื่นๆ ที่ต้องเอื้ออำนวยการเรียนรู้ต่อกันและกันได้ เช่น การท่องเที่ยวชุมชนที่ไปเยือนชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน นักท่องเที่ยวควรเกิดการเรียนรู้บทบาทของประมงขนาดเล็กที่ทำหน้าที่อนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งด้วย

(๒) เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นส่งเสริมให้ชุมชนโดยเฉพาะคนหนุ่มสาวได้เข้าใจ ให้คุณค่า ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนให้กลับฟื้นคืนสภาพได้ในระยะต่อไป

(๓) เพื่อก่อให้เกิดการรวมตัวกันของคนในชุมชนที่เผชิญต่อผลกระทบทางการท่องเที่ยวแบบเดิมให้เข้ามามีส่วนร่วมจัดการลดผลกระทบดังกล่าว และจัดระเบียบชุมชนให้เป็น ระบบที่ทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

(๔) เพื่อเป็นเครื่องมือการเผยแพร่ให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องของวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต กับสาธารณชนภายนอก

จะเห็นได้ว่า จากองค์ประกอบ วิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ของการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ล้วนแต่มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ “คนในชุมชน” ที่รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของทรัพยากรในชุมชน และแสดงออกด้วยการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนด้วยการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ มีการจัดองค์กรต่างๆ แต่ละองค์กรมีหน้าที่แตกต่างกันไป แต่มีการทำงานประสานกันเป็นเครือข่ายส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อนำเสนอประสบการณ์การเรียนรู้ถึงธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ของชุมชนสู่บุคคลภายนอกที่มาในรูปแบบนักท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรดั้งเดิมของชุมชนและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนให้เกิดความยั่งยืน อันจะส่งผลกลับคืนสู่การพัฒนาคนในชุมชนให้เป็นประชาชนคุณภาพอีกทีหนึ่งด้วย

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน

การท่องเที่ยวชุมชนจะประสบความสำเร็จอย่างไรนั้น นอกจากขึ้นอยู่กับความสามัคคีของสมาชิกในชุมชนแล้ว การบริหารจัดการเครือข่ายส่วนงานที่เกี่ยวข้องเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน มีดังนี้^๕

^๕ชาญชัย สุขสกุล, การพัฒนารูปแบบองค์กรเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนบนพื้นที่สูง จังหวัดเพชรบูรณ์, (มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๔), หน้า ๒๙.

๒.๒.๑ ความหมายของเครือข่ายการท่องเที่ยวยุคใหม่

เครือข่าย (Network) เป็นรูปแบบทางสังคมที่เปิดโอกาสให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์การเพื่อการแลกเปลี่ยนการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและการร่วมกันทำงานโดยมีฐานะเท่าเทียมกัน ลักษณะของเครือข่ายมีดังนี้

๑) เครือข่ายมีลักษณะเป็นโครงสร้างทางความคิด (Cognitive structures) ไม่ว่าจะพัฒนาไปถึงระดับใดบุคคลที่เกี่ยวข้องในองค์กรเครือข่ายจะมีกรอบความคิดเกี่ยวกับองค์กรเครือข่ายใกล้เคียงกัน ในด้านความรู้ความสามารถและความต้องการ

๒) องค์กรเครือข่ายไม่มีลำดับชั้น (Hierarchy) การเชื่อมโยงระหว่างองค์กรเครือข่ายเป็นไปในลักษณะแนวราบแต่ละองค์กรเป็นอิสระต่อกันแต่ระดับความเป็นอิสระของแต่ละองค์กรอาจไม่เท่ากัน

๓) องค์กรเครือข่ายมีการแบ่งงานกันทำ (Division of labour) การที่องค์กรเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกันเพราะส่วนหนึ่งคาดหวังการพึ่งพิงแลกเปลี่ยนความสามารถระหว่างกันดังนั้นหากองค์กรใดไม่สามารถแสดงความสามารถให้เป็นที่ประจักษ์ก็อาจหลุดออกจากเครือข่ายได้ในทางตรงกันข้ามหากได้แสดงความสามารถก็จะนำไปสู่การพึ่งพิงและขึ้นต่อกันการแบ่งงานกันทำทั้งยังเป็นการลดโอกาสที่องค์กรใดองค์กรหนึ่งจะแสดงอำนาจเหนือเครือข่ายด้วย

๔) ความเข้มแข็งขององค์กรที่ร่วมกันเป็นเครือข่ายจะนำไปสู่ความเข้มแข็งโดยรวมของเครือข่ายดังนั้นการพัฒนาของแต่ละองค์กรเครือข่ายจึงเป็นสิ่งสำคัญ

๕) องค์กรเครือข่ายกำหนดการบริหารจัดการตนเอง (Self-regulating) ในการทำงานร่วมกันในลักษณะแนวราบจำเป็นต้องมีความสมานฉันท์ โดยผ่านกระบวนการทางประชาธิปไตยซึ่งหมายถึงการต่อรองตกลงระหว่างองค์กรเครือข่ายเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในเพื่อให้เครือข่ายสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้

๖) ความสำเร็จขององค์กรเครือข่ายมิใช่จะได้มาเพียงชั่วข้ามคืนแต่ต้องอาศัยระยะเวลาในการบ่มเพาะความสัมพันธ์ความศรัทธาและความไว้วางใจตลอดจนการสร้างกรอบทางความคิดเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์รวมทั้งการดำเนินการร่วมกันระหว่างองค์กร

จากลักษณะของเครือข่ายดังกล่าว สรุปได้ว่า “เครือข่ายการท่องเที่ยวยุคใหม่คือองค์กรในท้องถิ่นที่เข้ามามีส่วนร่วมกันในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีการแบ่งงานกันทำตามความถนัดของตน ในทางซึ่งส่งเสริมกิจกรรมระหว่างองค์กรและมีการพึ่งพาระหว่างกัน และมีความสัมพันธ์กันในทางราบ มีการแสดงออกและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันตามวิถีทางประชาธิปไตย ซึ่งอย่างไรก็ดีแต่ละองค์กรมีอิสระในการดำเนินงานของตนเอง ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวยุคใหม่จึงขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของเครือข่ายการท่องเที่ยวยุคใหม่ที่จะร่วมมือกันในการปฏิบัติตามข้อตกลงและหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างสันติและประนีประนอม”

๒.๒.๒ ลักษณะของการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน

การดำเนินงานบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนในประเทศไทยพบว่า มีการบริหารจัดการใน ๒ รูปแบบหลัก ได้แก่

๑) การบริหารจัดการแบบรวมอำนาจ (Centralized Management) ซึ่งมีลักษณะ ๓ ประการคือ (๑) มีการรวมอำนาจทางการบริหารจัดการ (๒) มีการรวมอำนาจในการตัดสินใจ และ (๓) มีความสัมพันธ์ในลักษณะการบังคับบัญชา

๒) การบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจ (Decentralized Management) ซึ่งมีลักษณะ ๓ ประการคือ (๑) มีการแบ่งงานกันทำ (๒) มีการมีส่วนร่วมของสมาชิก และ (๓) มีระบบการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม จากการวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานทั้ง ๒ รูปแบบพบข้อดีและข้อเสีย ดังอธิบายในตารางที่ ๑

รูปแบบ	ลักษณะ	ข้อดี	ข้อเสีย
การดำเนินงานแบบรวมอำนาจของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน (Centralized Management)	- มีการบริหารจัดการในลักษณะการสั่งการมากกว่าการขอความร่วมมือ - มีการรวมอำนาจในการตัดสินใจ ผลประโยชน์ด้านการเงินหรือเศรษฐกิจเข้าสู่ส่วนกลาง	- มีการบริหารงานที่คล่องตัว สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว - เกิดการประหยัดเนื่องจากขนาด (Economy of scale)	- ขาดธรรมาภิบาลและความเป็นประชาธิปไตย - ก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในชุมชน
การจัดการแบบกระจายอำนาจของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน (Decentralized Management)	- มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงาน - การมีส่วนร่วมทั้งของสมาชิกทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ - มีระบบการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม	- เกิดการเรียนรู้การทำงานในระบอบประชาธิปไตย - เกิดการส่งเสริมการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างสมาชิก	- ความซับซ้อนในการทำงาน เนื่องจากความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งบางครั้งอาจนำมาซึ่งความขัดแย้งในชุมชน

แผนภูมิที่ ๒.๑ แสดงการเปรียบเทียบคุณลักษณะและข้อดี-ข้อเสียของการจัดการแบบรวมอำนาจและกระจายอำนาจของกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนในประเทศไทย^{๑๐}

^{๑๐}เพชรศรี นนท์ศิริ. “รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง”, งานวิจัยคณะบริหารธุรกิจเศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร, (พิษณุโลก: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๖).

จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าลักษณะการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนจะเป็นไปในลักษณะที่มีการรวมอำนาจหรือกระจายอำนาจ ต่างก็มีข้อดีข้อเสียแตกต่างกันไป แต่สิ่งหนึ่งที่มีร่วมกันคือ ปัญหาความขัดแย้งที่สามารถเกิดขึ้นได้ ไม่ว่าจะมีการจัดการในลักษณะใดก็ตาม เนื่องจากการจัดการที่ประกอบไปด้วยการมีส่วนร่วมของคนหมู่มาก ย่อมเกิดความขัดแย้งกันเป็นเรื่องธรรมดา ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งอันเกิดจากการสั่งการโดยไม่รับฟังความเห็นของส่วนรวมก่อนในรูปแบบการจัดการแบบรวมอำนาจ หรือความขัดแย้งอันเกิดจากความคิดเห็นที่แตกต่างกันในกรณีที่มีการจัดการแบบกระจายอำนาจ

๒.๒.๓ แนวปฏิบัติเพื่อการสร้างและขับเคลื่อนด้วยระบบเครือข่าย

ในทางปฏิบัติ การสร้างและขับเคลื่อนงานหรือกิจกรรมการพัฒนาด้วยระบบเครือข่ายมักจะเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ โดยมีผู้นำหรือกลุ่มแกนนำเป็นผู้ริเริ่มผลักดันและฝ่าฟันอุปสรรคนานัปการจนสามารถสร้างระบบงานที่มั่นคงต่อเนื่อง จนสามารถเกิดความยั่งยืนเป็นกระบวนการพัฒนาที่ถาวรของชุมชนนั้นๆ แต่กระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการที่ต้องผ่านการลองผิดลองถูกและใช้เวลานานเพื่อที่จะประสบความสำเร็จ และหลายครั้งก็อาจไปได้เพียงครึ่งทาง ดังนั้น การศึกษาจากบทเรียนที่ได้มีการสรุปขึ้นเป็นหลักการหรือหลักวิชาจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีประโยชน์อย่างยิ่ง

ทั้งนี้ หลักคิดและแนวทางการดำเนินงานดังกล่าวเป็นเหตุทำให้เกิดปัจจัยหรือขั้นตอนที่ประกอบกันขึ้นเป็นกระบวนการสร้างและขับเคลื่อนระบบเครือข่ายในฐานะองค์กรพัฒนาของชุมชนใดชุมชนหนึ่งเพื่อดำเนินกิจกรรมบางด้านของชุมชนสู่ความสำเร็จ ซึ่งในที่นี้จะเน้นไปที่การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเป็นหลัก คือ การกำหนดสมาชิกของเครือข่าย (Identifying the Network) การนิยามพันธกิจ (Defining Mission) การจัดองค์กรเพื่อบริหารเครือข่ายการสร้างสายใยเครือข่ายให้เข้มแข็ง (Ties that bind) ทั้งนี้แนวดำเนินการดังกล่าวสามารถสรุปได้เป็น ๔ ประเด็น^{๑๑} ดังนี้

๑) การกำหนดสมาชิกของเครือข่าย (Identifying the Network)

การกำหนดสมาชิกของเครือข่ายไม่ได้เป็นขั้นตอนเดียวโดดๆ แต่เป็นกระบวนการที่จะต้องมีการพัฒนาการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการกิจในประเด็นอื่น โดยสามารถแบ่งกระบวนการกำหนดสมาชิกของเครือข่ายออกเป็น ๓ ช่วงหลักๆ ดังต่อไปนี้

๑.๑ ระยะเริ่มต้น เนื่องจากการจัดตั้งเครือข่ายในหลายๆ กรณีมักจะยังไม่มีกฏหรือนิยามภารกิจหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการกันอย่างชัดเจนเพราะขึ้นอยู่กับความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติด้วยว่าจะมีใครเข้าร่วมบ้าง ในขั้นตอนแรกสมาชิกเครือข่ายจึงมักจะไม่มีกำหนดชัดเจนตายตัว แต่อาศัยความสนใจของกลุ่มคนเล็กๆ ๓-๑๐ คนโดยประมาณ เป็นจุดเริ่มต้น โดยกลุ่มคนเหล่านี้จะต้องมีเป้าประสงค์ที่ต้องการให้บรรลุผลสำเร็จที่มีความสอดคล้องและไปในทิศทางเดียวกัน เช่น การพัฒนาชุมชนของตนเองเป็นแหล่งท่องเที่ยว การร่วมมือกันเพื่อจัดการปัญหาของชุมชนหรือพื้นที่ โดยปัญหาที่เป็นตัวจุดประกาย

^{๑๑} สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน, รายงานฉบับสมบูรณ์: โครงการบูรณาการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอันดามันสู่การเป็นศูนย์กลาง, พ.ศ. ๒๕๕๓, บทที่ ๔, หน้า ๖๖-๗๖.

อาจเริ่มจากปัญหาเล็กๆ เช่น การบริหารจัดการเก็บขยะ การสร้างกลุ่มอาชีพ ไปจนถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องออกไปยังหน่วยงานภายนอกที่กว้างขวาง เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเองให้ควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างเป็นกอบเป็นกำและยั่งยืนหลักก็คือในระยะนี้หากจะให้การพัฒนาในช่วงต่อไปมีความยั่งยืนจะต้องมีการทำความเข้าใจร่วมกันบนพื้นฐานของความสมัครใจ และกลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนที่เห็นด้วยกับภารกิจที่จะดำเนินการต่อไปทั้งนี้ โดยปกติกลุ่มคนเหล่านี้มักมีความสัมพันธ์ส่วนตัวที่ดีมากเป็นพื้นฐานรองรับอยู่ระดับหนึ่งแล้ว

๑.๒ ระยะจัดหาสมาชิก การกำหนดหรือระบุว่าใครเป็นสมาชิกของเครือข่ายในขั้นตอนนี้มักควบคู่ไปกับการตระหนักและสร้างความตกลงที่ชัดเจนระหว่างสมาชิกเกี่ยวกับเป้าหมายและขอบเขตภารกิจและกิจกรรมหลักของเครือข่าย เช่น การตกลงร่วมกันว่าจะพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน ทั้งกิจกรรมจัดหาที่พัก กิจกรรมพานักท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตของชาวประมง กิจกรรมพานักท่องเที่ยวท่องเที่ยวเกาะดูปะการัง รวมไปถึงกิจกรรมสนับสนุนอื่นเช่น การประชาสัมพันธ์ การติดต่อขอการสนับสนุนในด้านต่างๆ ทั้งจากภาครัฐ เอกชน ภาควิชาการ รวมทั้งจากเครือข่ายชุมชนอื่นๆ ดังนั้น การระบุว่าใครควรนับเข้ามาเป็นสมาชิกของเครือข่ายในระยะนี้ จึงขึ้นอยู่กับปัจจัย ๒ ประการ คือ ความจำเป็นเพื่อให้ภารกิจหรือกิจกรรม ที่ต้องดำเนินการบรรลุผลสำเร็จ และความร่วมมือจากบุคคล, ผู้นำชุมชน, กลุ่ม, องค์กร เป้าหมายที่เราต้องการให้เป็นสมาชิกเครือข่าย ดังนั้น ในขั้นตอนนี้แกนนำของเครือข่ายจึงต้องพร้อมที่จะตอบคำถามของบุคคล, ผู้นำชุมชน, กลุ่ม, องค์กร ที่เราต้องการให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย ว่า “เขาเหล่านั้นจะได้ประโยชน์อะไรจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของเครือข่าย และเขาเหล่านั้นจะต้องมีบทบาทและภารกิจอย่างไรในฐานะสมาชิกเครือข่าย” ซึ่งหมายความว่า ในระยะนี้แกนนำผู้ขับเคลื่อนเครือข่าย ก็จะต้องเริ่มคิดและสร้างระบบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ กติกา ในการจัดสรรผลประโยชน์ตอบแทนระหว่างสมาชิกของเครือข่าย ให้เป็นไปอย่างชัดเจน ยุติธรรมและเป็นที่ยอมรับจึงจะทำให้กระบวนการพัฒนาเครือข่ายเติบโตต่อไปได้อย่างยั่งยืน

๑.๓ ระยะบริหารสมาชิก ระยะนี้คือระยะที่สมาชิกของเครือข่ายมีความอยู่ตัวแล้วระดับหนึ่งจำนวนสมาชิกอาจมีการเข้า-ออก หรือเปลี่ยนแปลงบ้าง แต่ไม่มีผลกระทบมากนักต่อความอยู่รอดของเครือข่าย สมาชิกแต่ละคนแต่ละกลุ่มมีความเข้าใจและชัดเจนว่าบทบาทภารกิจที่ถูกคาดหวังมีอย่างน้อยแค่ไหนอย่างไร ภารกิจของการจัดการเครือข่ายในระยะนี้ คือ (๑) การสร้างความแน่นแฟ้นระหว่างสมาชิก โดยการส่งเสริมให้มีการสื่อสารที่ดี เปิดเผย และสร้างให้เกิดความไว้วางใจและเชื่อมั่นระหว่างสมาชิก และ (๒) การสนับสนุนให้สมาชิกแต่ละบุคคล, กลุ่ม, องค์กร มีการสร้างผลงาน, คุณค่า ให้กับเครือข่ายอย่างมั่นคงและต่อเนื่องด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะของสมาชิกที่จำเป็นต่อภารกิจเป็นระยะๆ

๒) การนิยามพันธกิจ (Defining Mission)

การนิยามพันธกิจ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญเพราะพันธกิจเป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าอะไรคือเหตุผล การดำรงอยู่ของเครือข่าย ในทางปฏิบัติจริงการนิยามพันธกิจของเครือข่ายมักจะเป็นกิจกรรมที่เกิดจาก

กระบวนการลองผิดลองถูกของการทำงานรวมกลุ่มโดยธรรมชาติ ซึ่งจะต้องผ่านกระบวนการถกเถียงทางความคิดและทดลองจริงถึงความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เพราะฉะนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลกหรือผิดปกติแต่อย่างใดที่การนิยามพันธกิจของเครือข่ายอาจเริ่มต้นด้วยความสับสน ความไม่ชัดเจน และพัฒนาการไปอย่างค่อยเป็นค่อยไปผ่านกระบวนการถกเถียงทางความคิดของกลุ่มแกนนำ

แนวทางต่อไปนี้จะเป็นตัวช่วยให้กระบวนการคิดและถกเถียงของสมาชิกเครือข่าย มีประสิทธิภาพมากขึ้น ความเป็นระบบ สืบสนและใช้เวลาน้อยลง และทำให้กระบวนการคิดของสมาชิกเครือข่ายมีความชัดเจนแหลมคมยิ่งขึ้นในหลักการ พันธกิจของเครือข่ายสามารถนิยามโดยผ่านองค์ประกอบ ๓ประการ คือ

๒.๑ จุดมุ่งหมายร่วม (Common Goals) ซึ่งหมายถึง คุณค่าร่วมที่สมาชิกเครือข่ายต้องการสร้างให้เกิดหรือรักษาไว้ เช่น การรักษาความสะอาดและสุขอนามัยในชุมชน (นำไปสู่กิจกรรม เช่น การรวมกลุ่มบริหารจัดการจัดเก็บและกำจัดขยะ หรือร่วมลงทุนในระบบบำบัดน้ำเสีย) การสร้างให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน (นำไปสู่กิจกรรม เช่น การรวมกลุ่มเพื่อการเฝ้าระวังการจัดเวรยาม การประสานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมมือกันวางระบบเฝ้าระวังป้องกันการก่ออาชญากรรม) หรือการสร้างธุรกิจการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนบนพื้นฐานของการรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืน (นำไปสู่กิจกรรม เช่น การจัดบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ต่างๆ) โดยทั้งหมดนี้จะต้องนำไปสู่ความจำเป็นของการทำงานร่วมกันระหว่างภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งจากภายในชุมชนนั้นหรือจากภายนอกชุมชน เช่น หน่วยงานรัฐ เอกชน NGOs หรือแม้กระทั่งชุมชนอื่น ประเด็นที่ต้องตระหนัก คุณค่าเหล่านี้จะต้องมีลักษณะเป็นนามธรรม เป็นสิ่งที่สมาชิกของเครือข่ายให้ความสำคัญมากจนทำให้เห็นและตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกันผลักดันให้เกิดเป็นผลในทางปฏิบัติ

๒.๒ การระบุกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่ชัดเจนในขณะที่การระบุคุณค่าจะบอกว่าเครือข่ายกำลังจะทำอะไร การระบุกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย คือ สิ่งที่จะบอกว่าเครือข่ายจะสร้างหรือรักษาคุณค่าเหล่านั้นไว้ “เพื่อใคร” การระบุกลุ่มลูกค้าเป้าหมายนี้จะต้องมีความชัดเจน กล่าวคือ ไม่ใช่เพียงพูดว่าประชาชนทั่วไป หรือนักท่องเที่ยวทั่วไป แต่จะต้องพยายามแสดงให้เห็นคุณลักษณะที่แท้จริงของกลุ่มลูกค้าเหล่านี้ด้วย เช่น นักท่องเที่ยวกลุ่มที่รักธรรมชาติ หรือกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูง หรือกลุ่มที่มากันเป็นครอบครัว หรือนักท่องเที่ยวที่ให้ความใส่ใจกับการเดินช้อปปิ้ง เป็นหลัก การระบุคุณลักษณะไม่จำเป็นต้องเป็นมิติเดียว แต่อาจมีหลายมิติซ้อนกันอยู่ได้ เช่น กลุ่มผู้สูงอายุที่มากับครอบครัว กลุ่มพนักงานบริษัทระดับปฏิบัติการ การระบุกลุ่มลูกค้าเป้าหมายให้ชัดเจนมีความสำคัญมาก เพราะนอกจากว่าคนเหล่านี้จะต้องเป็นผู้แบกรับภาระต้นทุนการจัดหาบริการหรือคุณค่าแล้ว ก็จำเป็นสำหรับการดำเนินงานของเครือข่ายในอนาคต ที่จะต้องมีการออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับคุณลักษณะและความต้องการที่แท้จริงของลูกค้าเหล่านี้ รวมไปถึงการเปิดโอกาสที่เหมาะสมให้กลุ่มลูกค้าเป้าหมายเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานของเครือข่ายอีกด้วย

๒.๓ การกำหนดหรือออกแบบสินค้าหรือบริการที่เครือข่ายจะนำเสนอ คือ การตกลงกันให้ได้ว่ามีสินค้าและบริการอะไรบ้างที่เครือข่ายจะนำเสนอให้กับลูกค้าของตนเพื่อที่จะสร้างหรือรักษาคุณค่าที่เครือข่ายต้องการ สินค้าหรือบริการนี้จะต้องมีความชัดเจนเป็นรูปธรรม เช่น บริการนำเที่ยวทางทะเล บริการท่องเที่ยวเดินป่า เทียวถ้ำ หรือล่องเรือชมปะการัง หรือในแง่การให้บริการสาธารณะ ก็อาจเป็นบริการจัดเก็บและกำจัดขยะ บริการน้ำประปาชุมชน บริการที่พักโฮมสเตย์โดยชุมชนและเครือข่าย ในกรณีสินค้า ก็จะต้องมีการตกลงกันให้ชัดเจนว่าเครือข่ายจะนำเสนอสินค้าอะไรให้กับกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย โดยอาจเป็นสินค้าจากชุมชนเอง หรือสินค้าของชุมชนอื่นที่ประสานกันเป็นเครือข่าย ประเด็นที่สำคัญคือ คุณค่าสินค้าที่นำเสนอควรสอดคล้องกับคุณค่าที่เป็นจุดมุ่งหมายร่วมของเครือข่าย เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพของคุณค่าที่กลุ่มลูกค้าเป้าหมายจะได้รับ เช่น หากเป็นชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สินค้าก็อาจเป็นเครื่องใช้ในบ้านที่ทำการแปรรูปวัสดุเหลือใช้ หรือสินค้าสมุนไพรที่ผลิตจากชุมชน หรืออื่นๆ อีกมากมายที่เครือข่ายสามารถนำเสนอได้อย่างสร้างสรรค์

๓) การจัดองค์กรเพื่อบริหารเครือข่าย

การขับเคลื่อนเครือข่ายให้สามารถปฏิบัติการกิจของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความรู้และทักษะการบริหารจัดการเครือข่ายที่เป็นระบบโดยองค์ประกอบของระบบการจัดรูปองค์กรเพื่อขับเคลื่อนเครือข่าย ประกอบด้วย ดังนี้

๓.๑ การจัดระบบสื่อสาร การทำงานในลักษณะเครือข่ายนั้น หัวใจสำคัญที่สุดคือเครือข่ายการสื่อสารข้อมูลข่าวสารถึงกันระหว่างสมาชิก เพราะเป็นจุดต่างสำคัญระหว่างการทำงานในลักษณะองค์กรแบบเดิมที่มีสายการบังคับบัญชาแนวดิ่งเป็นหลัก ในขณะที่การทำงานในลักษณะเครือข่ายยึดการสื่อสารแบบรอบทิศทางสำหรับเรื่องระบบสื่อสารนี้อาจแบ่งองค์ประกอบออกเป็น ๔ ส่วนหลัก เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสื่อสาร ดังต่อไปนี้

๓.๑.๑ สื่อที่ใช้ปัจจุบันรูปแบบที่ทันสมัยและแพร่หลายที่สุดคือ โทรศัพท์มือถือ ซึ่งอำนวยความสะดวกได้มากเนื่องจากถึงตัว และสามารถสื่อสารได้แบบ ๒ทาง หรือมากกว่าในกรณีพูดพร้อมกันหลายสาย (Conference) แต่ก็ควรคำนึงถึงสื่อรูปแบบอื่นที่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงและเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่า เช่น อีเมล กระดานไวท์บอร์ดในสำนักงาน นอกจากนั้น การจัดให้มีการประชุมเป็นประจำเวลาที่แน่นอน สม่ำเสมอ ก็ถือเป็นรูปแบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างสมาชิกเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพสูงสุดรูปแบบหนึ่ง

๓.๑.๒ ลักษณะเนื้อหาและข้อมูล การทำงานในลักษณะเครือข่ายเป็นลักษณะการทำงานที่ยึดผลงานมากกว่าการทำงานตามกฎระเบียบแบบราชการ ยึดความสามารถ (Contribution) ของบุคคลมากกว่า ตำแหน่งและสายการบังคับบัญชา ดังนั้น ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารจึงควรเป็นภาษาที่เข้าใจได้ง่าย ตรงไปตรงมาและกระชับ เป็นภาษาแบบง่าย ๆ ที่ไม่เป็นทางการ เข้าใจกันดีในหมู่สมาชิกเครือข่ายมากกว่าภาษาที่เป็นทางการ

๓.๑.๓ กำหนดระยะเวลา การวางระบบการสื่อสารจะเชื่อมโยงกับกระบวนการให้บริการหรือแก้ปัญหาของเครือข่าย ซึ่งบ่อยครั้งที่ไม่ผูกติดกับช่วงเวลาที่แน่นอน ดังนั้น นอกจากว่า

จะต้องวางระบบการสื่อสารให้มีลักษณะประจำเวลาที่ชัดเจน (เช่น จะต้องมีการประชุมเป็นประจำทุก ๒ สัปดาห์, หรือทุกวันจะต้องมีการรายงานจากหน่วยให้บริการของเครือข่ายว่ามีลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวเข้ามากี่คนและใช้บริการแบบไหนไปยังศูนย์กลางเครือข่ายเพื่อจะได้วางแผนบริหารจัดการได้ถูกต้อง) แล้ว ก็จะต้องพูดถึงการสื่อสารในกรณีที่เกิดปัญหาหรือสถานการณ์ไม่ปกติขึ้น ซึ่งประเด็นนี้จะโยงไปถึงข้อต่อไป

๓.๑.๔ ใครกับใคร ในระบบเครือข่ายเช่นเดียวกับองค์กรในรูปแบบอื่น คือ มักจะเผชิญปัญหาหรือสถานการณ์ที่ต้องมีการตัดสินใจร่วมกันระหว่างสมาชิกเครือข่าย ดังนั้น นอกเหนือจากการกำหนดรูปแบบ เครือข่าย และช่วงเวลาของการสื่อสารตามปกติแล้ว ก็จะต้องมีการเตรียมการในกรณีที่ต้องการการตัดสินใจร่วมกัน หรือจำเป็นต้องมีกระบวนการร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาที่เครือข่ายเผชิญอยู่ สมาชิกเครือข่ายจะต้องมีความรู้ที่ชัดเจนว่าเขาหรือเธอ จะต้องมีการสื่อสารพูดคุยกับใครบ้าง

๓.๒ การจัดระบบการตัดสินใจ การจัดระบบการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพเป็นพื้นฐานของการทำงานรวมกลุ่มทุกรูปแบบองค์กรรูปแบบปิรามิดที่มีสายการบังคับบัญชาจากบนลงล่างก็เป็นรูปแบบหนึ่งที่มีความชัดเจนว่าผู้ที่อยู่ยอดบนสุดคือผู้ตัดสินใจสุดท้าย องค์กรเครือข่ายก็จะต้องมีการจัดรูปแบบการตัดสินใจเช่นเดียวกัน แต่เนื่องจากลักษณะของเครือข่ายเป็นการรวมกลุ่มแบบแนวนราบมากกว่า กระบวนการตัดสินใจจึงอยู่บนพื้นฐานของการมีศูนย์กลางข้อมูลมากกว่าการมีผู้บังคับบัญชา นั่นก็คือ ยึดหลักผู้ที่มีข้อมูลมากที่สุดคือ ผู้ที่มีความเหมาะสมที่สุดในการตัดสินใจ ดังนั้น ในขณะที่สายการบังคับบัญชาของเครือข่ายอาจมีลักษณะแพร่กระจายและแบนราบ เครือข่ายการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพจะต้องยึดหลักการรวมศูนย์ข้อมูล (Centralization of information) และในหลายๆ ครั้งก็จะผนวกไปพร้อมกับการมีศูนย์กลางการทำงานของเครือข่ายที่ชัดเจนด้วย (Co-location)

๓.๓ การแบ่งงานและความรับผิดชอบ เช่นเดียวกับการจัดองค์กรในรูปแบบปกติทั่วไป การจัดองค์กรในรูปแบบเครือข่ายก็จะต้องมีการแจกแจงงานและความรับผิดชอบกันอย่างชัดเจน โดยยึดกลุ่มลูกค้าหรือผู้รับบริการเป็นเป้าหมายหลัก

๓.๔ การติดตาม ประเมินผล การติดตามประเมินผลเป็นกิจกรรมปกติแต่ก็มักมีการละเลยจึงทำให้การทำงานขององค์กรไม่ได้ประโยชน์จากการสรุปทบทวนจากงานที่ทำไปแล้วเท่าที่ควร ดังนั้น กลุ่มสมาชิกเครือข่ายจึงควรให้ความสำคัญให้มากจนกลายเป็นภารกิจปกติว่าจะต้องมีการติดตาม ประเมินผลและสรุปทบทวนจากการทำงาน ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่องและไม่หยุดนิ่งกับที่หลักการสำคัญที่จะต้องยึดถือ ได้แก่การประชุมเป็นประจำเวลา คือ รูปแบบพื้นฐานของการติดตามประเมินผลการทำงาน มีติดตามและประเมินผล ผลผลิตจากงาน มากกว่าประเมินตัวบุคคลผู้ทำงานเน้นการบรรลุวัตถุประสงค์มากกว่าการจับผิดตัวบุคคล โดยการติดตาม/ประเมินผล จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจน เป็นที่ยอมรับของผู้ถูกประเมิน และแจ้งหลักเกณฑ์ให้รับทราบล่วงหน้า คำถามสำคัญในการประเมินคือ ครั้งต่อไปเราจะสามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นได้อย่างไร และการจัดทำเอกสารรายงานผลมีความจำเป็นในหลายสถานการณ์เพื่อให้มีข้อมูลผลการดำเนินงานและการให้บริการสำหรับติดตามตรวจสอบในภายหลัง ประเด็นสำคัญคือควรยึดหลัก ทำง่าย เข้าใจง่าย สื่อตรงประเด็น เก็บข้อมูลเท่าที่จำเป็นเพื่อไม่ให้เป็นการระเกะระรินไป และเปิดเผยสามารถตรวจสอบได้โดยสมาชิก และมีช่องทางให้ลูกค้า

ประเมินผล กลไกนี้เป็นกลไกง่ายๆ และมีประสิทธิผลสูงต่อการรับทราบความต้องการของลูกค้าและผู้ใช้บริการ อาจทำได้ในหลายรูปแบบ ทั้งการสอบถามโดยตรง พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ จนถึงมีแบบฟอร์มให้กรอก แต่ที่สำคัญที่สุดคือผู้นำและสมาชิกเครือข่ายจะต้องจริงจังและจริงใจที่จะแสวงหาว่าลูกค้าหรือผู้รับบริการมีความคิดหรือความรู้สึกร้อยไรกับสินค้าและบริการโดยเครือข่าย

๔) การสร้างสายใยเครือข่ายให้เข้มแข็ง (Ties that bind)

บางครั้งการสร้างและริเริ่มเครือข่ายอาจไม่ใช่เรื่องยากนัก เพราะมักเริ่มด้วยเจตนาดีเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม แต่การจัดการและบริหารให้เครือข่ายสามารถสร้างผลงานได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนกลับเป็นประเด็นท้าทายที่ชุมชนหลายๆ แห่งยังไม่สามารถก้าวข้ามให้พ้นไปได้ สาเหตุสำคัญคือกลุ่มหรือชุมชนเหล่านี้ขาดความสามารถในการสร้างสายใยเครือข่ายที่เข้มแข็งเพื่อให้สามารถผูกโยงสมาชิกไว้ด้วยกัน ทั้งนี้ จากประสบการณ์ทั้งในและต่างประเทศสังเคราะห์ขึ้นมาเป็นหลักการในคู่มือเล่มนี้สรุปได้ว่า ปัจจัยที่จะสร้างสายใยเครือข่ายให้ยึดโยงไว้ด้วยกันอย่างเข้มแข็งนั้น ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ ๔ ประการ ดังนี้

๔.๑ ผู้นำมีความเป็นธรรมและเข้มแข็ง (Strong and Respected Leadership) ผู้นำเป็นปัจจัยเบื้องต้นสำคัญที่สุดที่จะต้องเป็นผู้แสดงให้เห็นว่ายึดถืออุดมการณ์ของเครือข่ายเป็นที่ตั้ง และกล้าที่จะยืนหยัดกับหลักการที่ถูกต้อง โดยเฉพาะกฎเกณฑ์กติกาต่างๆ ที่สมาชิกเครือข่ายได้ช่วยกันกำหนดจัดตั้งขึ้นมา และที่สำคัญจะต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ที่มีความเป็นธรรมกับสมาชิกแบบไม่เลือกหน้า

๔.๒ มีการจัดสรรภารกิจและผลประโยชน์ที่เกิดจากภารกิจของชุมชนกันอย่างยุติธรรมระหว่างสมาชิก (Fair share of benefits) ในขณะที่ภาวะผู้นำคือ จุดเริ่มต้นที่จะทำให้เครือข่ายเกิดขึ้น การจัดสรรภารกิจและผลประโยชน์กันอย่างยุติธรรมคือหัวใจสำคัญที่สุดที่จะทำให้สมาชิกเครือข่ายยึดโยงกันได้อย่างมั่นคง และจะต้องเป็นหลักการพื้นฐานในการจัดรูปองค์กรเครือข่ายในประเด็นการแบ่งงานและความรับผิดชอบ และจะต้องมีหลักการกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนในการแบ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น เช่น บริการโฮมสเตย์ของบางชุมชนตกลงกันว่า ไม่ว่าลูกค้าติดต่อกับศูนย์กลางหรือเจ้าของบ้านโดยตรงการรับลูกค้าจะต้องเกิดจากการตัดสินใจร่วมของศูนย์กลางและจะต้องมีการแบ่งรายได้เข้ากองกลาง ๑๐-๑๕% ตามเงื่อนไขที่ตกลงไว้ และผลประโยชน์ที่เกิดจากกองกลางในท้ายที่สุดก็จะกลับไปสู่สมาชิกชุมชนแต่ละคน ในฐานะผู้ถือหุ้นในกิจการ และที่สำคัญก็คือ แกนกลางของเครือข่ายที่ทำหน้าที่บริหารจัดการธุรกิจของเครือข่ายจะต้องไม่มีกิจกรรมเชิงธุรกิจที่อาจขัดแย้งในเชิงผลประโยชน์ (Conflict of interest) กับกิจกรรมของสมาชิก เช่น ในชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งหนึ่ง ประธานและกรรมการเครือข่ายยึดถือเป็นหลักการอย่างเปิดเผยว่าจะไม่ทำกิจกรรมโฮมสเตย์ เพราะจะทำให้เกิดการแข่งขันกับสมาชิกซึ่งส่วนใหญ่ต้องการและมีความพร้อมในการให้บริการโฮมสเตย์มากกว่าด้านอื่น

๔.๓ มีการสร้างให้เกิดบรรยากาศของความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก (Prevailing climate of trust) ปัจจัยนี้เป็นสิ่งจำเป็น พุดง่ายกว่าทำให้เกิดจริงได้ แต่นอกเหนือจากการมีผู้นำตามข้อ (๔.๑) เป็นจุดเริ่มต้นแล้ว บรรยากาศของความไว้วางใจต่อกันจะเกิดเมื่อสมาชิกทุกคนได้แสดงออกซึ่งการเคารพกฎเกณฑ์และกติกาที่กลุ่มสมาชิกเครือข่ายได้ร่วมกันกำหนดขึ้นมา ทุกคน

ตระหนักว่าการเคารพกติการ่วมคือการรักษามลประโยชน์ที่ดีที่สุดของกลุ่ม และที่สำคัญคือจะต้องมีการกำหนดกลไกการตัดสินใจที่ชัดเจนต่าง ๆ อย่างเปิดเผยและยุติธรรม ส่วนปัจจัยประกอบรองลงมา ได้แก่ การมีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ รวมไปถึงการคัดเลือกสมาชิกที่จะมาเข้าร่วมเครือข่ายตั้งแต่ต้นว่าจำเป็นต้องเป็นกลุ่ม/บุคคล ที่มีหลักการและค่านิยมที่ยึดมั่นไปในทางเดียวกัน

๔.๔ สร้างให้ชุมชนเกิดความเป็นเจ้าของในการกิจของเครือข่าย (Build community ownership) การสร้างให้เกิดความเป็นเจ้าของที่มั่นคงที่สุดคือ การทำให้สมาชิกชุมชน/เครือข่ายเข้าร่วมในการกิจของเครือข่ายทั้งในแง่ของการแบกรับภาระการลงทุน ความเสี่ยงในการดำเนินกิจการ และการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการกิจของเครือข่าย เพราะฉะนั้นในหลายๆ ครั้งรูปแบบพื้นฐานคือ การทำให้สมาชิกเครือข่ายกลายเป็นผู้ถือหุ้นในกิจการของเครือข่าย ซึ่งจะทำให้ผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงานของสมาชิกเครือข่ายแต่ละคนก็กลายเป็นผลประโยชน์ที่สมาชิกคนอื่นจะได้รับด้วย เพราะจะมีผลประโยชน์ส่วนหนึ่งถูกแบ่งปันเข้ากองกลางเสมอ ดังนั้น ในท้ายที่สุดแล้วรูปแบบสหกรณ์คือ รูปแบบที่เครือข่ายสามารถยึดถือเป็นแบบอย่างในการสร้างความมีส่วนร่วมได้ดีที่สุด

๒.๒.๔ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน

ชาญชัย สุขสกุล ได้ทำการศึกษาการพัฒนาารูปแบบองค์กรเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนบนพื้นที่สูง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า การเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน จำเป็นต้องคำนึงถึง ปัจจัยต่างๆ สรุปได้ดังนี้

(๑) ปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนเข้มแข็ง

ประการแรกคือ “ทุน” และสำคัญที่สุดในการใช้ทุนเหล่านี้ขับเคลื่อนงานพัฒนาโดยมองไปถึงทุนที่หลากหลายในพื้นที่อื่นได้แก่ทุนทางด้านธรรมชาติทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและเป็นเอกลักษณ์ ประการที่สองคือ**บุคลิกของคนท้องถิ่น**ถือว่าเป็นจุดแข็งประการหนึ่งที่คนเหนือมีบุคลิกที่รับฟังนอบน้อมและหลีกเลี่ยงการโต้แย้งบุคลิกดังกล่าวทำให้กระบวนการพัฒนาเป็นไปอย่างราบรื่นและไม่ยากนักในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบธรรมชาติและบุคลิกดังกล่าวมีผลต่อการสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยวและเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว ประการที่สามคือ**เครือข่าย**หากการเริ่มต้นที่ดีมีการนำร่องการพัฒนามาก่อนและเราเรียนรู้จากประสบการณ์เหล่านั้นเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนที่มีอยู่เดิมเป็นแหล่งเรียนรู้ถอดประสบการณ์จากพื้นที่บทเรียนเหล่านี้เป็นข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยว เช่นเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนแม่ฮ่องสอนเชียงรายและเชียงใหม่ ประการที่สี่คือ**ยุทธศาสตร์เครือข่าย**การริเริ่มสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนภาคเหนือเป็นการเริ่มต้นที่เกิดจากสามจังหวัด (เชียงใหม่เชียงรายและแม่ฮ่องสอน) ที่มีประสบการณ์ท่องเที่ยวมารวมตัวกันจัดทำยุทธศาสตร์ของตนเองและสอดคล้องกับแผนพัฒนาชาติยุทธศาสตร์ที่จัดทำขึ้น ทำให้การขับเคลื่อนได้พิจารณาบริบททั้งในระดับภาคและระดับประเทศไปพร้อมๆ กันเพื่อความสอดคล้องการพัฒนาในภาพรวม ประการที่ห้า**กระบวนการเรียนรู้**ด้วยที่มีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวชุมชนมายาวนานและมีจำนวน

ชุมชนที่มีประสบการณ์ด้านนี้มากกระบวนการเรียนรู้จึงเป็นไปแบบธรรมชาติที่ชุมชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและส่วนหนึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านพื้นที่ที่ถูกจัดขึ้นโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลสัณฐานของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จึงเป็นข้อมูลเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญในการขับเคลื่อนงานพัฒนาเชิงประเด็น ประการสุดท้ายคือ **หน่วยงานที่สนับสนุน** ภาคเหนือจัดได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนจำนวนมากและหลากหลายกระบวนการพัฒนาภายใต้วิถีคิดเดียวกันของ “การท่องเที่ยวชุมชน” โดยการเอาชุมชนเป็นตัวตั้งในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วมทำให้กระบวนการพัฒนาเป็นไปอย่างรวดเร็วและเป็นระบบต่อเนื่อง

(๒) ปัจจัยที่พึงระมัดระวัง

ประการแรก **ด้านบุคลากร** พบว่าผู้ทำงานด้านการท่องเที่ยวชุมชนเป็นนักพัฒนาที่อยู่ในพื้นที่และมีหลายบทบาทในหนึ่งคน ดังนั้นการดำเนินการอาจล่าช้าไปบ้างและปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องได้แก่เวลาที่ไม่ลงตัวของคนทำงานมีความเข้าใจในประเด็นการจัดการท่องเที่ยวชุมชนยังไม่เป็นไปตามแนวทางเดียวกันตลอดจนความรู้เรื่องสถานการณ์การท่องเที่ยวยังไม่ทันต่อสถานการณ์ข้างนอก ประการที่สองคือ **ชุมชน** ปัญหาที่ถือว่าเป็นจุดอ่อนของชุมชนได้แก่ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนอาจเกิดจากความเข้าใจหรือการสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพขัดแย้งกันเองใน ชุมชนเมื่อมีผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินเข้ามาเกี่ยวข้อง ตลอดจนสภาพพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลกันมากก็อาจทำให้การรับรู้ข่าวสารไม่ทันสถานการณ์การพัฒนาชุมชนจึงไม่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงบริบทของนอก ประการที่สาม **การบริหารจัดการ** สิ่งหนึ่งที่เป็นปัญหาสำคัญของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวคือระบบการบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพทำให้การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวชุมชนช้าหรือชะงักงันได้ปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการคือการประสานงานที่ไม่ดีพอ ข้อมูลชุมชนไม่เพียงพอขาดกิจกรรมระหว่างเครือข่าย ความไม่เข้าใจระบบโครงสร้างการบริหาร จัดการของสมาชิกปัญหาเหล่านี้เป็นจุดอ่อนที่มาจากการบริหารจัดการที่ด้อยประสิทธิภาพแทบทั้งสิ้น ประการที่สี่คือ **งบประมาณ** ที่ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาขับเคลื่อนชุมชน สาเหตุหลักๆ ได้แก่การเข้าถึงแหล่งทุนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ไม่ให้ความสนใจ หรือไม่ได้เขียนแผนไว้ในแผนของอปท. เป็นต้นสถานการณ์ด้านงบประมาณเหล่านี้ถือว่าเป็นจุดอ่อนในการดำเนินการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน

(๓) ปัจจัยที่เกื้อกูลสนับสนุน

ปัจจัยจากภายนอกที่จะช่วยเอื้อหนุนให้เครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนประสบความสำเร็จได้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยสองประการได้แก่ ปัจจัยแรกคือกระแสสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนในกรณีที่สังคมภายนอกเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวชุมชนและนิยมการท่องเที่ยวเช่นนี้ย่อมมีผลทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายทั้งนี้เนื่องจากเมื่อมีผู้นิยมท่องเที่ยวก็ต้องมีการสนองตอบความต้องการนั้น จึงทำให้เครือข่ายเกิดการพัฒนา ประการที่สองคือนโยบายของภาครัฐให้การสนับสนุนถ้าทางรัฐให้การ

สนับสนุนทั้งด้านงบประมาณและนโยบายย่อมทำให้เครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนเกิดการพัฒนามากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันทางภาครัฐให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชนมากเช่นโครงการวิจัยพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนก็ได้รับเงินสนับสนุนจากทางกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาแม้แต่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยก็หันมาสนใจการท่องเที่ยวชุมชนมากขึ้นนอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ทั้งจากสื่อต่างๆก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ชุมชนภายนอกได้รับรู้เกี่ยวกับชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวชุมชนว่ามีสถานที่ท่องเที่ยวมีกิจกรรมและมีความน่าสนใจอย่างไรบ้างทำให้เกิดกระแสสังคมหันมาตื่นตัวและนิยมการท่องเที่ยวชุมชนมากยิ่งขึ้นนอกจากนี้กระแสความต้องการของคนในท้องถิ่นที่มีความต้องการให้เกิดเครือข่ายขึ้นก็นับเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเอื้อหนุนให้เกิดเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนขึ้นได้ ทั้งนี้เนื่องจากคนในชุมชนนับเป็นบุคลากรทางการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ

(๔) ปัจจัยที่ท้าทาย

ปัญหาที่พบในการเกิดเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนทั้งภายในและภายนอก ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของปัจจัยภายในเครือข่ายเองกล่าวคือหน่วยงานภาครัฐไม่มีความชัดเจนในเรื่องของการท่องเที่ยวชุมชนจึงทำให้การสนับสนุนหรือการพัฒนาเครือข่ายทำได้ไม่เต็มที่และไม่ตรงเป้าหมายมากนัก เช่นเดียวกับกระแสของสังคมก็ยังไม่เข้าใจการท่องเที่ยวชุมชนให้ชัดเจนนักนอกจากนี้ระบบการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเองก็ขาดการวางแผนที่ดีในขณะเดียวกันคนส่วนใหญ่ก็มองการท่องเที่ยวชุมชนในเชิงเศรษฐกิจมากกว่าจะมองในเชิงที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนนอกจากนี้จะเห็นได้ว่าชุมชนเองก็ไม่เข้มแข็งพอที่จะจัดการท่องเที่ยวชุมชนด้วยตนเองส่วนปัจจัยภายนอกที่เป็นอุปสรรคและปัญหาคือนโยบายของภาครัฐที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่นมากนักและยังไม่มีกฎหมายที่จะมารองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนอีกด้วย^{๑๒}

กล่าวโดยสรุป แม้การจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน จะเป็นการประสานงานร่วมมือกันในแนวราบขององค์กรในชุมชนท้องถิ่นเอง เป็นการจัดการกันเองในท้องถิ่นอย่างเต็มรูปแบบ ตามความต้องการ และเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน แต่ปัจจัยภายนอกก็มีความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ได้แก่การให้การสนับสนุนจากภาครัฐ ในการกำหนดนโยบายและมีแผนงบประมาณที่ชัดเจน เพื่อแบ่งสรรให้ท้องถิ่นต่างๆ นำไปบริหารจัดการกันเอง และการส่งเสริมและทำความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อให้เกิดความนิยมมากขึ้นอีกด้วย ดังนั้นนอกจากความร่วมมือของคนในชุมชนเองแล้ว ความร่วมมือและความช่วยเหลือที่มาจากหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นนโยบายที่ชัดเจนของรัฐบาล และหน่วยงานต่างๆ เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตลอดจนหน่วยงานราชการในระดับจังหวัด หรือในระดับท้องถิ่น เช่นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือเทศบาล เหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเครือข่าย หรือการเสริมสร้างเครือข่ายให้เข้มแข็ง สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเครือข่าย ซึ่งการอยู่ร่วมกันจนเกิดพลังเครือข่ายที่เข้มแข็งได้นั้น

^{๑๒}ชาญชัย สุขสกุล, การพัฒนารูปแบบองค์กรเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนบนพื้นที่สูง จังหวัดเพชรบูรณ์, (เพชรบูรณ์: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๔), หน้า ๓๑-๓๔.

สิ่งหนึ่งที่ผู้เป็นสมาชิกเครือข่ายต้องมีคือคุณธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกันเพื่อให้เกิดความสุขและความสามัคคี และช่วยป้องกันหรือลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการอยู่ร่วมกัน ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้พระพุทธศาสนาได้แสดงไว้ในหลักธรรมสาราณียธรรม ซึ่งจะได้ศึกษาในลำดับต่อไป

๒.๓ แนวคิดหลักพุทธสันติวิธีเพื่อการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข

๒.๓.๑ แนวคิดหลักสาราณียธรรม ๖

ในพระไตรปิฎกพระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงสาราณียธรรมไว้ดังนี้^{๑๓} คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. ตั้งมั่นเมตตากายกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง สาราณียธรรมเมื่อนี้ทำให้เป็นที่รักทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความ สามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

๒. ตั้งมั่นเมตตาวจีกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง สาราณียธรรมเมื่อนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความ สามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

๓. ตั้งมั่นเมตตามโนกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง สาราณียธรรมเมื่อนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความ สามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

๔. บริโภคโดยไม่แบ่งแยกลาภทั้งหลายที่ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรม โดยที่สุด แม้เพียงบิณฑบาต บริโภคร่วมกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายผู้มีศีลทั้งต่อหน้าและลับหลัง สาราณียธรรมเมื่อนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความ สามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

๕. เป็นผู้มิมีศีลไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย เป็นไท ท่านผู้รู้สรรเสริญ ไม่ถูกต้อนหา และทิวฏฐิครอบงำ เป็นไปเพื่อสมาธิ เสมอกันกับเพื่อน พรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง สาราณียธรรมเมื่อนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

๖. เป็นผู้มิทิวฏฐิโดยทิวฏฐิอันประเสริฐ เป็นนียยานิกกรรม เพื่อความสิ้นทุกข์โดยชอบ แก่ผู้ทำตาม เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง สาราณียธรรมเมื่อนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความ ไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน ภิกษุทั้งหลาย สาราณียธรรม ๖ ประการนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ

^{๑๓} คุุรยละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๙๒/๕๓๑-๕๓๒.

เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน ภิภูริอันไกลจากกิเลสที่เป็นข้าศึก เป็นนินยานิกรรณนา^{๑๔}

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) อธิบายไว้ว่าสาราณียธรรมคือหลักธรรมสำหรับพัฒนาตนเอง ให้มีความเสียสละเมตตากรุณาทุกขเวทิตะและสามัคคี (ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน) ๖ประการคือ

(๑) เมตตาการุณยธรรมทำต่อกันด้วยเมตตาคือแสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการร่วมชุมชนด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่างๆโดยเต็มใจแสดงอาการกริยาสุภาพเคารพนับถือกันทั้ง ต่อหน้าและลับหลัง

(๒) เมตตาวัจจกรรมพูดต่อกันด้วยเมตตาคือช่วยบอกแจ้งสิ่งที่ประโยชน์สั่งสอนหรือ แนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดีกล่าววาจาสุภาพแสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

(๓) เมตตาเมตตามโนกรรมคิดต่อกันด้วยเมตตาคือตั้งใจพิจารณาไตร่ตรองหาสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันมองกันในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

(๔) สาราณโมกข์ได้มาแบ่งกันกินใช้คือแบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรมแม้เป็นของ เล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

(๕) สีสสามัญญาตาประพตฺตีให้ตีเหมือนเขาคือมีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบ วินัยของส่วนรวมไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

(๖) ภิภูริสามัญญาตาปรับความเห็นเข้ากันได้คือเคารพรับฟังความคิดเห็นกัน มีความ เห็นชอบร่วมกันตกลงกันได้ในหลักการสำคัญยึดถืออุดมคติหลักแห่งความดีงามหรือจุดหมายสูงสุดอัน เดียวกัน^{๑๕}

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ) ได้ให้ความหมายและหลักการปฏิบัติของสาราณีย ธรรมไว้ว่าตามสัญญาขณของคนที่อยู่ร่วมกันนั้นยังปรารถนาความรักความอบอุ่นความปลอดภัย ต้องการสิ่งที่พึงพานักอาศัยต้องการได้มีการพักผ่อนหย่อนใจต้องการให้มีสันติภาพในด้านต่างๆซึ่งเป็น ลักษณะความเรียกร้องความต้องการตามธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต^{๑๖}

ในทางพระพุทธศาสนา กลุ่มพุทธบริษัททั้งฝ่ายคฤหัสถ์และบรรพชิตเมื่อมาอยู่ร่วมกันใน วัฒนธรรมของชาวพุทธแล้วจำเป็นที่จะต้องอยู่ด้วยความมีคุณธรรมเป็นจุดกลางทางความคิดที่มาพบกัน โดยการปลูกฝังให้เกิดความรักความเคารพต่อกันซึ่งความรักความเคารพต่อกันนั้นเป็นผลซึ่งจะเกิดขึ้นจาก การแสดงออกที่มีน้ำใจคือสงเคราะห์อนุเคราะห์เมื่อมีความรักความเคารพต่อกันให้การสงเคราะห์ อนุเคราะห์ต่อกันแล้วการทะเลาะวิวาทกันก็จะไม่เกิดขึ้น ความสามัคคีซึ่งเป็นผลที่พึงปรารถนาของหมู่ คณะไม่ว่ายุคใดสมัยใดก็จะบังเกิดขึ้นจากนั้นเอกภาพคือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางกิจกรรมทาง

^{๑๔} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๙๒/๕๓๑-๕๓๒.

^{๑๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๓๓-๒๓๔.

^{๑๖} พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ), **ธรรมะสำหรับประชาชน**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ บริษัท คลังวิชา จำกัด, ๒๕๓๖), หน้า ๓๔.

ผลประโยชน์ทางการศึกษา การประพฤติปฏิบัติก็จะบังเกิดขึ้นติดตามมาเหล่านี้เป็นเหตุเป็นผลของกันและกันแต่ในขณะเดียวกันสิ่งที่ตั้งงามเหล่านี้เป็นผลรวมยอดซึ่งกันและกันโดยการสร้างเหตุเฉพาะในที่นี้ทรงแสดงว่าเป็นสาราณียธรรมคือธรรมะที่จะนาใจของบุคคลให้ระลึกถึงกันผูกพันเชื่อมโยงบุคคลไว้ด้วยน้ำใจประกอบด้วย๖ประการคือ

(๑) เมตตาการุณกรรมจะทำอะไรก็ให้ทำด้วยเมตตาได้แก่การแสดงควมมีน้ำใจช่วยเหลือ ขวนขวายในกิจการงานต่างๆที่ควรของเพื่อนภิกษุสามเณรของเพื่อนอุบาสก อุบาสิกาทั้งหลายไม่ว่าจะเป็น ต่อหน้าหรือลับหลังก็ตาม

(๒) เมตตาวิจิตรกรรมจะพูดอะไรก็ประกอบด้วยเมตตาได้แก่การพูดวาจาที่เป็นคำสัตย์คำจริงคำสมานสามัคคีระชับสามัคคีพูดแต่คำไพเราะอ่อนหวานและคำที่มีประโยชน์นั้นเป็นคำที่มีพื้นฐานมาจากเมตตาต่อคนที่ตนพูดด้วยและคนที่พูดถึงพูดต่อหน้าอย่างไร ลับหลังก็ต้องพูดอย่างนั้นลับหลังอย่างไรต่อหน้าก็พูดอย่างนั้น

(๓) เมตตาเมทตามโนกรรมจะคิดอะไรก็คิดกันด้วยเมตตาได้แก่การตั้งความรู้สึกลงในคนและสัตว์ทั้งหลายว่าชีวิตแต่ละชีวิตไม่ต้องการความทุกข์แต่ต้องการความสุขฉันใด เพราะฉะนั้นขอให้บุคคลนั้นๆ ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความไม่มีเวรไม่มีภัยไม่เบียดเบียนกันไม่ประทุษร้ายกันให้แต่ละคนอยู่ดีมีสุขตามสมควร แก่ฐานะของตนเมื่อจะคิดถึงใครก็ตามไม่ได้จำเพาะเจาะจงว่าเป็นภิกษุสามเณรเท่านั้นให้คิดถึงกันด้วยเมตตาเพราะพร้อมที่จะแสดงออกทางกายทางวาจาทั้งต่อหน้าและลับหลังบุคคลเหล่านั้น

(๔) แบ่งปันลาภที่ตนได้มาในทางที่ชอบธรรมให้แก่เพื่อนภิกษุสามเณรไม่หวังไว้บริโภคนเฉพาะเพียงผู้เดียวคือหลักการอยู่ร่วมกันของพระภิกษุสามเณรนั้นต้องเลี้ยงชีพด้วยลำแข้งของตัวเองเที่ยว ศึกษاجرบิณบาตอาหารจากชาวบ้านผู้มีจิตศรัทธาเป็นการได้อาหารมาในทางที่ชอบธรรมแต่ว่าการได้ปัจจัย๔นั้นคนเรามีวาสนาบาปมีไม่เหมือนกันบางคนได้มากจนเหลือกินเหลือใช้บางคนได้น้อยจนไม่ค่อยพอกินพอใช้เพราะฉะนั้นคนที่ได้ลาภผลมาในทางที่ชอบมากจึงต้องแสดงออกซึ่งทางกายกรรมทางวจีกรรมที่สะท้อนมาจากใจด้วยการเอื้อเฟื้อแบ่งปันเป็นการสงเคราะห์อนุเคราะห์เฉลี่ยความสุขให้แก่กันและกัน

(๕) รักษาศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนภิกษุสามเณรอื่นๆไม่ทำตนให้เป็นที่ยังเกียจของผู้อื่นคือการอยู่ร่วมกันของพระภิกษุสามเณรนั้นค่อนข้างจะอาภรรพ์แม้จะโง่ไปบ้างจะเข้ไปบ้างแต่ถ้าไม่มีปัญหาเรื่องการประพฤติปฏิบัติแล้วย่อมเป็นที่ยอมรับนับถือของผู้ที่เกี่ยวข้องกันแม้จะเป็นเพื่อนรักร่วมใจกันถ้าคนหนึ่งละเมิดศีลที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้จะกลายเป็นที่ยังเกียจดูหมิ่นของเพื่อนภิกษุสามเณรด้วยกันการอยู่ร่วมกันโดยปกติสุขที่ประสงค์จะเกิดขึ้นไม่ได้ดังนั้นจึงต้องพยายามปฏิบัติตนให้ถูกต้องตรงตามหลักของศีลที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้โดยให้มองว่าข้อนี้พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้อย่างไรใครปฏิบัติถูกต้องตรง หลักที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ก็ปฏิบัติไปตามเขาทำให้เกิดเป็นความเรียบร้อยสวยงามขึ้นที่พระพุทธเจ้าทรงเรียกว่าสังฆโมหะคือหมู่คณะที่งดงาม

(๖) มีความเห็นร่วมกันกับเพื่อนภิกษุสามเณรอื่นๆไม่วิวาทกับใครๆเพราะมีความเห็นผิดกันเรื่องของความเห็นนั้นในฐานะของภิกษุในพระพุทธศาสนาถ้าเป็นความเห็นเกี่ยวกับวินัยก็ต้องเอาวินัยเป็นมาตรการกำหนดตัดสินว่าความเห็นของใครถูกต้องหรือไม่ถูกต้องถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับธรรมะก็

ตรวจสอบเทียบเคียงสอบทานหลักธรรมะว่าข้อนี้พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้อย่างไรแล้วก็หาจุดกลางทางความคิดมาพบกันแต่บางอย่างเป็นเรื่องของกิจการงานหรือแม้แต่เรื่องความเห็นทั่วไปอาจจะมีความคิดเห็นแย้งในหลักการและวิธีการบางอย่างแต่จะสามารถประสบผลเช่นเดียวกันได้ก็ต้องประนีประนอมกันไม่ก่อเหตุทะเลาะวิวาทเพราะเหตุว่าความเห็นขัดแย้งกันไว้นี้แต่บุคคลนั้นมีความเห็นขัดแย้งกับพระธรรมวินัยซึ่งภิกษุสามเณรรู้ห้วงใยในพระพุทธศาสนาจะต้องถือเป็นภาระหน้าที่ที่จะขจัดปรับวาทเหล่านั้นให้ยุติลงด้วยความเรียบร้อย

ทองหล่อ วงษ์ธรรมา ได้อธิบายไว้ว่าสาราณียธรรมแปลว่าธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน กล่าวคือเป็นคุณธรรมที่ทำให้คนเราไม่เห็นแก่ตัวเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่นเข้าใจคนอื่นมากขึ้นสาราณียธรรมมี ๖ ประการ คือ

(๑) เมตตาการุณยธรรมคือทำต่อกันด้วยเมตตาหมายถึงทำสิ่งใดก็ทำด้วยความปรารถนาดีต่อกันเช่นแสดงไมตรีและหวังดีต่อเพื่อนร่วมงานร่วมกิจการร่วมชุมชนโดยช่วยเหลือธุระต่างๆด้วยความเต็มใจแสดงอาภักติสุภาพเคารพนับถือทั้งต่อหน้าและลับหลัง

(๒) เมตตาจริยธรรมคือพูดกันด้วยเมตตาหมายถึงจะพูดอะไรก็พูดด้วยความปรารถนาดีต่อกันเช่นแนะนำสั่งสอนตักเตือนกันด้วยความหวังดีกล่าววาจาสุภาพพูดจริงไม่พูดเพื่อผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองฝ่ายเดียว

(๓) เมตตาโมกขธรรมคือคิดต่อกันด้วยเมตตาหมายถึงจะคิดอะไรก็คิดด้วยความปรารถนาดีต่อกันเช่นตั้งใจปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันมองเห็นในแง่ดี

(๔) สาราณโภคคือแบ่งปันสิ่งที่ได้มาโดยชอบธรรมหมายถึงแบ่งปันลาภที่ร่วมกันหาร่วมกันทำโดยยุติธรรมแม้สิ่งของที่ได้มาจะน้อยแต่ก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั้งถึงกันนั้นคือการร่วมสุขร่วมทุกข์กัน

(๕) สีสามัญญตาคือมีความประพฤติเสมอภาคกันหมายถึงประพฤติสุจริตดีงามเหมือนกันมีระเบียบวินัยเป็นแบบเดียวกันไม่ประพฤติให้เป็นที่ยังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

(๖) ทิฏฐิสามัญญตาคือมีความเสมอภาคกันทางความคิดหมายถึงปรับความคิดความเห็นให้มีเหตุผลถูกต้องเหมือนกันนั้นคือการเคารพเหตุผลยึดหลักความดีงามเป็นอุดมคติอย่างเดียวกัน^{๓๗}

๒.๓.๒ ความสำคัญในการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม ๖

เห็นได้ว่า หลักสาราณียธรรม๖เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนาที่มีการกล่าวถึงการช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจแสดงกิริยาอาการสุภาพเคารพนับถือกันช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอนแนะนำตักเตือนด้วยความหวังดีกล่าววาจาสุภาพแสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลังและเป็นคุณธรรมที่ทำให้รู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกันทำให้เข้าใจคนอื่นมากขึ้นซึ่งเป็น

^{๓๗} ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, **ปรัชญา 201 พุทธศาสน์**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๓๘), หน้า ๒๙๔-๒๙๕.

แนวทางที่ดีที่ควรนำมาปฏิบัติเพื่อทำให้เกิดผลที่ดีแก่ชุมชนและเพื่อนร่วมงาน^{๑๘} และเป็นหลักการอยู่ร่วมกันอย่างมีความเมตตาจิตต่อกันปรารถนาความสุขความเจริญแก่กันและกันเมื่ออยู่ร่วมกันได้เช่นนี้แล้วก็จะก่อให้เกิดเป็นความรักความเคารพการสงเคราะห์กันการไม่ทะเลาะวิวาทกันเป็นไปเพื่อความสามัคคีเอกภาพในสถาบันสังคมตลอดถึงประเทศชาติต่อไป^{๑๙}

หลักสาราณียธรรม ๖ จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นหลักธรรมในการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข ในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งถือเป็นชุมชนประกอบไปด้วยคนหนุ่มมาก และมีผลประโยชน์ส่วนบุคคลและส่วนรวม ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ความไม่ลงรอยกันตลอดเวลา การเสริมสร้างการท่องเที่ยวโดยใช้หลักสาราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ได้แก่การแสดงความรักความเมตตาต่อกันช่วยเหลือเกื้อกูลกันให้คำแนะนำชี้แนะในสิ่งที่ดีงามมีความปรารถนาดีต่อกันหรือช่วยเหลือแบ่งปันกันยึดมั่นอยู่ในศีลธรรมอันดีตามกฎหมายแบบแผนวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามเมื่อมีข้อสงสัยหรือความไม่ชัดเจนก็นำมาปรึกษาหารือกันตลอดเวลามีการอบรมจริยธรรมแก่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์กรเพื่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นจะสามารถส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวาแห่งนี้และแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เพื่อสร้างรักษาไว้ซึ่งความเป็นชุมชนไปพร้อมๆ กับการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๒.๔ สรุป

จากการศึกษาแนวคิดในการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนนั้น สามารถสรุปได้ว่า มีฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนในความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนดังต่อไปนี้

ประชาชนในชุมชน ที่รวมตัวกันเป็นองค์กรต่างๆ ในชุมชน ที่ต่างมีบทบาทหน้าที่ไปตามความถนัดและความเหมาะสม ประสานงาน เสนอแนะและรับฟังความคิดเห็น ปฏิบัติตามกฎหมายกติกาข้อตกลงต่างๆ และร่วมมือกันแก้ไขปัญหาด้วยความประนีประนอมและสันติวิธี ดำเนินการเสริมสร้างการท่องเที่ยวชุมชนด้วยวิถีทางประชาธิปไตย อันมีความเสมอภาค และมีปฏิสัมพันธ์ในแนวราบ

รัฐบาลและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น รัฐบาลมีส่วนอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้ชุมชนประสบผลสำเร็จด้วยการดำเนินนโยบายด้านการท่องเที่ยวที่ชัดเจน มีการจัดสรรงบประมาณ ส่งเสริมด้านการวิจัยและมีมาตรการต่างๆ ไปในทางส่งเสริมให้เกิดความนิยมการท่องเที่ยวชุมชน ด้านองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น มีความสำคัญมากในการให้ความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนให้ความร่วมมือในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชนต่างๆ และเป็นตัวกลางในการประสานงานในเครือข่ายการท่องเที่ยว

^{๑๘} อาภาณรัตน์ เลิศไพบรุษ, “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะตามหลักสาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๑๙} นาวาเอกนพดล บงกชกาญจน์, “การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองการบินทหารเรือยุทธการ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ของชุมชน อีกทั้งควรให้ความช่วยเหลือในการบริหารด้านการเงินของชุมชน และอำนวยความสะดวกในด้านสาธารณูปโภค ตลอดจนให้คำปรึกษาในข้อกฎหมายต่างๆ ด้วย

องค์กรเอกชนอิสระ เนื่องจากองค์กรเหล่านี้มีความคล่องตัวสูงในการประสานงานกับชุมชนต่างๆ องค์กรเอกชนอิสระจึงสามารถมีส่วนสำคัญในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่คนในชุมชน รวมไปถึงทำความเข้าใจและชักชวนให้ประชาชนนักท่องเที่ยวเกิดความนิยมในการท่องเที่ยวชุมชนมากขึ้นอีกด้วย โดยการสื่อสารเผยแพร่ข้อมูลไปยังประชาชนโดยตรง หรือผ่านสื่อมวลชน หรือสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ

ประชาชนนักท่องเที่ยว เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการดำรงอยู่ของการท่องเที่ยวชุมชน อันเนื่องมาจากกระแสการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ๆ การแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่น่าค้นหา ความต้องการสัมผัสธรรมชาติ วิถีชีวิตชุมชนแบบดั้งเดิมที่ยังมีอยู่จำนวนมาก กระแสสังคมออนไลน์ที่มีการแบ่งปันภาพถ่าย ที่ก่อให้เกิดนักท่องเที่ยวชุมชนขึ้นมากมาย

การศึกษาเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข จึงเป็นการศึกษารอบด้านถึงส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อแสวงหารูปแบบที่เหมาะสมในการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนสันติสุข เพื่อการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ กับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน โดยมีการสานประโยชน์ซึ่งกันและกัน และลดความขัดแย้งหรือมีหนทางประนีประนอมด้วยแนวทางสันติที่สุด

บทที่ ๓

สภาพปัญหา บริบทเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนของตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ในการศึกษาวิเคราะห์การบริหารจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวในชุมชนตลาดน้ำอัมพวา ในบทที่ ๓ นี้ ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจบริบทของตลาดน้ำอัมพวา แนวทางการพัฒนาตลาดน้ำอัมพวา รวมไปถึงศึกษาพัฒนาการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและ ความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนและผลกระทบที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ทำการวิเคราะห์ด้วย SWOT ANALYSIS เพื่อศึกษาถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามที่มีต่อการจัดการเครือข่าย ด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุขของตลาดน้ำอัมพวา

๓.๑ บริบทของตลาดน้ำอัมพวา

ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจากความหลากหลายของ ทรัพยากรดังกล่าวจึงถือเป็นข้อได้เปรียบทางการแข่งขันที่สามารถจัดการท่องเที่ยวได้หลายรูปแบบ และเป็น การตอบสนองต่อความต้องการที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ โดยการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่ง ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้แก่การท่องเที่ยวตลาดเก่า ภายในชุมชน^๑

การท่องเที่ยวตลาดเก่าภายในชุมชนเป็นการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยสื่อถึงเรื่องราวในอดีตที่ส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงวิถีชีวิตปัจจุบันของคนในชุมชนถือเป็นการ อนุรักษ์วิถีชีวิตและสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชนโดยการเปลี่ยนตลาดจากที่อยู่อาศัยให้กลายเป็น แหล่งท่องเที่ยววันนั้นกระบวนการจัดการของคนในชุมชนย่อมมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง^๒ การท่องเที่ยวที่มี ชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญนี้เรียกว่า “การท่องเที่ยวชุมชน” (Community Based Tourism) ที่ตั้งอยู่บนฐานความคิดว่าชุมชนหรือคนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวดังนั้นชุมชนจึง ควรมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาการอนุรักษ์การจัดการทรัพยากรรวมถึง ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยววันนั้นด้วย^๓

^๑ปรียาภรณ์ เนียมมณและวศิน เหลี่ยมปรีชา, “การรวมกลุ่มของชุมชนนักปฏิบัติเพื่อสร้างรูปแบบทาง การตลาดที่ยั่งยืนผ่านทฤษฎีกิจกรรม: กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา”, วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศ ศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ปีที่ ๗ เล่มที่ ๑ (ตุลาคม ๒๕๕๔ – มีนาคม ๒๕๕๕): หน้า ๓๐.

^๒กานติมา วัฒนาวาณิช, “ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศคุณภาพของนักท่องเที่ยวชาว ไทย กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๐), หน้า ๓๐-๓๒.

^๓สินธุ์ สโรบล, “การจัดการท่องเที่ยวชุมชน”, ประชาคมวิจัย, ๒๕๔๗, หน้า ๑๕.

การท่องเที่ยวตลาดเก่านับว่าเป็นการท่องเที่ยวแบบย้อนยุค (Retro Tourism) กำลังเป็นที่นิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจเรียนรู้เรื่องราวในอดีตเห็นได้จากการเติบโตของตลาดเก่าภายในชุมชนหลายๆแห่ง^๕ ซึ่งความต้องการสำหรับการแสวงหาความสุขในอดีตปรากฏออกมาทางด้านวัตถุสิ่งก่อสร้างและสัญลักษณ์ของอดีต^๖ โดยในปัจจุบันเหล่าบรรดาคนเมืองเริ่มต้องการหลีกเลี่ยงความวุ่นวายมาอาศัยความเรียบง่ายของสังคมชนบทและจากนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นความเป็นอยู่อย่างพอเพียงทำให้ผู้คนตื่นตัวและให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่เหมือนในอดีตจากเหตุผลดังกล่าวทำให้ตลาดเก่าหลายแห่งได้ถูกฟื้นฟูขึ้นมาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยมีจุดเด่นคือการที่คนในชุมชนยังคงรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมซึ่งเสน่ห์ของตลาดเก่าคือ การได้สัมผัสถึงความสุขในอดีตที่มีความเรียบง่ายเป็นการจำลองไว้เปรียบเสมือนจริงในวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทยจนทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นสามารถสร้างคุณค่าของสินค้าในตลาดเพิ่มสูงขึ้น^๗ ตัวอย่างชุมชนที่มีการฟื้นฟูตลาดและที่พักอาศัยขึ้นมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวตลาดเก่าภายในชุมชนได้แก่ตลาดร้อยปีสามชุกตลาดบ้านใหม่ตลาดคลองสวนตลาดอ่างศิลาและตลาดน้ำอัมพวา เป็นต้น

ตลาดน้ำนับว่าเป็นวิถีชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับด้านวัฒนธรรมเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณที่ลุ่มภาคกลางที่มีความอุดมสมบูรณ์ เช่นกรุงเทพมหานคร พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี สมุทรปราการ สมุทรสาคร ราชบุรี นครปฐมและฉะเชิงเทรา เป็นต้น ตลาดน้ำเป็นชื่อเรียกแหล่งค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากันในท้องน้ำโดยอาศัยเรือเป็นพาหนะ แต่เดิมนอกจากจะเรียก “นัด” แล้วยังมีชื่อเรียกอื่นอีกว่า “ตลาดเรือ” หรือ “ตลาดท้องน้ำ” หรือ “ตลาดน้ำ” ซึ่งหมายถึงที่ชุมนุมเพื่อซื้อขายของต่างๆ ทางน้ำ มีเรือเป็นพาหนะบรรทุกสิ่งของ ในบางแห่งอาจเรียกว่า “ตลาดท้องน้ำ” และในที่สุดก็กลายเป็น “ตลาดน้ำ” การท่องเที่ยวตลาดน้ำนับได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งที่ได้รับคามนิยมนมากขึ้น เพราะทำให้นักท่องเที่ยวได้พบกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนที่อยู่ริมน้ำ ตลาดน้ำหลายแห่งได้สูญหายไปพร้อมกับการพัฒนาเมือง เนื่องจากจากคมนาคมที่มีความสะดวก เช่นการสร้างถนนที่เข้าถึงชุมชนตลาดน้ำ ทำให้อาชีพที่เดิมต้องเปลี่ยนไป เป็นต้น แต่ตลาดน้ำบางแห่งได้มีการพยายามรวมตัวกันของคนในชุมชนที่จะอนุรักษ์วิถีชีวิตให้เหมือนเดิม จึงได้พยายามสร้างตลาดน้ำขึ้นมาอีกครั้ง นอกจากนี้ตลาดน้ำส่วนมากมักตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ หรือปริมณฑล ทำให้สะดวกต่อการเดินทางท่องเที่ยวที่ไม่ไกลมากนัก และส่วนมากก็จะเปิดเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ จึงทำให้ตลาดน้ำเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของนักท่องเที่ยว เพราะมีความสะดวกและไม่ต้องใช้เวลาในการท่องเที่ยว สามารถไปเช้า-เย็นกลับได้ หนึ่งในตลาดน้ำที่เป็นสถานที่ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ได้แก่ ตลาดน้ำอัมพวา

^๕ ภูเกริก บัวสอน, “การฟื้นฟูตลาดเก่าในเมืองไทย”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๔).

^๖ ศิวไลต์ สกุลจีน, “สงครามตลาดเก่า สามชุก-อัมพวา-อ่างศิลา-บ้านใหม่ อยู่มา ๑๐๐ ปีเพ็งมีศึก”, สยามรัฐ, (๒๗ กันยายน ๒๕๕๓): หน้า ๓๗.

^๗ ภาวิตา ใจกล้า, แกะรอย: เกาะติดสถานการณ์ “ตลาดโบราณ”, [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://downtoearthsocsc.thaigov.net/1/modules.php?name=News&file=article&sid=82> [๓๑ ก.ค. ๒๕๕๗].

๓.๑.๑ ประวัติของตลาดน้ำอัมพวา

ลักษณะเชิงกายภาพ : ตลาดน้ำอัมพวา ตั้งอยู่ที่ ตำบลอัมพวา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม แต่เดิมชุมชนริมคลองอัมพวาเป็นชุมชนริมน้ำที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมและสามารถสัมผัสได้ถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านแบบดั้งเดิมผนวกเข้ากับการมีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความอุดมสมบูรณ์ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเป็นอยู่ของชุมชนในชุมชนชาวตลาดน้ำ โดยเฉพาะรูปแบบของสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้ริมน้ำและวิถีชีวิตที่เรียบง่ายสัมพันธ์กับคลอง ชุมชนแห่งนี้เคยเป็นศูนย์กลางการค้าขายที่สำคัญ มีตลาดนัดทางน้ำที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดสมุทรสงคราม มีร้านรวงในเรือนแถวไม้แบบเก่าหันหน้าสู่คลองอัมพวาทั้งสองฟากฝั่งและมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอเพียง มีการแลกเปลี่ยนของกันและกันเฉพาะคนในชุมชน มีร้านขายอาหารและขนมที่มีความเก่าแก่และมีชื่อเสียงมีรสชาติที่อร่อยและมีเอกลักษณ์เฉพาะในการทำของแต่ละบ้าน และยังมีการใช้เรือแจวในการสัญจรทางน้ำอัมพวามีทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ตลอดแนวสองฟากฝั่งแม่น้ำแม่กลองไล่ตั้งแต่ปากอ่าวทะเลจนถึงคลองอัมพวา มีต้นลำพูจำนวนมาก มีหิ่งห้อยนับล้านๆ ตัวที่เกาะอาศัยอยู่ที่ต้นลำพูส่องแสงระยิบระยับสวยงามไปทั่ว เป็นความงดงามของธรรมชาติที่น่ามหัศจรรย์ จากการร่วมมือของทางเทศบาลตำบลอัมพวาและประชาชนในท้องถิ่น ได้ฟื้นฟูตลาดน้ำอัมพวาเพื่ออนุรักษ์ความเป็นอยู่ของชุมชนริมน้ำ ซึ่งในปัจจุบันจะหาได้ยากและเพื่อให้คงสืบทอดต่อไปโดยใช้ชื่อว่า “ตลาดน้ำยามเย็น” ทำให้อำเภอมะนังเริ่มเป็นที่รู้จักของคนมากขึ้น ทำให้ตลาดน้ำอัมพวาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสมุทรสงคราม^๗

จุดเริ่มต้นความเป็นมาของตลาดน้ำอัมพวาเกิดขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๔๕ ในสมัยของนายกเทศมนตรีสุรศักดิ์ ภิญญภาวสุทธิ ซึ่งริเริ่มจัดโครงการตลาดน้ำอัมพวาขึ้นโดยจัดเป็นงานเทศกาลระยะเวลา ๑ สัปดาห์ มีกิจกรรมประกวดเรือผลไม้ให้ประชาชนนำผลไม้ตามฤดูกาลจากสวนตนเองมาขายได้แก่ ลิ้นจี่ ส้มโอ ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี จึงมีความคิดว่าควรจัดเทศกาลเช่นนี้อีก ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ในสมัยนายกเทศมนตรีร้อยโทพิชโรดม อุณสุวรรณ มีแนวคิดที่ต้องการให้ชาวบ้านมีอาชีพพึ่งพาตนเองได้โดยอาศัยวัตถุดิบภายในชุมชนเพื่อเป็นการฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนและให้ลูกหลานกลับมาประกอบอาชีพที่บ้านเกิดตนเอง โดยคณะกรรมการชุมชนในสมัยนั้นเสนอให้มีการจัดตลาดน้ำในลักษณะที่ให้ความรู้สึกถึงความเป็นดั้งเดิม คงเอกลักษณ์ของตลาดน้ำอัมพวา โดยทางเทศบาลจ้างเรือให้พ่อค้าแม่ค้าพายเรือมาขายของ ในราคาลำละ ๒๐๐ บาท ซึ่งมีการจัดเพียง ๒ เดือนในระยะแรก จากนั้นได้เพิ่มระยะเวลาขึ้นเรื่อยๆ แต่ด้วยการประชาสัมพันธ์ ทำให้ตลาดน้ำอัมพวาเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ตลาดน้ำอัมพวาเป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวในวงกว้างเมื่อมีการจำลองตลาดน้ำอัมพวาในงานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งทำให้ตลาดน้ำอัมพวาเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นไปอีก ในขณะนั้นมีเพียงการขายสินค้าในคลองแต่ยังไม่มีมีการเกิดขึ้นของธุรกิจ (Homestay) หรือเรือนำเที่ยวชมหิ่งห้อย แต่ด้วยความที่บริเวณตำบลอัมพวาในขณะนั้นมีระบบนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงเป็นที่อยู่อาศัยของหิ่งห้อยจำนวนมาก อัน

^๗ อริสรา เสยานนท์, “การป้องกันการเสื่อมโทรมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตลาดน้ำอัมพวา”, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๖): หน้า ๑๖๕.

เป็นสัตว์ที่หาได้ยากในถิ่นอื่นๆ กอปรกับกระแสการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ เพื่อสัมผัสธรรมชาติและวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น จากโครงการ Unseen in Thailand โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ จึงได้มีการจัดเรือเที่ยวชมหิ่งห้อยในตอนกลางคืน และยังส่งผลให้เกิดธุรกิจ Homestay ขึ้นเพื่อรองรับความต้องการด้านที่พักค้างคืนอันเนื่องมาจากกิจกรรมดังกล่าวด้วย^๙

๓.๑.๒ ตลาดน้ำอัมพวากับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน

ตลาดน้ำอัมพวาเป็นตลาดเก่าแห่งหนึ่งที่มีการฟื้นฟูขึ้นมาโดยยังคงมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนริมน้ำซึ่งได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และเป็นตลาดแรกๆที่มีการริเริ่มฟื้นฟู โดยความสำเร็จของตลาดน้ำอัมพวาเกิดจากชาวบ้านและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นของชุมชนอัมพวา ได้ทำการรวมกลุ่มกันเพื่อแบ่งปันความรู้และร่วมกันพลิกฟื้นตลาดน้ำอัมพวาขึ้นมาเป็นตลาดน้ำยามเย็นที่มีความแตกต่างจากตลาดน้ำแห่งอื่น โดยในเวลาค่ำมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวชมหิ่งห้อย จนทำให้ในปัจจุบันตลาดน้ำอัมพวามีนักท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยมากกว่า ๖๐๐,๐๐๐ คนต่อปี และจากความสำเร็จนี้ทำให้องค์กรส่วนท้องถิ่นหลายแห่งมาศึกษาดูงานรูปแบบการฟื้นฟูของอัมพวาไปประยุกต์ใช้แล้วไม่ต่ำกว่า ๒๐ ชุมชน ซึ่งนับได้ว่าความสำเร็จนี้เกิดขึ้นได้จากความสามารถของคนในชุมชนผนวกกับความเข้มแข็งและความสามัคคีตลอดจนการสนับสนุนขององค์กรท้องถิ่น^{๑๐} การสร้างรูปแบบทางการตลาดที่ยั่งยืนให้แก่ตลาดเก่านี้สามารถทำได้โดยการเสริมสร้างความยั่งยืนให้แก่องค์กรซึ่งให้ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังรวมถึงความยั่งยืนของความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมสังคมหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและการเงิน ที่จะนำมาซึ่งความเติบโตเศรษฐกิจของชุมชน และส่วนหนึ่งที่จะสร้างข้อได้เปรียบในการทำการตลาดที่ยั่งยืนให้แก่ชุมชนคือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดคุณค่าแก่คนในชุมชน^{๑๑}

จากทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนอัมพวาที่ยังคงอยู่ ทำให้มีการจัดตั้งตลาดน้ำอัมพวาขึ้นมาให้เป็นตลาดเก่าภายในชุมชนทำให้เกิดมูลค่า โดยมีเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชน โดยมีสมาชิกของชุมชนและหน่วยงานรัฐบาลของตลาดน้ำอัมพวามีบทบาทในการร่วมมือกันพัฒนาและอนุรักษ์ศิลปกรรมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมด้านการพัฒนาศักยภาพให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้ให้กับชุมชน และจากความร่วมมือของชุมชนทำให้ตลาดน้ำอัมพวาประสบความสำเร็จในการเป็นต้นแบบของการฟื้นฟูตลาดเก่า ดังนั้นจึงทำให้มีคน

^๙ ญาดาจี ระเปียบกุล, “ความเข้มแข็งของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา ตำบลอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓), หน้า ๔๔-๔๕.

^{๑๐} ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์, อัมพวาโมเดลฟื้นฟูชุมชนริมคลอง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.chula-alumni.com/scripts/ViewAllPublicNews.asp?ID=3994> [๓๑ ก.ค. ๒๕๕๗].

^{๑๑} Hunt, S. D., “Sustainable marketing, equity, and economic growth: A resource-advantage, economic freedom approach”, *Journal of the Academy of Marketing Science*, vol. 39 No. 1: 2010, pp 7-8.

สนใจมาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมากแต่จากการศึกษาพบว่ายังไม่มีการวิเคราะห์ถึงกระบวนการในการร่วมมือกันที่ทำให้ตลาดน้ำอัมพวาประสบความสำเร็จ^{๑๑}

๓.๑.๓ พัฒนาการการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดน้ำอัมพวา

ในการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการฟื้นฟูชุมชนตลาดน้ำอัมพวานั้น ร้อยโทพัชโรดม อุนสุวรรณ ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกเทศบาลอำเภออัมพวาในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๗ และเป็นคนในท้องถิ่นที่เกิดที่ปากคลองอัมพวา เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการพลิกประวัติศาสตร์ตลาดน้ำอัมพวาให้กลับมาคึกคักอีกครั้ง โดยเกิดจากแนวคิดทางภูมิสังคม กล่าวคือในทางภูมิศาสตร์อัมพวามีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นแม่น้ำลำคลอง ส่วนในทางสังคมคือคนอัมพวาอยู่กับน้ำ ทุกบ้านมีเรือ คนอัมพวาพายเรือกันได้ทุกคน จึงเกิดแนวคิดที่จะฟื้นฟูเศรษฐกิจระดับชุมชน เพื่อให้ครอบครัวของคนในท้องถิ่นสามารถปักหลักอยู่ที่นี่ได้ และเกิดการจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวาขึ้น โดยให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการจัดการ ไม่ว่าจะเป็นร้านค้า ร้านอาหาร บริการเรือ ที่พัก ทำให้เกิดผู้ประกอบการรายย่อยขึ้นในชุมชนมากมาย โดยมีการเปิดตลาดน้ำวันแรกในวันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยเทศบาลตำบลอัมพวาเป็นผู้ดำเนินการในครั้งนั้นมีชาวบ้านเข้าร่วมโครงการเพียงไม่เกิน ๕๐ คน ที่มีผู้เข้าร่วมโครงการน้อยนั้นมีสาเหตุมาจากการที่ชาวบ้านคิดว่ามีตลาดน้ำดำเนินสะดวกอยู่ใกล้ๆ กันในระยะเวลาเดินทางเพียง ๑๕ นาทีเท่านั้น จึงคิดว่าไม่น่าจะมีนักท่องเที่ยวมาเยือนตลาดน้ำอัมพวาเท่าไรนัก เรือแม่ค้าขายของมีเพียง ๑๐ ลำเท่านั้น จนทางเทศบาลต้องช่วยเหลือเรือขายของเหล่านี้ลำละ ๓๐๐ บาทต่อวัน ภายหลังเริ่มมีนักท่องเที่ยวเข้ามาที่ตลาดน้ำอัมพวามากขึ้นซึ่งนอกจากจะเดินเลือกชมและซื้อของในตลาดแล้ว ยังมีบริการเรือเช่าสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อชมทิวทัศน์ที่อาศัยอยู่ตามต้นลำพูที่ขึ้นอยู่ริมฝั่งคลองอัมพวาและแม่น้ำแม่กลอง ตั้งแต่นั้นมาตลาดน้ำอัมพวาจึงเป็นที่รู้จักของคนภายนอกมากขึ้นเรื่อยๆ จากการเผยแพร่สถานที่ท่องเที่ยวผ่านช่องทางสื่อสารมวลชนต่างๆ และจากปากต่อปากนักท่องเที่ยว

กิจกรรมการค้าขายในตลาดน้ำบริเวณปากคลองอัมพวานั้นเป็นไปในลักษณะของการค้าขายทางเรือ โดยชาวบ้านพายเรือเพื่อขายสินค้าต่างๆ ซึ่งมีทั้งอาหารคาวหวาน เช่นอาหารทะเลเผา กว๊ายเตี้ย ผัดไท หอยทอด ขนมจีน หมูสะเต๊ะ ขนมไทย ซากาแฟโบราณ ฯลฯ ซึ่งนอกจากกิจกรรมการค้าขายทางเรือในลำคลองแล้ว พื้นที่ริมคลองใกล้ตลาดน้ำยังจัดกิจกรรมถนนคนเดิน จำหน่ายอาหารคาวหวาน ผลิตจากสวนในชุมชนอัมพวาและพื้นที่ใกล้เคียง ได้แก่ กล้วย ส้มโอ มะพร้าว พืชสวนครัวต่างๆ และอาหารพื้นเมืองที่ขึ้นชื่อของจังหวัดสมุทรสงคราม ได้แก่ หอยดอง ปลาทุบึง กะปิ และอาหารทะเลแห้งต่างๆ และยังมีร้านขายสินค้าที่ระลึกอีกด้วย

นอกจากกิจกรรมการค้าขายสินค้าต่างๆ ในบริเวณตลาดน้ำอัมพวาแล้ว จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่อัมพวานั้น ล้วนเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งสิ้น ได้แก่ การนั่งเรือชมทิวทัศน์ ซึ่งมีเส้นทางล่องเรือตามคลองอัมพวา คลองผีหลอก และคลองสายอื่นๆ และตามแม่น้ำแม่กลอง การชมนกและนิเวศน์ป่าชายเลน เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ การเรียนรู้วิธีการทำเกษตรกรรมและการเที่ยวชมการผลิตสินค้าเกษตร

^{๑๑}ศิริไลต์ สกุลจัน, สงครามตลาดเก่า สามชุก-อัมพวา-อ่างศิลา-บ้านใหม่ อยู่มา ๑๐๐ ปีเพ็งมีศึก,

ในท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่การท่องเที่ยวชมอาคารสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญเชิงประวัติศาสตร์ วัดวาอาราม บ้านเรือนผู้คนท้องถิ่น รวมถึงการเข้าพักในบ้านริมคลองหรือบ้านสวน หรือที่เรียกกันว่า “โฮมสเตย์” เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง อีกทั้งยังมีกิจกรรมเชิงสันทนาการ ได้แก่การพายเรือเล่นตามลำคลอง การขี่จักรยานชมสวน การเดินชมตลาดน้ำและวิถีชีวิตชุมชน การนวดแผนไทยและการอบตัวด้วยสมุนไพรโบราณ ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่กล่าวมานี้ล้วนดำเนินการโดยคนในชุมชนเองทั้งสิ้น

กล่าวได้ว่าจังหวัดสมุทรสงครามเป็นเมืองเล็กๆ ที่เรียบง่าย ไม่พลุกพล่าน ไม่ค่อยมีคนรู้จักเป็นเพียงจุดผ่านจากกรุงเทพมหานครไปยังท้องชายทะเลภาคใต้ ผู้คนในจังหวัดนี้มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย โดยส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรม สวนผลไม้สวนผักต่างๆ และทำการประมง ทิศทางพัฒนาการจังหวัดสมุทรสงครามต่างกับจังหวัดอื่นๆ ตรงที่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากเมืองเกษตรกรรมเป็นเมืองอุตสาหกรรม แต่ยังคงสภาพเป็นแหล่งผลิตอาหาร เป็นเมืองสวน เมืองชายน้ำ เมืองแห่งแม่น้ำลำคลอง นักท่องเที่ยวต่างพบว่า บรรยากาศบ้านสวนที่ร่มรื่นหรือบ้านริมคลองสงบ เป็นบรรยากาศที่คนเมืองแสวงหา การเดินทางจากกรุงเทพฯ ใช้เวลาเพียงชั่วโมงกว่า ตลาดน้ำอัมพวาจึงได้รับกระแสนตอบรับที่ดีจากนักท่องเที่ยว และได้กลายเป็นแหล่งพักผ่อนแห่งใหม่ของคนเมือง เป็นสถานที่อันคึกคักไปด้วยผู้คนทีหลั่งไหลกันมาทุกเย็นวันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ อันเป็นเวลาเปิดทำการของตลาดน้ำแห่งนี้ ตลาดน้ำอัมพวาจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่อยู่ในกระแสการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการท่องเที่ยวแบบย้อนยุคในตลาดเก่าที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างสูง อันเนื่องมาจากทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั่นเอง^{๑๒}

๓.๒ ทรัพยากรที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนตลาดน้ำอัมพวา

กล่าวได้ว่า ลักษณะอันโดดเด่นของชุมชนอัมพวาที่ทำให้ชุมชนแห่งนี้มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมากให้มาท่องเที่ยว ณ ชุมชนแห่งนี้ คือ “ต้นทุน” อันเป็นทรัพยากรสำคัญต่างๆ ของชุมชนเอง ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติอันประกอบไปด้วยแม่น้ำลำคลองต่างๆ ที่เป็นทั้งเส้นทางคมนาคม เส้นทางค้าขายและเส้นทางท่องเที่ยวอันนำไปสู่แหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ได้แก่ การชมหิ่งห้อยที่ริมน้ำ การชมนกและระบบนิเวศน์ป่าชายเลน ความอุดมสมบูรณ์ของดินที่ส่งผลให้การทำสวนเจริญงอกงาม ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติทางทะเลอันส่งผลให้ชุมชนเป็นแหล่งผลิตอาหารทะเลชั้นยอด ทรัพยากรทางธรรมชาตินี้ยังส่งผลต่อวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในชุมชน ดังปรากฏอาชีพทำสวนและการประมงและสินค้าแปรรูปทางการเกษตรต่างๆ สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นและวิถีชีวิตเรียบง่ายแต่มีความน่าหลงใหลในสายตาค้นภยานอก นอกจากนี้ยังส่งผลถึงต้นทุนทางวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดประเพณีและวิถีชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะชุมชน อีกทั้งยังมีแง่มุมทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ให้ได้ศึกษาถึงความเป็นมาของชุมชน การศึกษาถึงการจัดการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุขของชุมชนตลาดน้ำอัมพวานี้ จึงควรศึกษา

^{๑๒} ชรินทร์พรรณ อะสีติรัตน์, “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับวิถีชีวิตชุมชน กรณีศึกษา ตลาดน้ำอัมพวา อำเภอมอพรา จังหวัดสมุทรสงคราม”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๕๘-๖๒.

ถึงทรัพยากรอันหลากหลายของชุมชนโดยแบ่งเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน^{๑๓}

๓.๒.๑ ทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน

ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติและสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ชุมชนอัมพวา ส่งผลโดยตรงต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่ล้วนเกี่ยวข้องกับสภาพทางธรรมชาติข้างต้น ก่อให้เกิดภูมิปัญญาอันเป็นเอกลักษณ์ของคนในท้องถิ่นดังต่อไปนี้

(๑) ภูมิปัญญาดั้งเดิมในการทำตลาดน้ำของคนในชุมชน

บริเวณอัมพวา หรือที่เรียกกันในสมัยก่อนว่า “บางช้าง” อันเป็นเมืองที่เป็นศูนย์รวมทางเศรษฐกิจมาตั้งแต่สมัยอยุธยาควบคู่ไปกับ “บางกอก” ซึ่งภายหลังได้พัฒนาเป็นกรุงเทพมหานคร โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์หลายชิ้นบ่งชี้ว่าบางช้างทำหน้าที่เป็น “ตลาด” เป็นศูนย์รวมการผลิตและกระจายผลผลิตไปยังพื้นที่ต่างๆ ในลุ่มน้ำแม่กลองเองและลุ่มน้ำอื่นๆ ในด้านตะวันตกของลุ่มน้ำเจ้าพระยามาตั้งแต่สมัยอยุธยา^{๑๔} โดยโครงสร้างของตลาดในบริเวณบางช้างแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ ตลาดลอยน้ำกึ่งถาวรและตลาดริมน้ำถาวร^{๑๕} กล่าวคือตลาดน้ำลอยกึ่งถาวรเป็นตลาดน้ำแบบดั้งเดิมตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยเป็นการรวมตัวของเรือขายสินค้าและเรือชาวบ้านที่เข้ามาจับจ่ายสินค้า นั้นๆ ตามการนัดหมายในแต่ละเดือน ส่วนตลาดริมน้ำถาวรมันั้นสันนิษฐานว่าพัฒนามาจากตลาดลอยน้ำกึ่งถาวร โดยเป็นเรือนแพ ห้องแถวและเรือนแถวไม้ที่ตั้งอยู่บนตลิ่งริมน้ำติดตลาดน้ำนั่นเอง จึงมีการเข้าออกของเรือสินค้าอยู่ตลอดเวลา หากพ่อค้าแม่ค้าจากที่อื่นมาทำการค้าอยู่นานและไม่อาศัยอยู่บนเรือของตัวเองก็ต้องอาศัยอยู่ตามห้องแถวเหล่านี้ ตลาดน้ำประเภทนี้จะตั้งอยู่บริเวณปากคลองหลักที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำแม่กลอง ได้แก่ตลาดน้ำอัมพวา ตลาดน้ำบางจาก ตลาดน้ำบางน้อย ตลาดน้ำวัดเกาะ ตลาดน้ำบางนกแขวก เป็นต้น ตลาดน้ำอัมพวาจึงจัดอยู่ในกลุ่มตลาดน้ำถาวรที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการขนถ่ายสินค้าและผลผลิตจากเรือสวนสู่บ้านเรือน ในรูปแบบชุมชนชาวสวนผลไม้กร่องแบบโบราณ โคนมีบ้านเรือนกระจายตามเครือข่ายลำน้ำที่ขยายตัวไปพร้อมกับสวนผลไม้ ผู้มีบทบาทในการผลิต การกระจายผลผลิตจากสวนก็คือชาวสวนนั่นเอง จึงกล่าวได้ว่าวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนบริเวณชุมชนอัมพวามีเอกลักษณ์ที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของชุมชนที่เป็นแม่น้ำลำคลองที่ใช้ทั้งในการอุปโภค บริโภค ประกอบอาชีพและการคมนาคม

(๒) ภูมิปัญญาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของคนในชุมชน

สภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงครามอันมีพื้นที่ ๒๖๐,๔๔๑.๘๗ ไร่^{๑๖} ไร่^{๑๗} นั้น ถูกใช้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมถึง ๑๔๑,๓๐๑ ไร่ เป็นพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง ๒๒ กิโลเมตร และยังมีลำคลองสาขาที่แยกจากแม่น้ำแม่กลองไหลลงอ่าวไทย ชาวจังหวัดสมุทรสงครามจึงประกอบอาชีพ

^{๑๓} ชรินทร์พรรณ อะสีติรัตน์, “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับวิถีชีวิตชุมชน กรณีศึกษา ตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๖๓.

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๔.

^{๑๕} เทิดศักดิ์ เตชะกิจขจร, สันฐานบางช้าง : จากพื้นที่ชุ่มน้ำสู่ศูนย์กลางของลุ่มน้ำแม่กลอง, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓๘-๓๙.

เกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก และลักษณะสำคัญทางภูมิศาสตร์อีกประการหนึ่งของชุมชนอัมพวาคือการเป็นเมืองสามน้ำ กล่าวคือมีทั้งน้ำจืด น้ำกร่อยและน้ำเค็ม มีแม่น้ำลำคลองที่มีน้ำหล่อเลี้ยงตลอดปี ก่อให้เกิดลักษณะทางธรณีวิทยาที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดินและน้ำอันเหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยพืชที่คนในชุมชนส่วนใหญ่นิยมปลูกกันได้แก่ มะพร้าว ส้มโอและลิ้นจี่ ซึ่งนอกจากผลผลิตที่ได้นำไปบริโภคและค้าขายแล้ว คนในชุมชนยังได้แปรรูปส่วนต่างๆ ของต้นมะพร้าวมาผลิตวัตถุดิบในการประกอบอาหาร เช่นน้ำตาลมะพร้าวที่มีลักษณะโดดเด่นตรงความหอม ความหวานมันและความเข้มข้นกว่าน้ำตาลโตนด และยังทำมะพร้าวชาวส่งโรงงานผลิตน้ำกะทิกล่องเครื่องใช้ไม้สอย สินค้าที่ระลึกและของตกแต่งออกจำหน่าย เช่นกะลามะพร้าวและไม้จากต้นมะพร้าว สำหรับลิ้นจี่ที่มีชื่อเสียงเป็นผลไม้เศรษฐกิจของอัมพวาได้แก่ ลิ้นจี่พันธุ์ค่อม ซึ่งมีรสชาติหวานกรอบ หอมอร่อย มีเปลือกบางและเนื้อแห้ง นอกจากนี้ยังมีลิ้นจี่พันธุ์อื่นๆ ที่ปลูกอีก ได้แก่ พันธุ์กะโหลกใบยาว กะโหลกใบไหม้ กะโหลกใบเตา เขียวหวาน แห้ว จีน ช่อระกำ สาแหรกทอง สำเภาแก้ว เป็นต้น สำหรับส้มโอที่นิยมปลูกในอำเภออัมพวาได้แก่พันธุ์ขาวใหญ่ซึ่งเป็นส้มโอที่มีรสชาติอร่อยและออกผลผลิตตลอดทั้งปี โดยเฉพาะในฤดูร้อน เปลือกของส้มโอยังสามารถนำไปแปรรูปเป็นส้มโอแช่อิ่มได้อีกด้วย

(๓) ภูมิปัญญาในการประกอบอาชีพประมงของคนในชุมชน

สภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงครามอันมีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่านลงสู่อ่าวไทย ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์สามน้ำ กล่าวคือ น้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม อยู่รวมกัน ซึ่งนอกจากพื้นที่น้ำจืดที่ใช้ในการเกษตรกรรมดังที่กล่าวไปแล้ว พื้นที่น้ำกร่อยและน้ำเค็มบริเวณปากอ่าวแม่กลองกับบริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของจังหวัดยังเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์ทะเลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ปลา ปู กุ้ง หอย ซึ่งเป็นแหล่งผลิตอาหารและสินค้าส่งออกที่สำคัญของจังหวัด ซึ่งในการทำประมงพื้นบ้านในลุ่มแม่น้ำแม่กลองในปัจจุบันนั้น ถึงแม้ว่าชาวบ้านทั่วไปในชุมชนจะเลือกใช้เครื่องมือประมงขนาดเล็ก เช่น สวิง เบ็ดตกปลา แห ในการจับปลา ก็ยังปรากฏเครื่องมือประมงที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ โพงพาง ซึ่งเป็นเครื่องมือตกปลาโดยใช้วนรูปวงกลมผูกกับเสาใหญ่ ๒ ต้นที่ปักขวงลำน้ำสำหรับจับปลาและกุ้ง ปากอวนติดตั้งกับเสาไม้ไผ่เพื่อรับสัตว์น้ำที่พัดตามกระแสน้ำเข้าอวน ซึ่งชาวบ้านเคยใช้จับสัตว์น้ำได้ตลอดทั้งปีนั้น ในปัจจุบันเห็นได้ยากมากแล้ว เนื่องจากไม่ได้รับอนุญาตให้สร้างโพงพางในลำน้ำสายหลักอีกต่อไป เพราะกีดขวางการสัญจรของเรือ แต่สำหรับการจับปลาในแม่น้ำชาวบ้านจะใช้วิธีการทอดแหจากเรือของตนเอง^{๑๖} นอกจากนี้ยังมีภูมิปัญญาในการตกกุ้งของคนในชุมชนที่สร้างรายได้ แต่ต้องใช้ความพยายามและความอดทนสูงกว่าจะได้กุ้งแต่ละตัว โดยจะตกกันในช่วงค่ำหรือกลางคืนเนื่องจากอากาศไม่ร้อนมากและมีกุ้งชุม โดยเฉพาะในฤดูหนาว จะพบเห็นเรือตกกุ้งของชาวบ้านจอดตกกุ้งอยู่ทั้งสองฝั่งแม่น้ำ

^{๑๖} เทศบาลตำบลอัมพวา อ.อัมพวา จ. สมุทรสงคราม, วิถีชีวิตคนอัมพวา-ความเป็นอยู่, [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: http://www.amphawa.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=118&Itemid=112 [๓๑ ก.ค. ๒๕๕๗].

(๔) ภูมิปัญญาและประเพณีวัฒนธรรมทางน้ำของคนในชุมชน

แม่น้ำลำคลองในชุมชนอัมพวานั้น นอกจากใช้เป็นเส้นทางคมนาคมและเส้นทางค้าขายแล้ว ยังก่อให้เกิดวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำและประเพณีที่สืบทอดกันมาในชุมชน ได้แก่ การบิณฑบาตรทางน้ำตอนย่ำรุ่งของทุกวัน พระภิกษุจากทั้งวัดอัมพวันเจติยารามและวัดพระยาญาติ จะออกเดินบิณฑบาตรตามทางเดินริมคลองอัมพวา พระสงฆ์บางรูปจะพายเรือไปบิณฑบาตรเพื่อให้พุทธศาสนิกชนในชุมชนได้ตักบาตรซึ่งนอกเหนือจากเป็นการทำบุญเพื่อความเป็นสิริมงคลแล้วยังเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาอีกด้วย^{๓๗} กิจกรรมตักบาตรพระสงฆ์ทางน้ำจึงถือเป็นประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญของชุมชนอัมพวา และเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวหลักที่ทุกโฮมสเตย์และที่พักจะต้องจัดแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก นอกจากการตักบาตรทางน้ำแล้วยังมีการรื้อฟื้นประเพณีอันดีงามขึ้นอีกหลายอย่าง ซึ่งล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตริมน้ำทั้งสิ้น ได้แก่ การลอยกระทงสายกาบกล้วย การทอดผ้าป่าทางน้ำ การแข่งเรือ ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้เป็นประเพณีทางวัฒนธรรมที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามาร่วมกิจกรรมในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาเป็นจำนวนมาก

(๕) ภูมิปัญญาในการสร้างบ้านเรือนริมน้ำของคนในชุมชน

การตั้งถิ่นฐานของคนในชุมชนอัมพวานั้นมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา วิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำส่งผลต่อการปลูกบ้านเรือนในชุมชนอัมพวาโดยที่ทั่วไปนั้นตั้งเรือนขนานไปกับคลอง โดยหันหน้าเข้าหาคลอง เพื่อใช้ประโยชน์จากน้ำในการอุปโภคและการสัญจร ซึ่งบ้านเรือนแถวริมน้ำสามารถพบเห็นได้ตลอดแนวสองฝั่งคลองอัมพวา ลักษณะทั่วไปเป็นเรือนแถวเก่า ที่สร้างติดกันหรือต่อเนื่องกันเป็นแนวยาวตลอดคลองอัมพวา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเรือนแถวริมน้ำดั้งเดิมที่นิยมสร้างในอดีต ลักษณะทางสถาปัตยกรรมเป็นเรือนแถวไม้ชั้นเดียว หลังคามีที่ตั้งเป็นทรงปั้นหยา จั่วเดี่ยว และจั่วคู่ มุงด้วยกระเบื้องว่าวหรือสังกะสีถูกผูก ประตูส่วนใหญ่เป็นบานพับไม้เปิดกว้างตลอดแนวเพื่อประโยชน์ในการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า แต่ก็จะมีบ้านบางหลังที่เป็นประตูไม้บานคู่มือมีช่องลมเหนือประตู เพื่อใช้ในการระบายอากาศ ส่วนหน้าต่างเป็นหน้าต่างไม้บานเปิดคู่ พื้นบ้านเป็นไม้กระดานแผ่นใหญ่ผาผืนเป็นไม้แผ่นตีซ้อนเกล็ด ฝาเพดานเป็นแผ่นไม้กระดานตีซ้อนทับกัน เรือนแถวริมน้ำที่สามารถพบเห็นได้ในชุมชนอัมพวา มีลักษณะรูปร่างของหลังคาที่แตกต่างกันโดยสามารถจำแนกรูปแบบ อาคารเรือนแถวริมน้ำตามรูปแบบหลังคาได้เป็น ๔ แบบได้แก่หลังคาทรงปั้นหยา หลังคาทรงจั่วเดี่ยว หลังคาทรงจั่วแฝดและหลังคาทรงจั่วแฝดทรงไทย

เอกลักษณ์ที่สำคัญอีกหนึ่งของเรือนแถวริมคลองอัมพวาคือป้ายชื่อร้านแบบโบราณ เนื่องจากในอดีต เรือนแถวเหล่านี้เปิดเป็นร้านค้าขายจึงมีป้ายชื่อร้านติดอยู่ แม้บ้านบางหลังจะถูกเปลี่ยนเป็นบ้านพักอาศัยแล้วแต่ก็ยังคงมีป้ายให้เห็นอยู่หน้าบ้าน ป้ายร้านที่พบเห็นในเรือนแถวริมคลองอัมพวามีหลายรูปแบบ ส่วนใหญ่จะใช้ตัวอักษรไทยคู่กับอักษรจีนสีทองบนพื้นสีเข้มหรือเป็น

^{๓๗} เทศบาลตำบลอัมพวา อ.อัมพวา จ. สมุทรสงคราม, วิถีชีวิตคนอัมพวา-ความเป็นอยู่, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.amphawa.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=118&Itemid=112 [๓๑ ก.ค. ๒๕๕๗].

อักษรประดิษฐ์ที่มีลวดลายงดงาม^{๑๘}

ด้วยเหตุที่ชุมชนริมคลองอัมพวายังคงสามารถรักษาเอกลักษณ์ในการตั้งถิ่นฐานแบบดั้งเดิมไว้ได้ค่อนข้างสมบูรณ์ จึงได้รับรางวัลชุมชนอนุรักษ์ดีเด่นประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๕ จากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่สำคัญคือชุมชนได้รับรางวัลในโครงการสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมพื้นที่ริมคลองอัมพวา (ThailandCulturalEnvironmentProject : AmphawaCanalCommunity) โดยได้รับรางวัลชมเชย (HonourableMention) ด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมจากองค์การยูเนสโกภาคพื้นทวีปเอเชียแปซิฟิกประจำปี ๒๕๕๑ (UNESCOAsia-PacificHeritageAward) ซึ่งเป็นผลจากความร่วมมือระหว่างภาคราชการ ภาคเอกชนและชุมชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและศิลปกรรมของชุมชน และเป็นการต่อยอดถึงรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เน้นพื้นฐานทางวัฒนธรรมและทำให้กระแสการท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวาและการพักผ่อนในช่วงวันหยุดราชการเป็นที่นิยมมากขึ้นกว่าเดิมไปอีก^{๑๙}

(๖) แรงงานในชุมชน

เช่นเดียวกันชุมชนอื่นๆ ในชนบท ชุมชนอัมพวาเคยเป็นชุมชนที่ประสบปัญหาการย้ายถิ่นของประชากรอันเป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและการกระจายความเจริญที่ไม่สมดุลในแต่ละภาค ทำให้ประชากรที่ยากจนในชนบทเคลื่อนย้ายเข้าสู่เมืองเพื่อหางานทำ คนวัยรุ่นหนุ่มสาวในชุมชนอัมพวาต่างก็ย้ายออกไปทำมาหากินและศึกษาต่อในถิ่นอื่นที่มีความเจริญมากกว่า ส่งผลให้อัมพวากลายเป็นชุมชนที่เจียบเหงา เหลือเพียงเด็กและผู้สูงอายุอยู่กันอย่างเรียบง่าย ภายหลังเมื่อมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้นในชุมชนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๗ ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เริ่มมีการอพยพกลับของแรงงานหนุ่มสาวที่เป็นคนในท้องถิ่นเพื่อกลับมาประกอบอาชีพค้าขายในตลาดน้ำ มีการปรับปรุงบ้านเป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์รวมถึงการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวตลาดน้ำยามเย็น ซึ่งนอกจากการอพยพกลับเข้ามาของวัยทำงานในท้องถิ่นแล้ว ยังมีการอพยพของแรงงานภายนอกสู่ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับตลาดน้ำยามเย็นอีกด้วย เช่นการเช่าร้านขายของ เปิดรีสอร์ทและร้านอาหารหรือทำงานเป็นลูกจ้างตามสถานประกอบการต่างๆ รูปแบบของแรงงานในชุมชนอัมพวาจึงเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตที่มีเพียงคนในท้องถิ่นมาสู่ความหลากหลายของแรงงานจากท้องถิ่นอื่นๆ ที่หลั่งไหลกันเข้ามาประกอบอาชีพในชุมชนแห่งนี้

^{๑๘}เทศบาลตำบลอัมพวา อ.อัมพวา จ. สมุทรสงคราม, ข้อมูลเทศบาลตำบล-สภาพทั่วไป, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:http://www.amphawa.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=11&Itemid=59 [๓๑ ก.ค. ๒๕๕๗].

^{๑๙}Thai Franchise Center, ฟังเสียงจาก “แม่กลอง” ในวันที่ตลาดน้ำ“อัมพวา”ติดลมบน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.thaifranchisecenter.com/document/show.php?docuID=371> [๓๑ ก.ค. ๒๕๕๗].

๓.๒.๒ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น

ทรัพยากรมนุษย์สร้างขึ้นของชุมชนอัมพวาสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน ได้แก่เงินทุนและเทคโนโลยีที่ใช้ในวิถีชีวิตของชุมชน ในส่วนของเงินทุนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดน้ำยามเย็นอัมพวานั้น มีการลงทุนจากคนนอกชุมชนในธุรกิจขนาดใหญ่ ได้แก่ธุรกิจรีสอร์ท ร้านค้าขายของที่ระลึกและร้านอาหาร ในขณะที่คนในชุมชนเองมีการลงทุนในธุรกิจขนาดเล็ก ได้แก่ ธุรกิจโฮมสเตย์ เรือนำเที่ยวชมหิ่งห้อย เรือพายขายอาหารในคลองอัมพวา การให้บริการที่จอดรถ การลงทุนในธุรกิจต่างๆ นี้เกิดขึ้นหลังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดน้ำยามเย็นอัมพวาขึ้น มีการนำทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์มาใช้สนับสนุนการพัฒนาและขยายฐานการผลิตของชุมชน โดยเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านสวนที่เดิมมีการผลิตในภาคการเกษตรเป็นหลักไปสู่ธุรกิจเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยว มีการพัฒนาอุตสาหกรรมในครัวเรือนผลิตสินค้าเพื่อขายให้แก่นักท่องเที่ยวและส่งออกขายนอกชุมชน เกิดธุรกิจบริการการท่องเที่ยวทั้งในรูปแบบโฮมสเตย์ รีสอร์ท ร้านอาหาร เรือนำเที่ยวชมหิ่งห้อย บริการจอดรถ ฯลฯ ซึ่งส่งผลให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนอัมพวา ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของชุมชนมีอัตราการขยายตัวสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม การเติบโตดังกล่าวยังส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติร่อยหรอลงไปและชุมชนต้องพึ่งพาเงินทุนจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นหลักเพิ่มขึ้นกว่าแต่ก่อน

ในส่วนของเทคโนโลยีที่ใช้ในวิถีชีวิตของชุมชนนั้น ชุมชนอัมพวามีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำมาแต่อดีต แม่น้ำลำคลองเปรียบเสมือนสายโลหิตของคนในชุมชนอัมพวาที่ได้ใช้ทั้งอุปโภคบริโภค เป็นเส้นทางคมนาคมและค้าขาย ยานพาหนะที่ใช้ติดต่อกันระหว่างคนในชุมชนก็เกิดจากฝีมือมนุษย์ ก็คือ “เรือ” อันมีบทบาทสำคัญและได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เป็นปัจจัยหลักที่มีทุกครัวเรือน และคนในชุมชนใช้เรือเป็นทั้งที่พักอาศัย ยานพาหนะสัญจร ใช้ในการขนส่งสินค้า ใช้ในประเพณีต่างๆ สร้างความสนุกสนาน เช่นงานทอดกฐินทางเรือ และการแข่งเรือ ซึ่งมีทั้งเรือขุด เรือต่อเรือพาย เรือแจว และเรือยนต์ โดยใช้ทั้งในแม่น้ำลำคลองและในทะเล ในปัจจุบันแม้สภาพการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนจะเปลี่ยนแปลงไป เรือถูกลดบทบาทลงอันเนื่องมาจากการสร้างถนนเข้าสู่ชุมชน เรือจึงไม่ถูกใช้ในการคมนาคมขนส่งอีกต่อไป อย่างไรก็ตามในชุมชนอัมพวาก็ยังคงพบการใช้เรือในลักษณะของการประกอบอาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้แก่ การค้าขายในตลาดน้ำ การพายเรือท่องเที่ยว การตกกุ้งจับปลา การพายเรือปั่นบาตรของพระภิกษุสงฆ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจการล่องเรือชมหิ่งห้อยอันเป็นกิจกรรมหลักของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เรือซึ่งเคยหมดความสำคัญจึงกลับมามีบทบาทอีกครั้งหนึ่งท่ามกลางกระแสการท่องเที่ยวในชุมชน โดยเฉพาะอย่างการเพิ่มขึ้นของเรือยนต์ ที่สะดวกและรวดเร็วรองรับนักท่องเที่ยวได้มากกว่า ซึ่งเรือทั้งหมดที่สัญจรไปมาในชุมชนอัมพวานั้นมีประมาณ ๓๐๐-๔๐๐ ลำ การเพิ่มขึ้นของปริมาณเรือในชุมชนจึงเป็นสาเหตุมาจากความต้องการรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนอัมพวาที่เพิ่มขึ้นอย่างมากมานั่นเอง^{๒๐}

^{๒๐} ชรินทร์พรรณ อะสีติรัตน์, “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับวิถีชีวิตชุมชน กรณีศึกษา ตลาดน้ำอัมพวา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม”, หน้า ๘๔-๘๕.

๓.๒.๓ ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

ชุมชนอัมพวาตั้งอยู่บนพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง มีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่านพื้นที่ทางด้านทิศตะวันตกและมีคลองอัมพวาซึ่งแยกจากแม่น้ำแม่กลองไหลผ่านพื้นที่ชุมชน นอกจากนี้ยังมีคลองต่างๆ อีกหลายสายที่ไหลผ่านบริเวณพื้นที่ชุมชนเช่นคลองบางจาก คลองลัดตาโชติ คลองดาวดึงษ์ คลองผีหลอก คลองบางกะพ้อม ฯลฯ จากการที่มีโครงข่ายคลองคลองอยู่ทั่วไปภายในพื้นที่ชุมชนส่งผลให้เกิดความสะดวกสบายทางด้านการคมนาคมทางน้ำและการประกอบอาชีพโดยเฉพาะทางด้านการเกษตรกรรมเป็นอย่างมาก ส่งผลให้พื้นที่ส่วนใหญ่ภายในชุมชนถูกใช้เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ลักษณะภูมิอากาศของชุมชนอัมพวาโดยทั่วไปมีอุณหภูมิที่ไม่ร้อนมากนัก เนื่องจากมีที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากทะเล มีฝนตกชุกในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์มีอากาศค่อนข้างเย็น

ชุมชนอัมพวามีระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวสืบเนื่องมาจากสภาพที่ตั้งของพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มใกล้ปากแม่น้ำที่ไหลลงสู่อ่าวไทย ทำให้มีการตกตะกอนของแร่ธาตุต่างๆ ชุมชนอัมพวามีคลองสาขาย่อยของแม่น้ำแม่กลองไหลผ่านหลายสาย ได้แก่คลองอัมพวา คลองดาวดึงษ์ คลองบางจาก คลองผีหลอกและคลองเล็กที่แยกย่อยจากคลองที่กล่าวมาข้างต้น สร้างความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดินในพื้นที่ ประชากรในชุมชนจึงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ส่วนใหญ่อยู่ถัดจากเรือนแถวริมคลองอัมพวาเข้าไปด้านใน

นอกจากความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติแล้ว จากลักษณะสภาพทาง ภูมิศาสตร์ของพื้นที่ชุมชนอัมพวาที่ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลหนุน ทำให้มีน้ำไหลขึ้นลงตลอดทั้งปีส่งผลให้อัมพวาได้ชื่อว่าเป็น “เมืองสามน้ำ” กล่าวคือ เป็นเมืองที่มีทั้งน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม เมื่อน้ำทะเลขึ้นจะดันน้ำจืดในแม่น้ำแม่กลองและคลองต่างๆ กลับขึ้นไป เมื่อน้ำทะเลหนุนขึ้นมาแทนที่น้ำจืดจะเปลี่ยนเป็นน้ำกร่อยหรือภาษาชาวบ้านเรียกว่า น้ำล้นจืดล้นเค็ม ปริมาณน้ำขึ้นลงในแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับวันข้างขึ้นข้างแรม โดยปริมาณน้ำขึ้นน้ำลงต่ำกว่า โดยจะอยู่ในช่วงขึ้นหรือแรม ๖ ถึง ๑๑ ค่ำ

การเป็นเมืองสามน้ำของชุมชนอัมพวาส่งผลให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพรวมทั้งการสร้าง ความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศทำให้เกิดมีพรรณไม้ยืนต้นและเป็นพุ่มต่างๆ มากมาย เช่น ลำพู จากเสมดำ แสมขาว เหงือกปลาหมอ เป็นต้น มีสัตว์น้ำที่สำคัญได้แก่ ปลากระบอก ปลากระพง ปลาตะเพียนปลาตีน กุ้งแม่น้ำหรือกุ้งก้ามกราม ปูที่พบมากได้แก่ปูแสมปูก้ามดาบและหอยต่างๆ มีนกอพยพและนกประจำถิ่นมากกว่า ๑๐๐ ชนิด เช่นนกยางควาย นกยางรอก เหยี่ยวแดง นกเอี้ยง เป็นต้น และมีสัตว์เลื้อยคลาน เช่นกิ้งก่าและตัวเงินตัวทอง นอกจากนี้ยังมีแมลงนานาชนิดอีกเป็นจำนวนมาก

การที่ชุมชนอัมพวามีระบบนิเวศที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของต้นลำพู ทำให้พบเห็นต้นลำพูได้ทั่วไปบริเวณริมแม่น้ำบริเวณนี้เองที่เป็นที่อยู่ของหิ่งห้อยนับล้านตัว หิ่งห้อยนั้นกินใบอ่อนของต้นลำพูเป็นอาหารและอาศัยโพรงดินใต้ต้นลำพูเป็นที่วางไข่ การเที่ยวชมหิ่งห้อยต้องใช้เรือ

ล่องไปตามแม่น้ำแม่กลองตอนกลางคืน อีกบริเวณหนึ่งที่พบหิ่งห้อยได้มากได้แก่คลองผีหลอก ซึ่งเชื่อมต่อกับคลองอัมพวาและแม่น้ำแม่กลอง^{๒๑}

๓.๓ ความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนและผลกระทบที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยว

ตลาดน้ำอัมพวา ถือเป็นตลาดน้ำที่มีขนาดเล็ก มีพื้นที่ไม่ถึง ๒ ตารางกิโลเมตร ประกอบไปด้วย ๕ ชุมชน ได้แก่ชุมชนประชาอุทิศ ชุมชนโรงเจ ชุมชนตลาดอัมพวา ชุมชนวัดอัมพวันและชุมชนคลองอัมพวา มีประชากรเพียง ๒,๖๗๓ คนใน ๕๓๑ หลังคาเรือน เมื่อมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดน้ำยามเย็นอัมพวาและเป็นที่นิยมสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมากย่อมเกิดผลกระทบในหลายๆ ด้านตามมา เกิดการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจชุมชน เกิดการขยายตัวของธุรกิจชุมชน คนในชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว เกิดการสร้างงานและอาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น แต่ในขณะเดียวกันกิจกรรมการท่องเที่ยวก็ส่งผลให้เกิดปัญหาทางด้านต่างๆ ในชุมชนตามมาด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจัดการสิ่งแวดล้อม สาธารณูปโภค ผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น และความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ในชุมชนตามมา จึงขอกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชน ๓ ด้าน ได้แก่ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมดังต่อไปนี้

๓.๓.๑ ความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชนด้านเศรษฐกิจ

เมื่อมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดน้ำยามเย็นอัมพวาขึ้น ทำให้เกิดการสร้างงานในชุมชน เกิดอาชีพจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตามมาหลากหลาย แรงงานในชุมชนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้นและสามารถประกอบอาชีพได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องย้ายไปทำงานในเมืองใหญ่ เกิดรายได้จากการจับจ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ และยังกระจายไปสู่ท้องถิ่นใกล้เคียงที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่อีกด้วย เพียง ๔-๕ ปี อัมพวาเปลี่ยนจากตลาดน้ำที่ถูกทิ้งร้างเป็นชุมชนที่มีคนเดินทางมาเที่ยวไม่ต่ำกว่า ๕-๖ แสนคนต่อปี มีทั้งชาวไทยไปจนถึงต่างชาติ เดินทางเข้ามาตลอดเวลา สร้างเม็ดเงินให้ชุมชน ๕๐๐ล้านบาทต่อปี ประเมินจากการใช้จ่ายต่อคนประมาณ ๑,๐๐๐บาท โดยมีผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนอัมพวารวมทั้งหมดประมาณ ๔๐๐ ถึง ๕๐๐ราย^{๒๒}

อย่างไรก็ตาม พบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยวในชุมชนอัมพวา ได้แก่ปัญหาความขัดแย้งด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ของชุมชนจากการทำธุรกิจท่องเที่ยวชมหิ่งห้อยและที่พักรีสอร์ทต่างๆ เกิดภาวะการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม การหา

^{๒๑}เทศบาลตำบลอัมพวา อ.อัมพวา จ. สมุทรสงคราม, ข้อมูลเทศบาลตำบล-สภาพทั่วไป, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:http://www.amphawa.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=11&Itemid=59 [๓๑ ก.ค. ๒๕๕๗].

^{๒๒}สุกัญญา ศุภกิจอำนวย, อัมพวา, โมเดลสร้างสรรค์ เศรษฐกิจชุมชน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:<http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/business/bizweek/20090916/77269/อัมพวา...โมเดลสร้างสรรค์-เศรษฐกิจชุมชน.html> [๓๑ ก.ค. ๒๕๕๗].

ผลประโยชน์จากที่สาธารณะโดยมีการสร้างสิ่งปลูกสร้างรुक้าที่สาธารณะ และยึดที่ดินสาธารณะเพื่อหาประโยชน์ทางธุรกิจ โดยนักลงทุนจากนอกชุมชนเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์มากกว่าคนในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติดั้งเดิมของชุมชน นอกจากนี้แล้วการท่องเที่ยวในชุมชนที่เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วยังส่งผลให้ราคาที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ต่างๆในชุมชนมีราคาสูงขึ้นไปด้วย^{๒๓}

ผลที่ตามมาจึงเกิดปัญหาการสูญเสียที่ดินไปให้แก่กิจกรรมการท่องเที่ยวและเปลี่ยนมือเจ้าของเป็นคนจากภายนอกที่เปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมแบบสวนยกร่อง เกิดปัญหาการย้ายถิ่นและเลิกทำสวนของคนดั้งเดิม ซึ่งกำลังสร้างปัญหาแก่ท้องถิ่นอัมพวาและชาวสวนทั้งระบบ ปัญหาเชิงโครงสร้างที่กินลึกเข้าไปถึงโครงสร้างทางสังคมในระดับครัวเรือนที่แก้ไขได้ยากกว่าการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมที่ยังพอเรียกคืนหรือฟื้นได้ แต่ภูมิปัญญาชาวสวนที่สั่งสมและลองผิดลองถูกส่งผ่านกัน ในครอบครัวนั้นหากหมดสิ้นไปแล้วก็ไม่สามารถหาความรู้ใดไปทดแทนได้โดยง่าย

อย่างไรก็ตาม เมื่อกระแสการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ได้รับความนิยมมาก อัมพวากลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนในช่วงวันหยุดเสาร์อาทิตย์ เพราะเดินทางสะดวกและอยู่ใกล้กรุงเทพฯ จึงเกิดการพัฒนายที่พักแบบหลากหลายและขยายตัวไปทั่วอำเภออัมพวา บ้านเรือนถูกปรับปรุงใหม่หรือสร้างใหม่ ตลอดจนมีนักลงทุนจากต่างถิ่นเข้าไปซื้อที่ดิน ปรับเปลี่ยนรูปแบบการอยู่อาศัยของชาวบ้านมาเป็นรูปแบบกึ่งรีสอร์ท บ้างก็ทำเป็นแบบบูติคโฮเทล จนปริมาณของที่พักต่างๆ ก็เริ่มจะมีมากจนเกินความต้องการของตลาดการท่องเที่ยว^{๒๔}

เมื่อผู้ประกอบการมีมากเกินไปและจำนวนไม่น้อยเป็นคนนอกชุมชน ธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวจึงล้นตลาดและมีมากเกินไปจนความต้องการของนักท่องเที่ยว ตลาดน้ำอัมพวาในปัจจุบันจึงถือว่าประสบเศรษฐกิจซบเซา ช่วงวันธรรมดาบรรยากาศข้งเจียบเซียบวังเวงไร้งานักท่องเที่ยว พ่อค้าแม่ค้าเหลือเพียงชาวบ้านอัมพวาเพียงไม่กี่หลังคาเรือนเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นเจ้าของร้านกว่าร้อยละ ๘๐เป็นคนนอกพื้นที่ ส่วนมากเป็นคนกรุงเทพและราชบุรี วันจันทร์ถึงพฤหัสบดีก็กลับไปอยู่บ้าน มาเปิดร้านเฉพาะแค่ศุกร์ เสาร์อาทิตย์ สามวันเท่านั้น เมื่อวัดจากรายได้ที่ตกลงอย่างต่อเนื่อง แม้นักท่องเที่ยวเยอะก็จริง แต่กำลังซื้อลดลงเพราะสินค้าเหมือนกันไปหมด ราคาแพงไม่แพ้กรุงเทพ นักท่องเที่ยวก็เบื่อเคยได้ยินเด็กที่เพิ่งมาครั้งแรกพูดว่า "ไม่เห็นจะมีอะไรเลย"อีกอย่างตอนนี้มีตลาดน้ำเปิดใหม่หลายแห่งเขาเลยแถมมาแะเดินเที่ยวแป๊ๆแล้วก็ไปต่อที่อื่น (ปทุม วิทยาหาร ชาวบ้านอัมพวา)

ความนิยมที่มีต่อตลาดน้ำอัมพวาผ่านช่วงที่เรียกว่าจุดสูงสุดมาแล้วเริ่มปรากฏสัญญาณความเสื่อมถอย นับแต่มีการเติบโตแบบก้าวกระโดดโดยที่ไม่มีการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ไม่มีเทศบัญญัติ ไม่มีกฎกติกาใดๆ มาควบคุมขณะที่คนหลังไหลกันเข้ามาารวกับกระแสน้ำเชี่ยวใครจะทำอะไรก็ได้ (ภัทรพร อภิชาติและวีรวิทย์ กังวานนวกุล เจ้าของร้านขายของที่ระลึก) ปัจจัยที่สำคัญยิ่งคือการจากไปของหิ้งห้อยที่ส่งผลต่อนักท่องเที่ยวที่ลดลงอย่างน่าใจหาย ช่วงที่อัมพวาดังสุดขีดมีเรือพาชมหิ้งห้อยวิ่งไม่ต่ำกว่าร้อยเที่ยวต่อคืนวิ่งจนน้ำไปกัดเซาะชายฝั่งจนตลิ่งพัง ชาวบ้านบางคนโมโหจน

^{๒๓} ขรินทร์พรรณ อะสีติรัตน์, “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับวิถีชีวิตชุมชน กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม”, หน้า ๑๕๘-๑๖๑.

^{๒๔} Thai Franchise Center, ฟังเสียงจาก “แม่กลอง” ในวันที่ตลาดน้ำ “อัมพวา” ติดลบบน ,[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.thaifranchisecenter.com/document/show.php?docuID=371>[๓๑ ก.ค. ๒๕๕๗].

ไม่ไหวต้องโค่นต้นลำพูทิ้งเพราะถูกรบกวนทุกคืน ที่ดินริมน้ำที่เคยอุดมไปด้วยต้นลำพูหึ่งห้อยเกาะระยิบระยับเหมือนต้นคริสมาสก็ถูกถมเป็นที่พักเมื่อไม่มีหึ่งห้อยคนก็เลิกมาดู รีสอร์ททะเลสาบรวมถึงธุรกิจเรือนำชมหึ่งห้อยทยอยเจ๊งกันไปเป็นจำนวนมาก (ชุมพล ผู้ประกอบการธุรกิจเรือนำชมหึ่งห้อย)^{๒๕}

การขาดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนที่เหมาะสมย่อมส่งผลให้เกิดความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและนำไปสู่การเสื่อมถอยทางการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจชุมชนและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนด้วย

๓.๓.๒ ความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชนด้านสังคม

ในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา นอกจากกระแสเฟื่องฟูสุดขีดของการท่องเที่ยวกระตุ้นเศรษฐกิจให้ชาวบ้านมีการทำเลี้ยงปากเลี้ยงท้องได้บางคนถึงขั้นร่ำรวยขยายฐานะเศรษฐกิจน้อยๆ ทว่าอีกด้านกลับสร้างความวิตกกังวลให้กับชาวอำมพวาอยู่ไม่น้อยนั่นคือผลพวงจากการบริหารจัดการที่ขาดทิศทางขาดการกำกับดูแลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้เกิดปัญหาตามมามากมาย ตั้งแต่หึ่งห้อยสูญพันธุ์ ตลิงทรุดชยะลัน รถติด เรือยนต์ยัดครองลำน้ำ สถาปัตยกรรมเก่าแก่ผิดเพี้ยนการรื้อคืบจากนายทุนนักค้าที่ดิน จนถึงวิถีชุมชนดั้งเดิมสั่นคลอน สาเหตุที่ทำให้อำมพวาได้รับความสนใจอย่างท่วมท้นจากนักท่องเที่ยวคือความเป็นเมืองบ้านสวนเล็กๆอันเงียบสงบ รายรอบด้วยแม่น้ำคูคลองวิถีความเป็นอยู่พอเพียง ที่สำคัญคือห่างจากกรุงเทพเพียงแค่ ๖๔ กิโลเมตรเท่านั้นสมุทรสงครามเป็นเมืองที่มีเสน่ห์ในตัวมีความหลากหลายแต่กระแสท่องเที่ยวยังไม่ทั่วถึง กลับกระจุกอยู่แค่ตลาดน้ำทำให้บอบช้ำเนื่องจากตั้งรับไม่ทัน ไม่ใช่การโง่ของดี เป็นแค่การโง่ของฉาบฉวยมากกว่านำไปสู่ความไม่สมดุลยั่งยืนในระยะยาว^{๒๖}

ชื่อเสียงของตลาดน้ำอำมพวาส่งผลให้ความเจริญด้านเศรษฐกิจพุ่งสูงขึ้นเป็นอย่างมาก ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมหลัก ๓ ด้าน^{๒๗} ได้แก่ปัญหามลภาวะขยะ เกิดการเพิ่มขึ้นของขยะภายในตลาดน้ำในระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาจากเดิมที่มีปริมาณขยะเพียง ๓.๔ ตันต่อวัน ปัจจุบันเพิ่มสูงขึ้นเฉลี่ยถึง ๑๐ ตันต่อวันหรือประมาณ ๓๐๐ ตันต่อเดือน ปัญหามลภาวะทางน้ำพบว่าดัชนีชี้คุณภาพน้ำทั้งชุมชนมีความเข้มข้นของสารไนโตรเจน แอมโมเนีย ไนเตรตและฟอสฟอรัสสูงจากสองฝั่งคลองที่มีร้านค้าและที่พักอาศัยจำนวนมาก และยังพบว่าสารตะกั่วและนิเกิลในคลองอำมพวามีความเข้มข้นสูงเช่นกัน นอกจากนี้ยังพบค่าความขุ่นและปริมาณของแข็งแขวนลอยในวันที่มีกิจกรรมของตลาดน้ำมีค่าสูงกว่าในวันที่ไม่มีกิจกรรมตลาดน้ำอีกด้วย ปัญหามลภาวะทางเสียง อันเกิดจากนักท่องเที่ยวที่หลังไหลกันเข้ามาในชุมชนถึงวันละมากกว่า ๑๐,๐๐๐ คน ทำให้เกิดเสียงดังอย่างมาก มลภาวะทางเสียงที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น คือเสียงจากเรือนำเที่ยวที่มีมากกว่า ๑๖๐ ลำ เรือส่วนใหญ่ติดเครื่องยนต์ดีเซลเพื่อความเร็วและแข่งขันในการรับส่ง

^{๒๕}อินทรชัย พาณิชกุล, ๑๐ ปี “ตลาดน้ำอำมพวา” ถึงเวลาขาลง,[ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://bit.ly/1zNAWgC> [๓๑ ก.ค. ๒๕๕๗].

^{๒๖}เรื่องเดียวกัน.

^{๒๗}ญดาจรี ระเปิบกุล, ความเข้มข้นของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา ตลาดน้ำอำมพวา ตำบลอัมพวา อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม, หน้า๕.

นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรือนำเที่ยวชมหิ่งห้อยซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดในเวลากลางคืน จึงเป็น สิ่งรบกวนการดำรงชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก

จากการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวสู่ชุมชนอัมพวาอย่างรวดเร็ว ทำให้คนในชุมชน ปรับสภาพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ไม่ทันกับการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการล่องเรือชมหิ่งห้อยในช่วง วันหยุดที่มีเรือนับร้อยลำให้บริการนักท่องเที่ยวไปชมหิ่งห้อยบริเวณที่มีต้นลำพู บริเวณที่มีหิ่งห้อย จำนวนมากและเป็นเส้นทางหลักที่มีการล่องเรือชมหิ่งห้อยมากที่สุดของจังหวัดสมุทรสงคราม คือ คลองอัมพวาประกอบกับผู้ประกอบการทั้งคนในชุมชนและผู้ประกอบการจากต่างถิ่นที่มาหารายได้ใน ตลาดน้ำอัมพวาเพิ่มมากขึ้น ภาชนะที่ใส่อาหารส่วนใหญ่จะเป็นภาชนะที่ย่อยสลายได้ยาก เช่น โฟม กระจกพลาสติกต่างๆ เป็นต้น ภาชนะเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมเป็นอย่างมาก เนื่องจาก ผู้ประกอบการมุ่งเห็นแต่ความสะดวกรวดเร็วต่อการขาย จึงทำให้สิ่งปฏิกูลเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเกิดจาก ความมั่งคั่งของผู้ประกอบการในบางรายที่ไม่ให้ความสำคัญต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และผู้ประกอบการไม่ได้มีการจัดการสิ่งปฏิกูลเหล่านี้อย่างจริงจัง^{๒๘}

การท่องเที่ยวแบบใหม่ได้เข้ามาแทนที่วิถีชีวิตภาคการเกษตรและการประมงดั้งเดิมของ ชุมชน โดยเทศบาลอัมพวาเป็นฝ่ายริเริ่มภายใต้การสนับสนุนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และองค์กรอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีการจัดงบประมาณหลายล้านบาทมาทำการปรับปรุง ถนน สะพานและเขื่อน การปรับปรุงโครงสร้างทางกายภาพและสถาปัตยกรรมที่ได้รางวัลในระดับ ต่างๆ แต่ทั้งหมดทั้งมวลกลับดูเหมือนจะเพิกเฉยต่อการทำความเข้าใจต่อสังคมของคนท้องถิ่นและไม่ได้ จำกัรูปแบบและจำนวนที่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว มีแต่การสร้างสื่อประชาสัมพันธ์จนทำให้ผู้คน แห่เข้ามาท่องเที่ยวจนอาจเกินกำลังของท้องถิ่นที่จะรองรับ ตัวอย่างจากในพื้นที่แหลมลมทวน ตำบล บ้านปรกปัจจุบันมีชาวบ้านย้ายออกจากพื้นที่ ๔๘ หลังคาเรือน สืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของ ชุมชนจากการท่องเที่ยว โดยมีสาเหตุเช่นการนำเที่ยวดูหิ่งห้อยยามค่ำคืนของนักท่องเที่ยวที่ใช้เรือติด เครื่องวิ่งเร็วจนทำให้คลื่นซัดน้ำเข้าบ้าน ตลิ่งพัง การตะโกนให้คนในบ้านเรือนที่อยู่ใกล้ต้นลำพูปิดไฟ ช่วงที่มีการส่องไฟสปอตไลท์ขณะดูนกกระยาง ดูหิ่งห้อย อีกทั้งมีการเปิดสถานบันเทิงต่างๆ จากคน นอกชุมชน เช่น ร้านเหล้า สร้างความรำคาญกับชุมชนหรือบ้านใกล้เรือนเคียง เจ้าของกิจการส่วน หนึ่งเป็นคนมาจากภายนอกนอกไม่ได้อยู่ในคลองอัมพวา พอปิดร้านก็เข้ามาอยู่ในเมือง ชาวบ้านจึง กลายเป็นฝ่ายต้องทนอยู่กับความอึกทึกและขาดสิทธิในการดำเนินชีวิตอย่างสงบดังที่เคยเป็นมา

ผลกระทบจากการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางน้ำชมหิ่งห้อย ทำให้เดิมที่มีเรือพาย ไม่ถึง ๑๕ ลำ กลายเป็นเรือติดเครื่องมากกว่า ๑๕๐ ลำ และเรือแต่ละลำจะทำความเร็วแข่งกันเพื่อทำ รอบให้ได้มากขึ้น วังตั้งแต่หัวค่ำถึงเที่ยงคืนส่งเสียงสร้างความรำคาญให้ชาวบ้านทุกค่ำคืน ชาวบ้านที่ อยู่อาศัยในเส้นทางท่องเที่ยวจึงเริ่มตัดต้นลำพูซึ่งเป็นที่อยู่ของหิ่งห้อย อีกทั้งคลื่นที่เกิดจากเรือที่วิ่ง ด้วยความเร็วยังกัดเซาะชายฝั่งทำให้เกิดปัญหาตลิ่งพัง

จากสถานการณ์การท่องเที่ยวและความขัดแย้งเช่นนี้ คาดว่าในไม่ช้าจำนวนหิ่งห้อยจะ ลดลง นักท่องเที่ยวไม่พอใจที่ไม่ได้เห็นในสิ่งที่ตนเองอยากเห็น เสียงจากเรือยนต์ทำให้เกิดปัญหาความ เปรียบางทางอารมณ์ของชาวบ้านและผู้อยู่อาศัยในบริเวณที่ได้รับผลกระทบ กิจกรรมการท่องเที่ยว

^{๒๘} อริสรา เสยานนท์, การป้องกันการเสื่อมโทรมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมของตลาดน้ำอัมพวา, หน้า ๑๖๖.

ไม่ได้เคารพสิทธิของคนในชุมชน ทั้งเรื่องของเสียงรบกวนที่จากการเดินเรือยนต์และการรุกร้าพื้นที่ของคนในภายใน สิ่งที่เป็นปัญหาต่อเนื่องคือการสร้างที่พัก รีสอร์ท ร้านอาหารต่างๆ เปลี่ยนพื้นที่ซึ่งเคยเป็นสวนและสามารถรับน้ำหมุนเวียนในระบบของชาวสวนหายไป หมายถึงพื้นที่รับน้ำกว่า ๕๐ เปอร์เซ็นต์หายไปด้วย บริเวณแหลมลมทวนมีการสร้างที่พักหรือรีสอร์ทกว่า ๒๓ แห่ง แต่จำนวนครัวเรือนหายไปกว่า ๔๘ ครัวเรือน คนที่มีบ้านอยู่ริมน้ำวิตกกังวลว่าตลิ่งจะพัง เพราะคลื่นจากเรือกว่า ๔๐๐-๕๐๐ ลำวิ่งไปมา เป็นเพราะความมีอิสระของทุนจากต่างถิ่น อำนาจการจัดทำ กรอบการท่องเที่ยวซึ่งรัฐมีอำนาจเต็มที่ไม่เข้ามาจัดการ ชาวบ้านที่อยู่ริมน้ำมีความคับแค้นใจมาก ความล่มสลายมาเยือนแบบไม่รู้ตัว คนชาวสวนส่วนใหญ่ต้องการขายที่และจำนวนมากขายที่ออกไปอยู่ในมือของคนต่างถิ่นไปแล้ว^{๒๙}

ความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนด้านสังคมอันเป็นผลมาจากกิจกรรมการท่องเที่ยวตลาดน้ำยามเย็นอัมพวาจึงก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมต่างๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทที่ยังชีพด้วยเกษตรกรรมไปสู่สังคมเมืองท่องเที่ยวที่มีรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ปัญหาการอพยพเข้าของประชากรจากนอกชุมชนและการอพยพออกของคนในชุมชนดั้งเดิม รวมไปถึงปัญหาคนในชุมชนถูกละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวและเกิดความเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตประจำวันอีกด้วย

๓.๓.๓ ความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชนด้านวัฒนธรรม

กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนอัมพวานั้นทำให้วัฒนธรรมประเพณีประจำถิ่นได้ถูกเผยแพร่ไปยังนักท่องเที่ยวจากที่ต่างๆ ปัจจุบันแทบไม่มีใครไม่รู้จักตลาดน้ำยามเย็นอัมพวา ทำให้เกิดการรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีและสถาปัตยกรรมต่างๆ ของชุมชนขึ้นมาใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจากวัฒนธรรมชุมชนไปสู่วัฒนธรรมเชิงพาณิชย์จากธุรกิจขนาดเล็กไปสู่ธุรกิจขนาดใหญ่เพื่อตอบสนองความต้องการในธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน วัฒนธรรมดั้งเดิมในชุมชนถูกบิดเบือนเพื่อตอบสนองความต้องการด้านการท่องเที่ยว เช่นบทบาทของตลาดน้ำในอดีตคือที่สำหรับซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าของชุมชน แต่ในปัจจุบันได้แปรสภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับบุคคลภายนอก การพายเรือบิณฑบาตรของพระสงฆ์กลายเป็นจุดขายของรีสอร์ทโฮมสเตย์ ส่งผลให้มีพระสงฆ์พายเรือบิณฑบาตรเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านเปลี่ยนอาชีพจากทำสวน ตกปลา มาเป็นการนำเที่ยว ชมหิ่งห้อยทางเรือ พายเรือขายสินค้าในคลองหรือเปิดร้านขายสินค้าให้นักท่องเที่ยวในวันหยุด^{๓๐}

วิถีชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่จึงเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิง ห้องแถวเรือนไม้สองฝั่งคลองถูกแปรสภาพเป็นย่านการค้าเพื่อรองรับการท่องเที่ยว คนเก่าคนแก่ที่เคยอยู่อาศัยมาหลายชั่วคนต้องถูก

^{๒๙} Thai Franchise Center, พังเสียงจาก “แม่กลอง” ในวันที่ตลาดน้ำ “อัมพวา” ติดลบบน [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.thaifranchisecenter.com/document/show.php?docuID=371> [๓๑ ก.ค. ๒๕๕๗].

^{๓๐} ชรินทร์พรรณ อะสีติรัตน์, “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับวิถีชีวิตชุมชน กรณีศึกษา ตลาดน้ำอัมพวา อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดมหาสารคาม”, หน้า ๑๖๕-๑๖๖.

ผลักออกไปเพราะสู้ค่าเช่าใหม่ที่พุ่งสูงจากเดือนละพันบาทเพิ่มเป็นหลักหมื่นไม่ไหว คนแปลกหน้าต่างถิ่นเข้ามาแทนที่ บ้านหลายหลังถูกรื้อสร้างใหม่ในรูปแบบผิดเพี้ยนไปจากเดิม สินค้าที่เคยใช้ผลผลิตจากท้องถิ่นมีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้นและราคาสูงจนน่าตกใจ ผลกระทบเริ่มขยายเป็นวงกว้าง ชาวบ้านรอบนอกที่เคยทำสวนผลไม้และประมงพื้นบ้านหันมาค้าขายเป็นล่ำเป็นสัน เรือพายถูกอัปเกรดเป็นเรือยนต์ความเร็วสูงไว้บริการนักท่องเที่ยวที่ดิ้นรนแม่น้ำถูกเปลี่ยนมือพัฒนากลายเป็นรีสอร์ตเกสเฮาส์มากกว่า ๓๐๐ แห่งทั่วทั้งอำเภอ ที่ดินริมแม่น้ำในแม่กลองถูกกว้านซื้อไปหมดจากราคาไร่ละ ๓-๔ แสน ขายได้ถึง ๕-๖ ล้านบาท แม้กระทั่งสถานที่ราชการ โรงเรียนวัดวาอารามยังเปิดพื้นที่ให้บริการที่จอดรถสร้างรายได้เป็นอันมากในวันหยุดสุดสัปดาห์

ยิ่งไปกว่านั้น พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวก็เปลี่ยนไปจากเดิมจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็น "ชิม-ช็อป-แชะทัวร์" ไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จากที่นักท่องเที่ยวมาพักแบบโฮมสเตย์ อยู่กินกับชาวบ้านสัมผัสวิถีชีวิตบ้านสวนริมคลอง ช้างกรยาน ดูวิธีทำน้ำตาลมะพร้าวตักกุ้งตกปลา งามหอย พายเรือดูหิ่งห้อย แต่เดี๋ยวนี้คนชอบเที่ยวแบบแดกดันเดินเล่น ถ่ายรูปช้อปปิ้ง เน้นความสะดวกรวดเร็วมากกว่า ภาพในอดีตหายไป จากที่เคยถูกยกย่องให้เป็น "เวนิสแห่งสุดท้าย" บัดนี้ไม่เหลือแม้แต่เรือพาย มีแต่เรือยนต์วิ่งแข่งกันเป็นร้อยลำห้องแถวไม้ริมน้ำอันเงียบสงบกลายเป็นร้านค้า มองไปมีแต่ป้ายผ้าใบขึ้นทะเบียนรถหรูตากเต็มไปหมดความงดงามทางธรรมชาติไม่เหลือ มีแต่สิ่งตบแต่ง

การหลงใหลได้ปลื้มโดยไม่ได้คิดว่าจะส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างไรหลายคนไม่รู้ ว่าทรัพยากรท่องเที่ยวของอำเภอนั้นเปราะบางเป็นแบบนิเวศน์วิถี ต้องมาดูบ้านริมแม่น้ำ สวน พายเรือในคลองเมื่อไม่มีการวางกรอบการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม วิถีชุมชนจึงพ่ายแพ้ฝ่ายที่มีหน้าที่และอำนาจสั่งการควรเข้ามาช่วยกันคิดหาวิธีการที่จะทำให้อำเภอยู้อยู่แบบยั่งยืน มีคนมาเที่ยวด้วยขณะเดียวกันวิถีดั้งเดิมก็ต้องไม่ถูกทำลาย^{๓๑}

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ส่งสัญญาณถึงผลกระทบที่ตามมาต่อวิถีชีวิตชุมชน ผู้ซึ่งเป็นเจ้าของชุมชนแห่งนั้นอย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตาม หากคนในชุมชนสร้างเกราะกำบังที่เข้มแข็งและยืนหยัดกับความเป็นอัตลักษณ์ รักษ์และหวงแหนทรัพยากรทางธรรมชาติ ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นอันทรงคุณค่าที่สืบทอดกันมาจากยุคบรรพบุรุษ รวมถึงการมุ่งเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของบ้านเกิดมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน ก็จะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจในบ้านเกิดเมืองนอนซึ่งความรู้สึกเหล่านี้ บังเกิดจากการเปลี่ยนแปลงและถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างระหว่างคนในชุมชน และนักท่องเที่ยว ซึ่งทั้งสองฝ่ายพร้อมที่จะเป็นผู้ให้และผู้รับความสุขจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนให้เป็นไปอย่างยั่งยืน

^{๓๑}อินทรชัย พาณิชกุล, ๑๐ ปี “ตลาดน้ำอัมพวา” ถึงเวลาขาลง,[ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://bit.ly/1zNAWgC> [๓๑ ก.ค. ๒๕๕๗].

๓.๔ สภาพปัญหาและความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

๓.๔.๑ สภาพเครือข่ายชุมชนและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน

กล่าวว่า เทศบาลตำบลอัมพวา แบ่งพื้นที่เป็น ๑๐ ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบางจาก ชุมชนโรงเจ ชุมชนบ้านหัวแหลม ชุมชนวัดอัมพวัน ชุมชนตลาดอัมพวา ชุมชนคลองอัมพวา ชุมชนประชาอุทิศ ชุมชนริมเขื่อน ชุมชนบางกะพ้อม ๑ และชุมชนบางกะพ้อม ๒ แต่ละชุมชนประกอบไปด้วยบ้านเรือนประมาณ ๑๐๐ ครัวเรือน มีประชากร ๒๐๐ ถึง ๖๐๐ คน มากน้อยต่างกัน มีการเลือกตั้งประธานชุมชนทุกๆ ๒ ปี ประธานแต่งตั้งคณะกรรมการชุมชน ๗ ฝ่าย^{๓๒} เดิมทีชุมชนอัมพวามีชมรมแพลงลอยตลาดอัมพวา ซึ่งได้รวมตัวกันตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ก่อนที่จะมีตลาดน้ำอัมพวา มีสมาชิกประกอบไปด้วยร้านค้าและแพลงลอยทั้งหมด ในสมัยนั้นตลาดเจียบมาก ทางสาธารณสุขจังหวัดจึงเรียกกลุ่มผู้ค้าขายในตลาดมารวมตัวกันและเสนอให้จัดตั้งชมรมผู้ประกอบการค้าขึ้น โดยนำแบบอย่างมาจากชมรมผู้ประกอบการค้าตลาดแม่กรอง ซึ่งในจังหวัดสมุทรสงครามนี้มีชมรมผู้ประกอบการค้าทั้งหมด ๑๗ ชมรม ตามพื้นที่ต่างๆ ทุกปีจะมีการประชุมหมุนเวียนกันไปในแต่ละพื้นที่ ซึ่งทางชมรมแพลงลอยตลาดอัมพวา ก็จะนำเอกสารประชาสัมพันธ์กิจกรรมของชมรมที่ตลาดน้ำอัมพวาไปด้วยทุกครั้ง และมีการพาสมาชิกไปดูงานตลาดพื้นที่อื่นๆ ทุกปี ในช่วงแรกของการจัดตั้งชมรมมีผู้ประกอบการเพียง ๓๐ ราย จัดเป็นมหรธรรมาหารริมเขื่อน ขายอาหารทุกอย่างราคา ๑๐ บาท ซึ่งงานประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี มีคนเข้ามาซื้อของเยอะมาก หลังจากนั้นในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เทศบาลจึงจัดงานลอยกระทงและงานวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม และได้เชิญทางชมรมเข้าไปขายของด้วย ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ เมื่อทางนายกเทศบาลตำบลอัมพวาในสมัยนั้นมีแนวคิดที่จะทำตลาดน้ำจึงได้เชิญชมรมเข้าไปคุยด้วย และให้ทางชมรมไปหาเรือมา ๑๐ ลำ โดยจ้างลำละ ๓๐๐ บาท และให้ทางชมรมตั้งแผงขายของด้วย ตลาดน้ำประสบความสำเร็จมากจึงจัดติดต่อกันเรื่อยมา มีเรือขายของหลายร้อยลำ เป็นจุดเริ่มต้นของตลาดน้ำยามเย็นอัมพวา ซึ่งในการแบ่งพื้นที่ขายของนั้นจะให้คนในพื้นที่เข้ามาจับจองได้ก่อน เมื่อพื้นที่เต็ม จึงมีการขยายการตั้งร้านค้าโดยเริ่มจากริมน้ำไปสู่บริเวณถนนทางเข้าตลาด บริเวณวัดอัมพวัน เริ่มมีคนนอกเข้ามาตั้งแผง และร้านค้าต่างๆ เริ่มปล่อยพื้นที่หน้าร้านให้เช่า โดยให้ค่าตอบแทนสูง ทางชมรมได้พยายามริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ แก่ตลาดน้ำ เช่นรณรงค์ให้ลดการใช้กล่องโฟม แต่ทำยากเนื่องจากกระดาดชานอ้อยมีราคาสูง ผู้ประกอบการร้านค้าแพลงลอยส่วนมากขายของแบบทำกันเอง เป็นสินค้าที่ขายมาแต่ดั้งเดิม ไม่ได้มีการปรับมาจากเครือข่ายผู้ผลิตสินค้าหรือเกษตรกรอื่นๆ ภายหลังเมื่อมีคนนอกพื้นที่เข้ามาจึงมีสินค้าชนิดอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น เสื้อยืด ของชำร่วยต่างๆ^{๓๓}

จากประสบการณ์การได้เข้าร่วมขายของทางเรือตั้งแต่ครั้งแรกที่มีการเปิดตลาดน้ำ แสดงให้เห็นว่าในด้านของกลุ่มแม่ค้าด้วยกัน ก็ได้มีการชักชวนให้มาขาย โดยเริ่มขายตั้งแต่เย็นวันศุกร์ สินค้าที่นำมาขายมักจะเป็นขนมพื้นบ้านหลากหลาย ได้แก่ ขนมหม้อแกว ข้าวเหนียวตัด ขนมตะลุ่ม ข้าวต้มมัด ไข่หงส์ กล้วยทอด ขนมห่อ

^{๓๒}สัมภาษณ์ ม.ล. ศรีประภาส ศรีวัช, หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสังคม เทศบาลตำบลอัมพวา, (๓ ก.พ.

๒๕๕๘).

^{๓๓}สัมภาษณ์ อรพินท์ โชติประคัลภ์, ประธานชมรมแพลงลอยตลาดอัมพวา, (๓ ก.พ. ๒๕๕๘).

ใบตองต่างๆ ในช่วงแรกจะเป็นคนในพื้นที่เข้ามาจับจ่ายใช้สอยก่อน และบางคนที่เข้ามาสังเกตการณ์เพื่อหาโอกาสในการขายของ^{๓๔} สำหรับการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวในชุมชนตลาดน้ำอัมพวานั้น ในทัศนะของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นว่า แม้ชุมชนตลาดน้ำอัมพวาจะมีการรวมกลุ่มกัน แต่ก็เกินไปอย่างหลวมๆ ด้วยลักษณะพื้นเพดั้งเดิมของคนในชุมชนที่ประกอบอาชีพชาวสวน ซึ่งสามารถทำงานได้คนเดียว จึงชินกับการแยกกันทำงานมากกว่ารวมกลุ่มกันทำงาน อย่างไรก็ตาม กลุ่มต่างๆ ก็มีการพูดคุยกันอยู่ตลอดเวลาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน^{๓๕}

สำหรับกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นประจำในชุมชน ได้แก่ กิจกรรมที่จัดเป็นประจำของชุมชนคลองอัมพวา ได้แก่ กิจกรรมใส่บาตรทางน้ำวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และประเพณีการแข่งขันเรือพายทางน้ำ^{๓๖}

สรุปได้ว่า สภาพเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวานั้น เดิมได้อาศัยการมีชุมชนดั้งเดิมเป็นจุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มกันของสมาชิกชุมชน แต่เมื่อได้มีผู้นำมาร่วมวางแผนพัฒนา ประกอบกับมีการสร้างเครือข่ายชุมชนที่เกี่ยวข้องโดยมีการจัดตั้งชมรมต่างๆ ขึ้นมา พร้อมกับการร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ พร้อมกับการพาสมาชิกชุมชนไปศึกษาดูงาน ประกอบกับแนวโน้มความนิยมของนักท่องเที่ยวเริ่มที่จะสนใจการท่องเที่ยวในชุมชนซึ่งเป็นการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ ทำให้ตลาดน้ำอัมพวาได้รับความตอบรับและสร้างความสนใจให้กับนักท่องเที่ยวที่อยากจะมาเที่ยวชม ทำให้เกิดแรงดึงดูดแม่ค้า พ่อค้า และผู้ที่แสวงหาประโยชน์จากธุรกิจท่องเที่ยวเป็นอย่างมากส่งผลให้สินค้าที่จำหน่ายในตลาดน้ำมีความหลากหลายขึ้น จากเดิมเป็นเพียงการนำทรัพยากรในท้องถิ่นและความถนัดในการประกอบอาชีพทำขนมไทยเป็นจุดขาย แต่อย่างไรก็ตามด้วยสภาพวัฒนธรรมของชุมชนอัมพวาดั้งเดิม ซึ่งมีอาชีพทำสวนมักจะไม่ทำงานเป็นกลุ่มแต่จะทำงานเพียงลำพัง ทำให้การรวมกันของชุมชนจึงเป็นไปอย่างหลวมๆ เพราะธรรมชาติของคนในชุมชนถนัดที่จะทำงานเพียงลำพังมากกว่าทำงานเป็นกลุ่มแม้ว่าจะมีการจัดตั้งเครือข่ายหรือกลุ่มชุมชนเพื่อเปิดพื้นที่ให้แสดงความคิดเห็น

๓.๔.๒ ปัญหาและอุปสรรคในระหว่างเครือข่ายชุมชน

จากการลงพื้นที่ศึกษาและจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับตลาดน้ำชุมชนอัมพวา ผู้วิจัยพบว่า ปัญหาชุมชนตลาดน้ำอัมพวามีทั้งปัญหาที่มาจากเหตุปัจจัยภายในที่เป็นสมาชิกชุมชนและเครือข่ายชุมชนเอง และมาจากเหตุปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชุมชน โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังนี้

^{๓๔} สัมภาษณ์ เพิ่ม ทองสดีโสการ, กรรมการชุมชนคลองอัมพวา, (๓ ก.พ. ๒๕๕๘).

^{๓๕} สัมภาษณ์ ร.ท.พัชโรดม อุนสุวรรณ, ผู้จัดการอุทยาน ร.๒ อดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลอัมพวา, (๒ ก.พ. ๒๕๕๘).

^{๓๖} สัมภาษณ์ กฤษฎี กลิ่นจกกล, ประธานกรรมการชุมชนตลาดน้ำอัมพวา, (๓ ก.พ. ๒๕๕๘).

ปัญหาภายใน

(๑) สมาชิกชุมชนและเครือข่ายต่างเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม

ปัญหาในการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเพราะคนในชุมชนมองการจัดการค้าขายในตลาดน้ำในแง่การทำธุรกิจมากเกินไป จนมองข้ามความสมดุล ๓ ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนที่เร็วเกินกว่าจะรับได้^{๓๗} อีกทั้งความช่วยเหลือเกื้อกูลกันเริ่มหายไปเนื่องจากถูกการค้าครอบงำ จึงมองว่าคนในชุมชนเป็นตัวทำลายการท่องเที่ยวเอง ไม่ใช่คนภายนอก^{๓๘}

เมื่อมีเรือสินค้ามาขายมากจนขยายไปถึงกลางคลอง ทำให้เกิดปัญหาการส่งสินค้าที่ต้องส่งต่อๆ กันไป ภายหลังจึงเกิดการจ้างเรือสินค้าลำที่อยู่ถัดเข้าไปในคลอง เพื่อให้ส่งสินค้าต่อๆ กันไปให้ถึงมือผู้ซื้อ เมื่อเรือลำใดไม่ถูกกว่าจ้างก็ไม่ให้ความร่วมมือในการส่งสินค้าไปยังผู้ซื้อ เกิดการกระทบกระทั่งกัน ภายหลังจึงขายสินค้ากันแบบตัวใครตัวมัน และยังเกิดปัญหาการครอบครองพื้นที่ค้าขายที่มากเกินไปของคนในชุมชนบางคน และระบบเครือข่ายของบางครอบครัว เกิดการปิดกั้นผู้ค้ารายอื่นๆ มิให้มีโอกาสได้มีพื้นที่ค้าขาย เช่นเจ้าของร้านค้าริมฝั่งคลองที่ครอบครองร้านค้าเป็นจำนวนมาก เปิดโอกาสให้เรือหึ่งห้อยมาเช่าริมฝั่งคลองหน้าร้านของตนเองไว้จอดเรือรอรับนักท่องเที่ยว ทำให้เรือสินค้าไม่สามารถมาจอดเทียบได้^{๓๙}

การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากเกินไป ทำให้คนในชุมชนเห็นแก่ตัว ไม่สามัคคีและไม่ให้ความร่วมมือกัน การขอความร่วมมือในกิจกรรมของส่วนรวมนั้นเป็นเรื่องยาก หากไม่ใช่กิจกรรมที่ตัวเองได้ผลประโยชน์แล้วก็จะไม่สนใจที่จะให้ความร่วมมือ แม้กระทั่งกิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษา ที่ขอความร่วมมือจัดกิจกรรมเพียงหนึ่งชั่วโมง ก็ถูกตำหนิจากผู้ค้าขายว่าเสียเวลาในการทำมาหากิน^{๔๐}

(๒) การไม่รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมส่งผลให้นักท่องเที่ยวเริ่มลดน้อยลง

แม้ว่าโครงการจากภาครัฐต่างๆ ได้จัดตั้งโครงการเพื่อการอนุรักษ์ให้ความรู้แก่ชุมชนในการรักษาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยไม่ใช่สารเคมีทำลายธรรมชาติ แต่คนในพื้นที่ไม่เชื่อในวิธีการของโครงการ เช่นไม่เชื่อว่าการทำเกษตรอินทรีย์ที่ไม่ใช้สารเคมีจะทำได้จริง และได้มีการกระจายพูดต่อๆ กันไป นอกจากนี้ปัญหาการไม่ได้รับการคัดเลือกผลผลิตเข้าสู่โครงการ ทำให้ชาวสวนรายที่ไม่ได้เข้าร่วมกับโครงการนำไปพูดต่อว่าโครงการต่างๆ นานา

นอกจากนี้ยังพบปัญหาผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพ โดยสังเกตจากนักท่องเที่ยวซื้ออาหารทะเลไปแล้วไม่กิน ซึ่งต้องหาสาเหตุว่าทำไมนักท่องเที่ยวถึงทิ้งอาหารทะเลที่ซื้อไป ทำให้ปัจจุบันการท่องเที่ยวเริ่มถดถอยลง พร้อมๆ กับการลงทุนเริ่มลดลง กลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวเริ่มเปลี่ยนตลาดจากนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นต่างชาติ หากการท่องเที่ยวหายไปคนที่นี่จะทำอย่างไร ในเมื่อทุกวันนี้มี

^{๓๗} อ้างแล้ว.

^{๓๘} สัมภาษณ์ วรรณภา มีคำ, วิทยากรประจำโครงการอัมพวาชัยพัฒนานุรักษ์, (๒ ก.พ. ๒๕๕๘).

^{๓๙} สัมภาษณ์ เพิ่ม ทองสดีใสการ, กรรมการชุมชนคลองอัมพวา, (๓ ก.พ. ๒๕๕๘).

^{๔๐} สัมภาษณ์ กฤษฎี กลิ่นจกกล, ประธานกรรมการชุมชนตลาดอัมพวา, (๓ ก.พ. ๒๕๕๘).

รายได้เป็นจำนวนมาก จะเปลี่ยนวิถีชีวิตกลับไปเป็นชาวสวนเหมือนเดิมก็คงยาก^{๔๑} และยังมีประเด็นปัญหาการใช้กล้องโฟมในการบรรจุอาหารซึ่งเป็นปัญหาที่แก้ไขยาก ในช่วงแรกของการขายของทางเรื่อนั้น แม่ค้าทุกรายให้ความร่วมมือในการใช้ใบตองห่ออาหาร ภายหลังเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น ซึ่งส่วนมากเป็นนักท่องเที่ยวจากกรุงเทพมหานคร มีนิสัยรักความสะดวก เห็นว่าการห่ออาหารด้วยใบตองเพียงอย่างเดียวไม่น่าเพียงพอ เพราะไม่สามารถห่อหุ้มอาหารได้จริง อาจมีฝุ่นหรือผงตกลงไปในอาหารได้ แม่ค้าจึงต้องนำอาหารห่อใบตองนั้นใส่ในกล่องโฟมอีกชั้นหนึ่ง ทำให้ต้องเสียต้นทุนด้านภาชนะใส่อาหารถึงสองต่อ อีกสาเหตุหนึ่งมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนเรือสินค้าในคลองอัมพวา เมื่อมีเรือสินค้ามากขึ้น จึงต้องจอดเรือต่อๆ กันไปถึงกลางคลอง เมื่อมีการซื้อสินค้าจากเรือลำนอก ก็จะมีการส่งอาหารต่อๆ กันไป การห่ออาหารด้วยใบตองเพียงอย่างเดียว ซึ่งอาจไม่แข็งแรงพอที่จะส่งอาหารไปถึงผู้ซื้อได้ และผู้ซื้อมองว่าอาจไม่สะอาด จึงต้องใส่กล่องโฟมอีกชั้นหนึ่ง อีกสาเหตุคือเรือขายอาหารต้องจอดอยู่กลางแดดทั้งวัน ใบตองจึงเหี่ยว ดูไม่สวยงาม ที่กล่าวมานี้ล้วนเป็นสาเหตุให้แม่ค้าทางเรือเลิกใช้ใบตองห่ออาหารไปในที่สุด^{๔๒}

(๓) การขาดความร่วมมือกันระหว่างสมาชิกในชุมชน

ในอดีตเคยยกปัญหานี้ขึ้นมาเป็นประเด็นแต่ก็ไม่ได้มีการสานต่อ ทำให้ปัจจุบันหลายฝ่ายจึงมองว่า ตลาดน้ำอัมพวาไม่ยั่งยืน เพราะคนในพื้นที่เห็นแก่เงินมากเกินไป เช่นการห้ามจอดรถหรือห้ามกลับรถในสถานที่ต่างๆ สร้างความไม่ประทับใจแก่นักท่องเที่ยว^{๔๓}

กิจกรรมโฮมสเตย์ในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลง สมัยก่อนนักท่องเที่ยวจะไปพักโฮมสเตย์ด้านนอกริมคลอง เพราะนักท่องเที่ยวต้องการไปพักโฮมสเตย์ที่มีบริการเรือหึ่งห้อย ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวชมหึ่งห้อยในตอนค่ำและกลับกรุงเทพฯ ทันที โฮมสเตย์ด้านนอกจึงมีนักท่องเที่ยวน้อยลง แต่กลับมาพักที่โฮมสเตย์บริเวณด้านในตลาดอัมพวามากขึ้น ผู้ประกอบการโฮมสเตย์มีกลุ่มเครือข่ายเป็นของตนเอง แต่มีการรวมตัวอย่างหลวมๆ มีการจัดประชุมกันแต่ก็ไม่ได้มีวาระที่ชัดเจน ไม่มีการให้ความร่วมมือในการประสานงานเกี่ยวกับกิจการโฮมสเตย์ที่ชัดเจน^{๔๔}

สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นกับธุรกิจเรือนำเที่ยวในปัจจุบันคือการสร้างความไม่ประทับใจให้นักท่องเที่ยวจากเรือนำเที่ยวที่คนขับเรือบางรายมีจิตสำนึกในการบริการที่ต่ำขมรมท่องเที่ยวทางน้ำ จึงมีการตั้งราคามาตรฐานเป็นราคาที่วางไว้ให้ทุกท่าเรือคิดราคาบริการที่เท่ากัน และปลูกจิตสำนึกบริการที่ดีแก่คนขับเรือและมีคฤเทศก์ที่พานักท่องเที่ยวมาเพื่อเกิดความประทับใจและบอกต่อถึงความประทับใจเมื่อได้มาเที่ยวที่ตลาดน้ำอัมพวา^{๔๕}

^{๔๑} สัมภาษณ์ วรรณภา มีคำ, วิทยาการประจำโครงการอัมพวาชัยพัฒนานุรักษ์, (๒ ก.พ. ๒๕๕๘).

^{๔๒} สัมภาษณ์ เพิ่ม ทองสดีใสการ, กรรมการชุมชนคลองอัมพวา, (๓ ก.พ. ๒๕๕๘).

^{๔๓} อ้างแล้ว.

^{๔๔} สัมภาษณ์ ฤทธิ กลิ่นจกกล, ประธานกรรมการชุมชนตลาดอัมพวา, (๓ ก.พ. ๒๕๕๘).

^{๔๕} สัมภาษณ์ สนั่น ถิตยานุรักษ์, ที่ปรึกษาชมรมท่องเที่ยวทางน้ำอัมพวา, (๒ ก.พ. ๒๕๕๘).

ปัญหาภายนอก

(๑) การเข้ามาของนายทุนจากภายนอก

ปัญหาที่ตลาดน้ำชุมชนอัมพวาได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอกนั้น เป็นเรื่องของความเจริญที่หลั่งไหลเข้ามาพร้อมกับนักลงทุนสำหรับการลงทุนในโรงแรมขนาดใหญ่จากนายทุนภายนอก มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีคือคนในพื้นที่มีงานทำและสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจแก่คนในพื้นที่ และได้เห็นวิธีคิดวิธีการทำงานใหม่ๆ จากคนนอกพื้นที่ สำหรับข้อเสียคือ หากสร้างออกมาไม่ดี โรงแรมก็จะกลายเป็นเพียงสิ่งปลูกสร้างประหลาดในพื้นที่ ซึ่งในภายหลังมีข้อตกลงซึ่งเกิดจากการประนีประนอมของทั้งสองฝ่าย โดยโรงแรมยอมปรับแก้ไขแบบให้เข้ากับสภาพแวดล้อมตามที่คนในพื้นที่เสนอไป^{๔๖} นอกจากนี้การเติบโตของตลาดน้ำที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาใหญ่คือปัญหาการกำจัดขยะที่มีจำนวนมากและปัญหาจราจรคับคั่งช่วงสุดสัปดาห์ ปัญหาที่จอร์จน้อยปัจจุบันตลาดน้ำมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมากแต่การจับจ่ายใช้สอยกลับลดน้อยลง ในตอนแรกชมรมพยายามให้สินค้า ๑ ชนิดมีขายเพียง ๓ ร้าน เพื่อไม่ให้ขายของซ้ำกันมากเกินไป แต่ทุกวันนี้ก็ทำไม่ได้เพราะมีผู้เข้ามาขายของมากจนควบคุมไม่ได้ มีปัญหาร้านค้าตั้งกันแน่นเกินไป ทางชมรมก็จะเข้าไปช่วยเหลือในการจัดพื้นที่ให้ไม่เหลื่อมล้ำกัน^{๔๗}

ปัญหาขยะจำนวนมากส่วนหนึ่งเกิดจากบุคคลภายนอกที่เข้ามาลงทุนในพื้นที่ ทำให้เกิดขยะจำนวนมาก และบุคคลภายนอกจะไม่ค่อยสนใจปัญหาการกำจัดขยะเพราะคนเหล่านี้จะมาอัมพวาเพียงสามวันเท่านั้นคือวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์เท่านั้น และจะออกไปจากชุมชนในวันจันทร์ ทั้งขยะให้คนในชุมชนจัดการซึ่งคนนอกไม่เคยมารับทราบปัญหาเหล่านี้เลย^{๔๘}

ในบริเวณคลองอัมพวาตอนนี้แทบจะไม่เหลือคนในชุมชนดั้งเดิมแล้ว เนื่องจากเจ้าของร้านค้าริมคลองอัมพวานั้นแท้จริงแล้วมีไม่กี่ราย เมื่อร้านค้าทำการค้าขายได้ดี จึงมีกลุ่มนายทุนเข้ามาเสนอค่าเช่าให้กับเจ้าของร้านค้าต่างๆ โดยเสนอค่าเช่าที่สูงกว่าค่าเช่าที่เคยได้รับจากคนในชุมชนด้วยกัน ทำให้ต้องขายสินค้านั้นราคาสูงขึ้นไปด้วย เมื่อสินค้ามีราคาสูง นักท่องเที่ยวก็ซื้อสินค้าน้อยลง ทำให้ร้านค้าต่างๆ และคนในชุมชนโดยรวมมีรายได้น้อยลงไปด้วย^{๔๙}

การเข้ามาของนายทุนนั้น มีการเกลี้ยกล่อมคนในชุมชนให้คล้อยตามรูปแบบการดำเนินธุรกิจของนายทุนโดยมีผลประโยชน์เข้ามาเป็นสิ่งจูงใจ แต่หากมองในแง่ดี ก็ถือว่าเป็นการเข้ามาดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวให้มากขึ้นและมีความพยายามประนีประนอมหาข้อยุติอันเป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่าย^{๕๐}

(๒) การเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวเป็นสาเหตุหนึ่งที่เป็นปัญหาจากภายนอกในการทำลายสภาพแวดล้อมของชุมชน เนื่องจากนักท่องเที่ยวซึ่งส่วนมากมาจากกรุงเทพมหานคร มักไม่ยากเดินไกลๆ เมื่อมาถึง

^{๔๖} สัมภาษณ์ วรรณภา มีคำ, วิทยากรประจำโครงการอัมพวาชัยพัฒนานุรักษ์, (๒ ก.พ. ๒๕๕๘).

^{๔๗} สัมภาษณ์ อรพินท์ โชติประคัลภ์, ประธานชมรมแผงลอยตลาดอัมพวา, (๓ ก.พ. ๒๕๕๘).

^{๔๘} สัมภาษณ์ กฤษฎี กลิ่นจงกล, ประธานกรรมการชุมชนตลาดอัมพวา, (๓ ก.พ. ๒๕๕๘).

^{๔๙} อ่างแล้ว.

^{๕๐} อ่างแล้ว.

ตลาดน้ำก็พยายามหาที่จอดรถใกล้ๆ คนในชุมชนก็พยายามตอบสนองความต้องการในส่วนนี้ จึงแย่งกันเปิดพื้นที่ของตนเองเป็นที่จอดรถ และเก็บเงินในราคาสูง รถของนักท่องเที่ยวก็สามารถเข้ามาได้ถึงบริเวณตลาดน้ำ เกิดปัญหาการจราจรติดขัดและปัญหามลพิษทางอากาศ^{๕๑} คนในชุมชนพยายามปรับตัวให้รองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว เดิมทีการจัดที่พักแบบโฮมสเตย์มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม เช่น ห้องพักแบบไม่ติดเครื่องปรับอากาศ แต่นักท่องเที่ยวกลับต้องการความสะดวกสบาย ต้องการพักในห้องปรับอากาศ ทำให้โฮมสเตย์ต่างๆ ต้องติดเครื่องปรับอากาศเพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว มิฉะนั้นก็จะไม่สามารถแข่งขันกับโฮมสเตย์อื่นๆ ได้ บ้านที่มีพื้นที่อยู่ใกล้ตลาดน้ำก็เปิดเป็นที่จอดรถ เพราะนักท่องเที่ยวไม่ต้องการเดินไกลๆ หรือเปิดบริการห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยว^{๕๒}

๓.๔.๓ แนวทางปฏิบัติการเสริมสร้างเครือข่ายของชุมชน

แม้ว่าปัญหาเครือข่ายชุมชนตลาดน้ำอัมพวาดังที่กล่าวมาจะเริ่มส่งผลกระทบต่องานของกระแสนักท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตามในขณะนี้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องก็เริ่มที่จะตระหนักและมองเห็นความสำคัญของปัญหาและเริ่มมีการหารือพูดคุยแนวทางในการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายของชุมชนให้มีความเข้มแข็งซึ่งรายละเอียดจากการให้สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมี ดังนี้

(๑) การรักษาสมดุล ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาเมืองมีเป้าหมายในการรักษาสมดุลย์ ๓ ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ในอดีตอัมพวาเป็นชุมชนที่มีสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดี แต่เศรษฐกิจไม่ดี เพราะตลาดอัมพวาเป็นตลาดที่ตายแล้ว การเสริมสร้างการท่องเที่ยวตลาดน้ำจึงมีเป้าหมายในการเสริมสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ทำให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงโอกาสในการค้าขายได้ เป้าหมายในช่วงแรกๆ คือการให้คนในชุมชนเองมาจับจ่ายใช้สอยบริโภคกันเองในตลาด ทำให้เกิดการหมุนเวียนทางการเงิน ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่นการเปิดบ้านเป็นโฮมสเตย์ สร้างรายได้ขึ้นมาหมุนเวียนในครัวเรือน นอกจากนี้ยังใช้ลักษณะเด่นของตลาดน้ำอัมพวาเป็นภูมิคุ้มกันชุมชน ได้แก่ การเปิดตลาดเพียงสัปดาห์ละ ๓ วัน คือวันศุกร์ เสาร์และอาทิตย์ ทำให้คนนอกไม่แย่งเข้ามาลงทุนเนื่องจากเห็นว่าอาจไม่คุ้ม แต่สำหรับคนในพื้นที่ซึ่งเป็นเจ้าของสถานที่เองก็จะมองเห็นผลดีเนื่องจากไม่ต้องมีต้นทุนด้านสถานที่เลย และยังสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข เนื่องจากทำงานเพียงสัปดาห์ละ ๓ วันเท่านั้น ส่วนวันที่ตลาดปิด ได้แก่ วันจันทร์ถึงพฤหัสบดี ก็สามารถเอาเวลาไปทำอย่างอื่น เช่น กิจธุระส่วนตัว หรือพักผ่อนได้อีกด้วย^{๕๓} การค้าขายในคลองอัมพวานั้นคนในชุมชนจึงไม่ต้องการให้จัดทุกวันที่ผ่านมาเคยมีความพยายามจากภาครัฐที่จะให้จัดตลาดน้ำทุกวัน แต่คนอัมพวาอยากให้มีเพียงวัน

^{๕๑} อ่างแล้ว.

^{๕๒} สัมภาษณ์ ม.ล. ศรีประภาส ศรีธวัช, หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสังคม เทศบาลตำบลอัมพวา, (๓ ก.พ. ๒๕๕๘).

^{๕๓} สัมภาษณ์ ร.ท.พัชโรดม อุนสุวรรณ, ผู้จัดการอุทยาน ร.๒ อธิบดีนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลอัมพวา, (๒ ก.พ. ๒๕๕๘).

เสาร์อาทิตย์สองวันเท่านั้น เพื่อให้สิ่งแวดล้อมได้มีการพักผ่อน รวมไปถึงคนในชุมชนอื่นๆ ที่ไม่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้พักจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความเหนื่อยให้แก่ชุมชน^{๕๔}

(๒) การส่งเสริมให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ในการพูดคุยกันเพื่อจัดทำตลาดน้ำอัมพวาในตอนแรกนั้น ใช้วิธีการคุยกันแบบ Round Table กล่าวคือเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นและความต้องการของแต่ละคน และการจัดการตลาดน้ำทุกคนจะต้องเห็นด้วย โดยเอาจุดอ่อนของตลาดน้ำอื่นคือตลาดน้ำดำเนินสะดวกมาเป็นจุดแข็ง ได้แก่การจัดตลาดน้ำในตอนเย็น ในขณะที่ตลาดน้ำดำเนินสะดวกจัดในตอนเช้าถึงกลางวันเท่านั้น และในการจัดการซ่อมแซมบ้านเรือนต้องทำให้แต่ละหลังคาเรือนเห็นว่าเกิดประโยชน์จัดเป็นร้านค้าหรือเป็นโฮมสเตย์ได้ โดยผู้นำปฏิบัติเป็นตัวอย่างให้เห็นก่อน^{๕๕}

ในชุมชนมีการจัดกิจกรรมหลายกิจกรรม เช่น มีกิจกรรม ชมรมผู้สูงอายุ และมีการเรียกรวมกลุ่มจากเทศบาลในการจัดกิจกรรม เช่น ขอความร่วมมือกับชุมชนในการประสานงานกับสมาชิกลูกบ้านในการรวมจัดกิจกรรม แต่ ติตปัญหาที่งบประมาณในการจัดกิจกรรมนั้นยังไม่เพียงพอต่อการระดมทุนจากลูกบ้านซึ่งจะมีกองทุนในแต่หมู่บ้าน มีการก่อตั้งกองทุนวันละบาท เพื่อเป็นเงินออม แล้วนำกลับมาใช้ในกองทุน เงินส่วนใหญ่拿去ช่วยการจัดงานศพ เจ็บป่วย เข้าโรงพยาบาลของสมาชิกในชุมชนในแต่ละชุมชนจะมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมรายได้ภายในชุมชนเป็นการรวมกลุ่มกันและกระจายบุคลากรหรืออาสาสมัครไปช่วยตามกิจกรรมต่างๆ^{๕๖}

โดยจะมีบุคคลที่ถูกจัดตั้งเป็นผู้ประสานงานส่วนกลางในการร้องทุกข์และเป็นผู้ประสานงานในการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นเช่น ไฟฟ้าดับ ถนนขาด น้ำท่วม เรื่องปัญหาเสพติดการขัดแย้งระหว่างชุมชนการพนัน และรวมไปถึงการรับสินบนของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีการจัดบอร์ดประกาศกิจกรรมต่างๆและข่าวสารต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนให้ชุมชนได้รับทราบ มีส่วนกลางเป็นจุดกระจายข่าวสารต่างๆไปยังจุดเครือข่ายเพื่อสื่อสารให้ทั่วทั้งชุมชน ซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นลักษณะขอความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนและได้รับการตอบรับและร่วมมือเป็นอย่างดี เนื่องจากชุมชนแต่ละจุดแต่ละชุมชนมีขนาดไม่ใหญ่และรู้จักสนิทสนมกันในชุมชน จึงให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในชุมชน^{๕๗}

(๓) การบริหารจัดการการเสริมสร้างเครือข่ายที่มีระบบ

ในการจัดตั้งตลาดน้ำอัมพวานั้น มีการจัดการแบบทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ อย่างเป็นทางการได้แก่การจัดการจากทางเทศบาลซึ่งเป็นหน่วยงานราชการที่มีงบประมาณบุคลากร และการจัดการต่างๆ อย่างชัดเจน ในขณะที่เดียวกันก็มีการจัดการอย่างไม่เป็นทางการด้วยได้แก่กลุ่มชมรมต่างๆ เช่นกลุ่มชมรมร้านค้าแผงลอย โดยเชิญทั้งสองฝ่ายมาคุยกัน และนำข้อดีของแต่ละฝั่งมารวมกัน เปรียบได้กับการเคลื่อนที่ของเหรียญที่ต้องเคลื่อนไปด้วยสันเหรียญที่ต้องสมดุลกันทั้งสองด้าน ทุกคนต้องมองเป้าหมายไปทางเดียวกัน แต่ละคนทำหน้าที่ในแต่ละฝั่ง เช่นเทศบาลทำหน้าที่

^{๕๔}สัมภาษณ์ เพิ่ม ทองสดีโสการ, กรรมการชุมชนคลองอัมพวา, (๓ ก.พ. ๒๕๕๘).

^{๕๕}สัมภาษณ์ ร.ท.พัชโรดม อุนสุวรรณ, ผู้จัดการอุทยาน ร.๒ อดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลอัมพวา, (๒ ก.พ. ๒๕๕๘).

^{๕๖}สัมภาษณ์ นิภา จารุพัฒน์, ประธานกรรมการชุมชนวัดอัมพวัน, (๒ ก.พ. ๒๕๕๘).

^{๕๗}อ้างแล้ว.

ประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นส่วนที่ชาวบ้านทำเองไม่ได้^{๕๘} การประกอบธุรกิจบางประเภท เช่น ธุรกิจทางเรือ ซึ่งมีกิจกรรมนำชมหิ้งห้อยนั้น ต้องช่วยเหลือตัวเองโดยช่วยเหลือดูแลการวางระบบให้เรียบร้อยรวมไปถึงการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวจากการขนส่งทางน้ำหลายครั้งมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากชุมชนอื่น ๆ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพราะอัมพวาเป็นเพียงชุมชนเล็กๆ จึงทำให้สมาชิกลูกบ้านส่วนใหญ่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันเรื่องการขอความร่วมมือจึงได้รับการประสานงานเป็นอย่างดี^{๕๙}

(๔) การสร้างกิจกรรมสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม

การเปิดโอกาสให้กลุ่มการแสดงต่างๆ เช่น โขนเด็ก หุ่นสาย หุ่นใหญ่ หุ่นกระบอกดนตรีไทย เป็นการเข้าไปหากลุ่มต่างๆ และเปิดโครงการเป็นพื้นที่การแสดง ในช่วงแรกจะจ้างมาเล่นก่อน เมื่อกลุ่มใดเป็นที่รู้จักสู่สาธารณะสามารถมีงานเข้ามาเองก็จะปล่อยให้เขาจัดงานแสดงเองสำหรับหุ่นสาย โรงเรียนวัดเขายี่สาร ทางโครงการของโรงเรียนมาแสดงตั้งแต่วัย ๑ จนเป็นที่รู้จัก การแสดงดนตรีไทยได้แก่นักดนตรีไทยหลวงประดิษฐไพเราะ และโรงเรียนบ้านดนตรี โรงเรียนที่อัมพวาจะมีการสอนดนตรีไทยทุกโรงเรียน แต่การออกแสดงบนเวทีนั้นหากเป็นเวทีอุทยาน ร.๒ จะต้องมีการสอบเข้าไปซึ่งไม่ใช่เรื่องง่าย ทางโครงการจึงเปิดพื้นที่เป็นเวทีการแสดง ไม่ว่าจะเก่งหรือไม่ก็สามารถเข้ามาแสดงได้ แต่มีการพัฒนาฝีมือให้เก่งขึ้นและเป็นที่รู้จักไปเอง การแสดงต่างๆ จะหมุนเวียนไม่ซ้ำกันในแต่ละสัปดาห์ ทุกโรงเรียนจะเล่นชิม ละคร ซอ ด้ดดี เนื่องจากมีกะลามาพร้อมทำขอได้ ครูดนตรีจึงผลิตขอเอง และมีการทำหุ่นสายจากกะลามาพร้อมให้เด็กได้แสดงกันเป็นกลุ่มๆ เด็กจะเกิดความภาคภูมิใจที่ได้แสดงต่อหน้าสาธารณะและได้รับความชื่นชม และมีโอกาสได้พัฒนาฝีมือ เด็กจึงชวนชวนอยากเรียนรู้ และอยากแสดงต่อหน้าสาธารณะ มีการฝึกฝนให้เด็กเป็นมัคคุเทศก์ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน เพื่อนำข้อมูลไปตอบนักท่องเที่ยว เกิดการพัฒนาศักยภาพตนเองสำหรับเครือข่ายด้านการเกษตร ได้แก่การปลูกมะพร้าว ลั่นจี่ ส้มโอ และเครือข่ายการทำน้ำตาล กลุ่มผู้ปลูกลั่นจี่ เริ่มเมื่อปี ๒๕๕๓ เป็นการเข้าไปหากลุ่มผู้ปลูกลั่นจี่ และหาเหตุผลว่าการปลูกลั่นจี่ให้ได้ผลผลิตที่ดีมีปัจจัยใดมาส่งเสริมบ้างนอกจากปัจจัยด้านภูมิอากาศแบบที่คนอัมพวาคิด และหาผู้เชี่ยวชาญมาช่วยเหลือ ช่วยส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์ กลุ่มผู้ปลูกน้ำตาลมะพร้าว ใช้วิธีรับซื้อผลผลิตในราคาสูง โดยมีกติกาคือต้องไม่ใช่สารเคมี และจะเข้าไปรับซื้อในพื้นที่ด้านนอกที่คนไม่รู้จักราก่อน เช่นคลองโคน ซึ่งปลูกน้ำตาลน้ำเค็ม ให้ผลผลิตที่ดีกว่าน้ำตาลน้ำจืด และเป็นพื้นที่ๆ การแข่งขันไม่สูงเหมือนทางอัมพวา มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของชาวสวนในการส่งผลผลิตที่มีคุณภาพให้กับโครงการ โดยโครงการจะหาตลาดให้ และโน้มน้าวจิตใจให้ลูกหลานชาวสวนกลับมาทำน้ำตาลมะพร้าว โดยเปรียบเทียบเงินที่ได้จากการปาดน้ำตาลซึ่งสามารถทำได้วันละ ๕๐๐ บาท โดยใช้เวลาเพียง ๒ ชั่วโมงเท่านั้น ปัจจุบันมีพ่อค้าเข้าไปรับซื้อผลผลิตถึงในสวนโดยไม่ต้องออกมาข้างด้านนอกนอกจากนี้ยังมีสวนผสม มีการปลูกผลไม้หลายอย่าง เช่นทุเรียน มะปราง ลำไย และยังมีการร่วมมือกับบริษัทโฮมสเตย์ต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวมาคว่ำวิธีการทำน้ำตาลมะพร้าวที่โครงการ แต่ให้ไปซื้อผลผลิตตามสวนต่างๆ โครงการจะขายผลผลิตเพียงบางส่วน แต่ส่วนมากแล้วจะให้ไปซื้อกับชาวสวน

^{๕๘} สัมภาษณ์ ร.ท.พัชโรดม อุนสุวรรณ, ผู้จัดการอุทยาน ร.๒ อดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลอัมพวา, (๒ ก.พ. ๒๕๕๘).

^{๕๙} สัมภาษณ์ สนั่น ถิตยานุรักษ์, ที่ปรึกษาชมรมท่องเที่ยวทางน้ำอัมพวา, (๒ ก.พ. ๒๕๕๘).

เอง เพื่อส่งเสริมให้ชาวสวนสามารถพึ่งพาตนเองได้ แต่ถ้าหากมีชาวสวนอยากสร้างผลผลิตใหม่ๆ เช่น อยากทำแยม ทางโครงการก็ให้ชาวสวนไปรวมกลุ่มกันแล้วโครงการจะหาผู้เชี่ยวชาญมาสอน^{๖๐}

(๕) การส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ

นายกเทศมนตรีตำบลอัมพวาซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยคนในชุมชน มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๔ ปี การเลือกตั้งนายกเทศมนตรี มีข้อดีคือการได้รับการสนับสนุนจากคนที่ลงคะแนนเลือกเข้ามา การดำเนินงานใดๆ จึงพบปัญหาน้อย บทบาทของภาครัฐ คือเทศบาล ในการจัดการตลาดน้ำอัมพวา ได้แก่ การบังคับใช้ตัวบทกฎหมายที่มีอยู่แล้วในการจัดการ ซึ่งก็มีกฎหมายทั้งในด้านการสาธารณสุข สิ่งแวดล้อม จราจรต่างๆ ที่สามารถบังคับใช้ได้อยู่แล้วโดยไม่จำเป็นต้องออกกฎหมายข้อบังคับใหม่ๆ เพื่อใช้กับตลาดน้ำอัมพวาโดยเฉพาะ ภาครัฐโดยเทศบาลยังทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานความร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายต่างๆ ในการปรึกษาหารือกัน เช่นการเชิญกลุ่มเครือข่ายโฮมสเตย์มาพูดคุยกันถึงแนวทางในการประกอบโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นสิ่งใหม่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวา และการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวก็เป็นสิ่งใหม่กับคนในชุมชน จึงต้องมีการพูดคุยกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องแนวทางการประกอบอาชีพต่างๆ^{๖๑}

การจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ เทศบาลมีกฎหมายของเทศบาลที่สามารถใช้ในการจัดการพื้นที่ต่างๆ ได้ แต่เทศบาลพยายามจัดการด้วยการเจรจาและขอความร่วมมือ สร้างสามัญสำนึกให้แก่คนในชุมชน เนื่องจาก เจ้าของที่ดินในชุมชน แท้จริงแล้วมีเพียงไม่กี่ราย และที่ดินส่วนใหญ่ตกทอดสู่ทายาทคนรุ่นใหม่ ซึ่งไม่เคยเข้ามาอยู่ในชุมชนอัมพวา จึงไม่รู้จักราค่าของพื้นที่ของตนที่อยู่ในชุมชน เทศบาลพยายามแก้ไขปัญหาด้วยการขอความร่วมมือโดยจะไม่พยายามใช้กฎหมายในการแก้ไขปัญหา เช่น ปัญหาการใช้เสียงดังจากร้านอาหารต่างๆ ซึ่งในความเป็นจริงมีกฎระเบียบอยู่แล้ว แต่ทางเทศบาลใช้การเจรจาระหว่างเจ้าของกิจการและคนในชุมชนดั้งเดิมให้มีการประนีประนอมเป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่าย นอกจากนี้แล้ว เมื่อมีข้อพิพาทต่างๆ หากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเทศบาล คนในชุมชนก็จะมาปรึกษากับทางเทศบาล เช่น ข้อพิพาทเรื่องที่ดิน ซึ่งเป็นปัญหามากในปัจจุบัน หรือหากเป็นเรื่องที่คนในชุมชนไม่ทราบว่าจะจัดการอย่างไรก็จะมาปรึกษาเทศบาลอยู่ดี เทศบาลตำบลอัมพวาจึงค่อนข้างใกล้ชิดกับคนในพื้นที่ รับรู้ปัญหาต่างๆ ได้โดยตรง^{๖๒}

อย่างไรก็ตาม พบว่ามีปัญหาที่เกิดขึ้นของการจัดตั้งกองทุนคือระบบการตั้งงบประมาณ และการเบิกถอนงบประมาณที่ได้รับมาจากรัฐบาลมีความยุ่งยากและยังไม่โปร่งใสจึงทำให้สมาชิกบางรายยังไม่เข้าใจ^{๖๓}

^{๖๐} สัมภาษณ์ วรรณภา มีคำ, วิทยากรประจำโครงการอัมพวาชัยพัฒนานุรักษ์, (๒ ก.พ. ๒๕๕๘).

^{๖๑} สัมภาษณ์ ร.ท.พัชโรดม อุนสุวรรณ, ผู้จัดการอุทยาน ร.๒ อดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลอัมพวา, (๒ ก.พ. ๒๕๕๘).

^{๖๒} สัมภาษณ์ ม.ล. ศรีประภาส ศรีธวัช, หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสังคม เทศบาลตำบลอัมพวา, (๓ ก.พ. ๒๕๕๘).

^{๖๓} สัมภาษณ์ นิภา จารุพัฒน์, ประธานกรรมการชุมชนวัดอัมพวัน, (๒ ก.พ. ๒๕๕๘).

๓.๕ สรุป

ตลาดน้ำอัมพวามีความเป็นมายาวนานควบคู่ไปกับเมืองอัมพวา โดยตลาดน้ำเป็นศูนย์รวมการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าต่างๆ มาจนถึงทุกวันนี้ ตลาดน้ำอัมพวากลับมามีชื่อเสียงอีกครั้งจากการวางแผนพัฒนาโดยบุคคลในท้องถิ่นเอง จึงมีความน่าสนใจที่จะศึกษาพัฒนาการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและศึกษาถึงทรัพยากรที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนอัมพวา ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่แล้วหรือทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นคือทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนเองที่ต่างมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตลาดน้ำอัมพวาให้เป็นที่รู้จักมีชื่อเสียง อย่างไรก็ตามการมีนักท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามาในชุมชนนั้นก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม จากความหลากหลายด้านทรัพยากรนี้เองที่สามารถนำมาวิเคราะห์แบบ SWOT ANALYSIS ได้ โดยศึกษาถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภัยคุกคามต่อการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวา เพื่อวิเคราะห์ทำความเข้าใจถึงสถานการณ์ปัจจุบันของตลาดน้ำอัมพวา อันนำไปสู่คำถามเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวาของภาคประชาชนและภาครัฐที่จะทำการศึกษาในบทต่อไป

บทที่ ๔

แนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข

เมื่อได้ศึกษาสภาพปัญหาเครือข่ายการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดน้ำอัมพวาประกอบกับแนวคิดทฤษฎีการสร้างเสริมเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้ทำการเสนอแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข โดยจะทำการวิเคราะห์สภาพปัญหาการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและข้อเสนอแนะข้อมูลที่ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดในการศึกษา ดังนี้

๔.๑ สภาพปัญหาการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวา

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาในการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวามีทั้งปัญหาที่มาจากเหตุปัจจัยภายในที่เป็นสมาชิกชุมชนและเครือข่ายชุมชนเอง และมาจากเหตุปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชุมชน โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังนี้

๔.๑.๑ ปัญหาภายใน

๑) ปัญหาความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในชุมชน เกิดความขัดแย้งเกี่ยวกับพื้นที่ทำมาหากิน ได้แก่ ปัญหาพื้นที่ค้าขายบริเวณหน้าร้านค้าต่างๆ ในตลาดอัมพวา ปัญหาพื้นที่จอดเรือขายสินค้าในลำคลองบริเวณริมตลิ่งปัญหาพื้นที่จอดรถจักรยานท่องเที่ยวบริเวณถนนหนทางต่างๆ และในที่ดินส่วนบุคคล ปัญหาระบบเครือข่ายของบางครอบครัวในชุมชนที่ครอบครองพื้นที่ประกอบการค้าขายมากเกินไป และปัญหาความขัดแย้งทางความคิดเกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน ได้แก่ ความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนที่แตกต่างกันเกี่ยวกับการเข้ามาทำธุรกิจของนายทุนรายใหญ่จากภายนอก ที่จะเห็นได้ว่า เมื่อการท่องเที่ยวขยายตัว พื้นที่ต่างๆ ในบริเวณตลาดน้ำอัมพวาก็ถูกแปรผันเป็นพื้นที่ๆ สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งสิ้น เมื่อคนในชุมชนต่างมุ่งที่จะแสวงหารายได้จากการค้าขาย จึงต่างมุ่งที่จะแย่งชิงพื้นที่ในการทำธุรกิจให้เป็นของตนเองหรือพวกพ้องให้ได้มากที่สุด

๒) ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเครือข่ายชุมชนต่างๆ เกิดความขัดแย้งระหว่างเครือข่ายอาชีพต่างๆ ในชุมชน ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเครือข่ายผู้ประกอบการเรือสินค้า เครือข่ายผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยว และเครือข่ายผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดน้ำอัมพวา เป็นการแย่งชิงพื้นที่จอดเรือบริเวณริมฝั่งคลองอัมพวา ซึ่งผู้ประกอบการร้านค้าจะให้ผู้ประกอบการเรือนำเที่ยว เช่าพื้นที่ริมคลองหน้าร้านของตน สำหรับจอดเรือรับส่งนักท่องเที่ยวเพื่อชมทิวทัศน์สองฝั่งคลอง และเรือนำชมหิ่งห้อย ทำให้ผู้ประกอบการเรือสินค้าไม่สามารถจอดเทียบริมคลองเพื่อขายสินค้าได้ จะเห็นได้ว่า แต่ละเครือข่ายอาชีพต่างๆ ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวา ไม่ได้ให้ความร่วมมือ หรือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในการเสริมสร้างการท่องเที่ยวชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากแต่ละเครือข่ายต่างเห็นแก่ประโยชน์ในรูปของรายได้ที่มาจากการประกอบกิจการด้านการท่องเที่ยว มากกว่า

ความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายต่างๆ ในชุมชน อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนอีกด้วย

๓) ปัญหาการไม่รักษาสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเกิดปัญหา การใช้วัสดุที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การใช้กล่องโฟมในการใส่อาหาร การใช้สารเคมีผสมลงในอาหาร เช่น การใส่สารเพิ่มความหวานในน้ำตาลมะพร้าว ปัญหาผลผลิตทางการเกษตรและการประมงที่ไม่มีคุณภาพ ได้แก่ ผลไม้และอาหารทะเลต่างๆ ที่มีรสชาติเปลี่ยนไปทำให้นักท่องเที่ยวซื้อน้อยลง เมื่อการท่องเที่ยวขยายตัวเป็นอย่างมาก ทำให้สมาชิกในชุมชนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบในการประกอบอาชีพและรูปแบบวิถีชีวิตประจำวันเพื่อรองรับกับความต้องการของนักท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชนเห็นแก่รายได้จำนวนมากที่เกิดจากการท่องเที่ยว จึงมุ่งแต่จะแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนเอง จนละเลยที่จะรักษาความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชนและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของชุมชน ให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

๔) ปัญหาความไม่ร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชนเกิดปัญหาสมาชิกในแต่ละ เครือข่ายชุมชนไม่ให้ความร่วมมือกัน ได้แก่ การไม่ประสานงานกันระหว่างเครือข่ายผู้ประกอบการอาชีพต่างๆ เช่น เครือข่ายผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวชมหิ่งห้อย กับผู้ประกอบการโฮมสเตย์ ซึ่งแต่ก่อนจะรับส่งลูกค้าระหว่างกันโดยจัดชมหิ่งห้อยในเวลากลางคืน ทำให้นักท่องเที่ยวต้องพักค้างคืนตามโฮมสเตย์ต่างๆ แต่ปัจจุบันผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวชมหิ่งห้อยกลับจัดเรือนำชมหิ่งห้อยในช่วงค่ำ เมื่อนักท่องเที่ยวชมหิ่งห้อยแล้วสามารถเดินทางกลับได้ทันทีโดยไม่ต้องพักตามโฮมสเตย์ต่างๆ ทำให้รายได้จากการเข้าพักค้างคืนลดลง ปัจจุบันหลายฝ่ายจึงมองว่า ตลาดน้ำอัมพวาไม่ยั่งยืนเพราะสมาชิกชุมชนเห็นแก่รายได้จากการท่องเที่ยวมากจนเกินไป นอกจากนี้ยังมีปัญหาสมาชิกเครือข่ายชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้ทำร่วมกันในเครือข่าย ได้แก่ การที่สมาชิกเครือข่ายเรือนำเที่ยวบางราย เก็บเงินนักท่องเที่ยวในราคาสูงกว่าราคาดมาตรฐานที่ตั้งไว้ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความไม่ประทับใจ และนำไปบอกต่อกัน ทำให้นักท่องเที่ยวที่จะมาใช้บริการเรือนำเที่ยวลดน้อยลง

๔.๑.๒ ปัญหาภายนอก

๑) ปัญหาความขัดแย้งระหว่างนายทุนจากภายนอกกับสมาชิกในชุมชนเกิด ปัญหานายทุนที่เป็นคนนอกพื้นที่ เข้ามาลงทุนทำกิจการขนาดใหญ่ ได้แก่ โรงแรม และร้านค้าต่างๆ ซึ่งสร้างความไม่พอใจแก่สมาชิกในชุมชน เนื่องจากมีการกว้านซื้อที่ดินเป็นจำนวนมาก ด้วยเงินทุนสูง เพื่อประกอบกิจการที่มีรูปแบบต่างไปจากการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เมื่อเกิดความขัดแย้ง กลุ่มนายทุนก็มีการเกลี้ยกล่อมคนในชุมชนให้คล้อยตามรูปแบบการดำเนินธุรกิจของนายทุนโดยมีผลประโยชน์เข้ามาเป็นสิ่งที่จูงใจ ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนขัดแย้งกันเป็นสองฝ่าย คือฝ่ายที่เห็นด้วยกับการลงทุนจากภายนอก และฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับการลงทุนจากภายนอก ภายหลังมีข้อตกลงซึ่งเกิดจากการประนีประนอมของทั้งสองฝ่าย โดยนายทุนยินยอมปรับแก้ไขรูปแบบของกิจการของตนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนตามที่สมาชิกในชุมชนต้องการ

นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาการขายสินค้าราคาแพง ทำให้ความนิยมในการมาเที่ยวตลาดน้ำอัมพวาลดน้อยลง มีกลุ่มนายทุนจากภายนอกเข้ามาเสนอค่าเช่าร้านในราคาสูงให้กับเจ้าของร้านค้าต่างๆ ทำให้เกิดต้นทุนการประกอบกิจการที่สูง ส่งผลให้จำเป็นต้องขายสินค้าราคาสูงขึ้นไปด้วย

เมื่อสินค้ามีราคาสูง นักท่องเที่ยวก็ซื้อสินค้าน้อยลง การเข้ามาเปิดกิจการของนายทุนจากภายนอก ทำให้เครือข่ายชุมชนไม่สามารถควบคุมการประกอบกิจการต่างๆ ได้ เกิดปัญหาการขายสินค้าชนิดเดียวกันมากเกินไป รายได้เฉลี่ยของแต่ละร้านจึงน้อยลง เพราะต้องแบ่งส่วนแบ่งทางการตลาดระหว่างกัน สมาชิกในชุมชนโดยรวมจึงมีรายได้ลดลง

สมาชิกในชุมชนยังไม่พอใจที่นายทุนจากภายนอกเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการจัดการกับขยะจำนวนมาก ปัญหาการจราจรคับคั่งช่วงสุดสัปดาห์ ปัญหาที่จอดรถน้อย ปัญหามลพิษทางเสียงและทางอากาศ

๒) ปัญหาการปรับตัวของสมาชิกในชุมชนเพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ให้สามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบที่พักโฮมสเตย์ จากบ้านสมาชิกในชุมชนทั่วไป เป็นบ้านติดเครื่องปรับอากาศพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ร้านอาหารและเครื่องดื่มต่างๆ ต้องตกแต่งในแบบที่นักท่องเที่ยวชื่นชอบ มิฉะนั้นจะไม่สามารถแข่งขันกับกิจการของนายทุนจากภายนอกได้ เมนูอาหารต่างๆ ต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามอายุของนักท่องเที่ยว จากที่เคยขายขนมไทยโบราณ ก็ต้องเปลี่ยนมาขายขนมแบบสมัยใหม่ เนื่องจากนักท่องเที่ยวจำนวนมากไม่รู้จักขนมไทยโบราณ สมาชิกในชุมชนจึงมองว่า นักท่องเที่ยวเป็นสาเหตุหนึ่งในการทำลายบรรยากาศการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนแบบดั้งเดิม

สรุปได้ว่า ปัญหาในการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวา มีทั้งปัญหาที่มาจากเหตุปัจจัยภายในที่เป็นสมาชิกชุมชนและเครือข่ายชุมชนเอง ซึ่งเกิดความขัดแย้งในหมู่สมาชิกชุมชน และความขัดแย้งระหว่างเครือข่ายวิชาชีพต่างๆ ในชุมชน ปัญหาการไม่รักษาสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมและปัญหาความไม่ร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชนในกิจกรรมส่วนรวมของชุมชน นอกจากนี้ยังมีเหตุปัจจัยภายนอกที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างนายทุนจากภายนอกกับสมาชิกในชุมชน ในการลงทุนในกิจการขนาดใหญ่ที่มีรูปแบบกิจกรรมที่แตกต่างไปจากการท่องเที่ยวในชุมชนดั้งเดิม และปัญหาการปรับตัวของสมาชิกในชุมชนเพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว

๔.๒ สาเหตุของปัญหาการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวา

จากสภาพปัญหาการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวาดังที่วิเคราะห์ไว้ในหัวข้อ ๔.๑ นั้น สามารถวิเคราะห์และจำแนกเป็นสาเหตุต่างๆ ดังต่อไปนี้

๔.๒.๑ การที่สมาชิกในชุมชนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากเกินไป จนละเลยประโยชน์ส่วนรวม

จะเห็นได้ว่า รายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวจำนวนมาก ทำให้สมาชิกในชุมชน ต่างแก่งแย่งแข่งขันเพื่อแสวงหารายได้จากการท่องเที่ยวให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และการที่สมาชิกในชุมชนบางคนยอมเปิดโอกาสให้นายทุนภายนอกเข้ามาดำเนินกิจการที่ไม่เข้ากับรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน เพราะตนเองได้รับประโยชน์จากนายทุนดังกล่าว

๔.๒.๒ การที่สมาชิกในชุมชนไม่เคารพกฎระเบียบของชุมชน จึงไม่ให้ความร่วมมือกับข้อตกลงที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมกัน จะเห็นได้ว่า การประกอบกิจการร้านค้าต่างๆ มีร้านค้าที่ขายสินค้าซ้ำประเภทกันมากมายซึ่งไม่เป็นไปตามที่ตกลงกันไว้ในหมู่สมาชิกชุมชนว่าจะขายสินค้าประเภทเดียวกันไม่เกิน ๓ ร้านเท่านั้น

๔.๒.๓ การที่เครือข่ายชุมชนต่างๆ เห็นแก่พวกพ้องมากจนละเลยประโยชน์ร่วมกันของชุมชน จะเห็นได้ว่า แต่ละเครือข่ายต่างก็มีแนวทางปฏิบัติในหมู่สมาชิกเครือข่ายกันเอง เช่น เครือข่ายเรือนำเที่ยว เครือข่ายเรือสินค้าในคลองอัมพวา เครือข่ายร้านค้า และเครือข่ายโฮมสเตย์ แต่กลับไม่เกิดความร่วมมือประสานงานกันระหว่างเครือข่าย ทำให้ไม่เกิดประโยชน์สูงสุดจากเป้าหมายที่มีร่วมกันของชุมชน

๔.๒.๔ การที่สมาชิกในชุมชนไม่แสดงออกซึ่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และไม่แสดงออกซึ่งความช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยความเต็มใจ จะเห็นได้ว่า มีการแย่งชิงพื้นที่ขายสินค้าหน้าร้านในบริเวณตลาดน้ำอัมพวา หรือแม้แต่ริมฝั่งคลอง และการที่สมาชิกไม่เต็มใจให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมส่วนรวมของชุมชน เช่นการจัดกิจกรรมในวันสำคัญอย่างวันเฉลิมพระชนมพรรษา

๔.๒.๕ การที่สมาชิกไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น โดยแสดงความคิดเห็นของตนตามความพึงพอใจโดยไม่ตรวจสอบความถูกต้องเสียก่อน จะเห็นได้ว่า สมาชิกเครือข่ายเกษตรกรที่ไม่เห็นประโยชน์ของการงดใช้สารเคมีในการทำการเกษตร ก็จะไปบอกต่อสมาชิกเครือข่ายอื่นๆ ให้ใช้สารเคมีต่อไปโดยไม่คำนึงถึงความเสี่ยงที่จะเกิดแก่ชื่อเสียงของเกษตรกรในชุมชนโดยรวมหรือผลเสียที่อาจเกิดกับผู้บริโภค

๔.๒.๖ การที่สมาชิกในชุมชนไม่คิดที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นด้วยความตั้งใจ จึงไม่แสดงออกซึ่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่สมาชิกในชุมชนคนอื่นๆ

๔.๒.๗ การที่สมาชิกตลอดจนเครือข่ายต่างๆ ในชุมชนไม่เล็งเห็นถึงเป้าหมายร่วมกัน จะเห็นได้จากการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายต่างๆ มีการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ เท่านั้น ไม่ได้มีวาระอะไรที่แน่นอน และการไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่มีร่วมกันในชุมชน และแสดงออกซึ่งการไม่ประสานงานร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายชุมชนต่างๆ

จากการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวาที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า ล้วนเป็นปัญหาความขัดแย้งอันเกิดจากการอยู่ร่วมกันของคนหมู่มากในชุมชน ซึ่งย่อมมีความคิดเห็นและผลประโยชน์ที่แตกต่างกันไป การนำหลักพุทธสันติวิธีมาปรับใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสันติสุขจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ดังเช่นการใช้หลักสาราณียธรรม ๖ ที่ได้นำมาใช้เป็นหลักในการวิเคราะห์ในการศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อันเป็นหลักธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดการระลึกถึงกัน ทำให้เกิดความไม่เห็นแก่ตัวและเข้าใจตลอดจนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่นมากขึ้น โดยเหตุแห่งปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้น

มาจากการที่สมาชิกในชุมชนไม่ได้ยึดถือหลักสาราณียธรรม ๖ มาใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบกิจการต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑) **ทฤษฎีสามัญญตา** ได้แก่ การเคารพรับฟังความคิดเห็นกัน มีความเห็นชอบร่วมกันตกลงกันได้เป็นหลักการสำคัญยึดถืออุดมคติหลักแห่งความดีงามหรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน ตรงกับการที่สมาชิกตลอดจนเครือข่ายต่างๆ ในชุมชนไม่เล็งเห็นถึงเป้าหมายร่วมกัน และการที่เครือข่ายชุมชนต่างๆ เห็นแก่พวกพ้องมากจนละเลยประโยชน์ร่วมกันของชุมชน

๒) **ศีลสามัญญตา** ได้แก่ การประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม และไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ ตรงกับการที่สมาชิกในชุมชนไม่เคารพกฎระเบียบของชุมชน จึงไม่ให้ความร่วมมือกับข้อตกลงที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วม

๓) **เมตตาการุณกรรม** ได้แก่ การแสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงานร่วมกิจการร่วมชุมชนด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่างๆโดยเต็มใจแสดงอาการกิริยาสุภาพเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง ตรงกับการที่สมาชิกในชุมชนไม่แสดงออกซึ่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และไม่แสดงออกซึ่งความช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยความเต็มใจ

๔) **เมตตาวัจจกรรม** ได้แก่ การช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดีกล่าววาจาสุภาพแสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง ตรงกับการที่สมาชิกแสดงความคิดเห็นของตนตามความพึงพอใจโดยไม่ตรวจสอบความถูกต้องเสียก่อน

๕) **เมตตาเมทสนกรรม** ได้แก่ การตั้งใจพิจารณาพิจารณาคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันมองเห็นในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน ตรงกับการที่สมาชิกในชุมชนไม่คิดที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นด้วยความตั้งใจ

๖) **สาธารณโภคี** ได้แก่ การแบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรมแม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน ตรงกับการไม่ประสานงานร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายชุมชนต่างๆ และการที่เครือข่ายชุมชนต่างๆ เห็นแก่พวกพ้องมากจนละเลยประโยชน์ร่วมกันของชุมชน

สรุปได้ว่า สาเหตุของปัญหาการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวา เกิดจากความขัดแย้งอันเกิดจากการอยู่ร่วมกันของคนหมู่มากในชุมชน ซึ่งย่อมมีความคิดเห็นและผลประโยชน์ที่แตกต่างกันไป และตรงกับหลักสาราณียธรรม ๖ อันเป็นหลักพุทธสันติวิธีที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสันติสุข ดังจะให้นำมาวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนและวิเคราะห์หาแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวาในลำดับต่อไป

๔.๓ วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวาด้วย SWOT ANALYSIS

จากการศึกษาสภาพปัญหาและความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเกี่ยวกับการส่งเสริมเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุขของตลาดน้ำอัมพวา สามารถนำไปสู่การวิเคราะห์ด้วย SWOT ANALYSIS โดยเป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยภายใน ได้แก่ จุดแข็ง (Strength) และจุดอ่อน (Weakness) และปัจจัยภายนอก ได้แก่ โอกาส (Opportunity) และภัยคุกคาม (Threat) ได้ดังนี้

จุดแข็ง (ภายใน)	จุดอ่อน (ภายใน)
- ที่ตั้งไม่ไกลจากกรุงเทพฯ - มีความน่าสนใจเชิงประวัติศาสตร์ - มีศักยภาพสูงในการเป็นเมืองท่องเที่ยว - มีที่พัก การคมนาคมที่สะดวก - เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ - มีทรัพยากรสมบูรณ์ทั้งด้านการเกษตร การประมง และวัฒนธรรม	- สมาชิกชุมชนและเครือข่ายชุมชนจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวโดยไม่คำนึงถึงปัญหาสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม - สมาชิกชุมชน เครือข่ายชุมชน ตลอดจนองค์กรภาครัฐมีการร่วมมือกันอย่างไม่เหนียวแน่นในการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน - สมาชิกในชุมชน และเครือข่ายชุมชน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม
โอกาส (ภายนอก)	ภัยคุกคาม (ภายนอก)
- ได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากรัฐบาลในรูปแบบของการประชาสัมพันธ์ - ได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวที่นิยมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ - ได้รับการประชาสัมพันธ์จากภาคเอกชน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ - ได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวจากกระแสการท่องเที่ยวย้อนยุค (Retro Tourism)	- การเข้ามาของนายทุนและนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างไปจากการท่องเที่ยวชุมชนแบบดั้งเดิม - นายทุนและนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากขึ้น ส่งผลให้เกิดปัญหาขยะ ปัญหาการจราจร ปัญหามลพิษทางเสียงและทางอากาศ

แผนภูมิตารางที่ ๔.๑ วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวา SWOT ANALYSIS

๔.๔ แนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวา

แนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวาจะสำเร็จได้ ในทางปฏิบัติ ก็ต่อเมื่อมีการนำหลักพุทธสันติวิธี คือหลักสาราณียธรรม ๖ มาปรับใช้กับการเสริมสร้าง ๓ ภาคส่วน ได้แก่ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสมาชิกชุมชน การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่าง เครือข่ายชุมชน และการเสริมสร้างการสนับสนุนจากภาครัฐ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๔.๑ ความเข้มแข็งของสมาชิกชุมชน

แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสมาชิกชุมชน เพื่อการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวา มีดังต่อไปนี้

๑) **ทฤษฎีสัมมัญญา** ได้แก่ การเคารพรับฟังความคิดเห็นกัน มีความเห็นชอบร่วมกันตกลงกันได้ หลักการสำคัญยึดถืออุดมคติหลักแห่งความดีงามหรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน สมาชิกในชุมชน จะต้องลด “อัตตา” หรือความคิดเห็นส่วนตัวลง และรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนคนอื่นๆ เมื่อมีข้อขัดแย้ง ต้องรับฟังเหตุผลและพิจารณาตามข้อเท็จจริง มิใช่ตามคำบอกเล่าต่อๆ กันมา จากผู้อื่น สมาชิกในชุมชนจะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงที่สมาชิกในชุมชนได้ทำร่วมกัน สมาชิกในชุมชน จะต้องมีความแน่วแน่ และเล็งเห็นถึงจุดหมายเดียวกันของชุมชน ในที่นี้ คือการทำให้การท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวาเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบดั้งเดิม เพื่อรักษากลุ่มนักท่องเที่ยวที่นิยมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และก่อให้เกิดความยั่งยืนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนตลอดไป

๒) **ศีลสามัญญา** ได้แก่ การประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวมและ ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ สมาชิกในชุมชน จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน กฎเทศบัญญัติของเทศบาล หรือกฎระเบียบของชุมชนที่ได้ตกลงกันไว้ เนื่องจากในชุมชนประกอบไปด้วยคนหมู่มาก ย่อมเป็นธรรมดาที่จะเกิดความขัดแย้ง หรือการกระทบกระทั่งกัน ดังนั้นแนวทางที่จะก่อให้เกิดชุมชนที่อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ก็คือการปฏิบัติตามกฎระเบียบต่างๆ อย่างเคร่งครัด และเมื่อเกิดข้อพิพาทต่างๆ ที่ไม่สามารถหาข้อประนีประนอมได้ ก็จะต้องใช้กฎหมายหรือกฎระเบียบต่างๆ เป็นเครื่องมือตัดสิน

๓) **เมตตากายกรรม** ได้แก่ การแสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงานร่วมกิจการร่วมชุมชนด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่างๆโดยเต็มใจแสดงอาการกิริยาสุภาพเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง สมาชิกในชุมชนจะต้องแสดงออกซึ่งความตั้งใจในการช่วยเหลือเกื้อกูลสมาชิกในชุมชนคนอื่นๆ ซึ่งชุมชนตลาดอัมพวาเป็นชุมชนเล็กที่มีสมาชิกในชุมชนที่อยู่กันมานานแล้วเป็นจำนวนมาก สมาชิกในชุมชนต่างรู้จักกันดี การแสดงออกต่างๆ บางครั้งเป็นไปอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งเกิดผลดีคือทำให้สมาชิกคนอื่นๆ เข้าใจในความคิดเห็นของตน แต่ก็เกิดข้อเสียด้วย กล่าวคือ อาจสร้างความบาดหมางในหมู่สมาชิกชุมชนได้

๔) **เมตตาวาจกรรม** ได้แก่ การช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอนหรือแนะนำ ตักเตือนกันด้วยความหวังดีกล่าววาจาสุภาพแสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง สมาชิกในชุมชนจะต้องให้คำแนะนำ ในด้านการประกอบอาชีพ และในด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งสำหรับสมาชิกบางคนแล้วยังถือว่าเป็นของใหม่ จัดการสอนวิชาชีพต่างๆ ให้แก่

สมาชิกในชุมชน เมื่อเห็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องไม่ควร จะต้องตักเตือนกันด้วยความหวังดี และใช้วาจาที่เหมาะสม ไม่พูดจาด้วยอารมณ์หรือพูดเกินความจริง และต้องตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้องก่อนจะนำข้อมูลที่ได้รับไปบอกผู้อื่น

๕) เมตตามโนกรรม ได้แก่ การตั้งจิตปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันมองกัน ในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน สมาชิกในชุมชนจะต้องคิดดีต่อกัน เนื่องจากชุมชนตลาดน้ำอัมพวาเป็นชุมชนขนาดเล็ก สมาชิกในชุมชนรู้จักกันแทบทั้งสิ้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่สมาชิกในชุมชนจะต้องคิดดี ปรารถนาดีต่อกัน เพราะความคิดเป็นจุดเริ่มต้นของการกระทำทุกสิ่ง เมื่อสมาชิกในชุมชนคิดดีต่อกัน และคิดถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว ก็จะขับเคลื่อนชุมชนให้พัฒนาไปอย่างยั่งยืน และไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

๖) สาธารณโภคี ได้แก่ การแบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรมแม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน สมาชิกในชุมชนจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกในสังคมเสมอ ไม่ว่าจะเป็นนโยบาย โครงการต่างๆ ที่จัดโดยภาครัฐหรือเอกชน เมื่อทราบถึงโครงการต่างๆ จะต้องแจ้งแก่สมาชิกคนอื่นๆ ได้เข้าถึงประโยชน์จากการจัดโครงการต่างๆ การประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชนจะต้องหาทางแบ่งปันโอกาสและพื้นที่ในการทำมาหากินอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่สมาชิกทุกคนในชุมชน อันจะทำให้สมาชิกในชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

๔.๔.๒ ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายชุมชน

แนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่ายชุมชน เพื่อการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวา มีดังต่อไปนี้

๑) ทัศนีสัมมัญญา ได้แก่ การเคารพรับฟังความคิดเห็นกัน มีความเห็นชอบร่วมกันตกลงกันได้หลักการสำคัญยึดถืออุดมคติหลักแห่งความดีงามหรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน เครือข่ายชุมชนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายการเกษตร เครือข่ายวัฒนธรรม เครือข่ายผู้ประกอบการเรือนำเที่ยว เรือสินค้า เครือข่ายผู้ประกอบการร้านค้าแผงลอยต่างๆ เครือข่ายโฮมสเตย์ จะต้องยึดถือหลักการอันเดียวกัน ที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวาให้มีความยั่งยืน ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่มีการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม อันเป็นจุดขายที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนตลาดน้ำอัมพวา

๒) สีสัมมัญญา ได้แก่ การประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม และไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ ในแต่ละเครือข่ายจะต้องดูแลสมาชิกของตนให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อตกลงต่างๆ ของเครือข่าย ซึ่งจะทำให้เกิดภาพลักษณ์อันดีงามกับแต่ละเครือข่ายวิชาชีพ การที่สมาชิกไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ตั้งเอาไว้ จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียภาพลักษณ์ของเครือข่าย และจะทำให้ภาพลักษณ์ของชุมชนตลาดน้ำอัมพวาเสื่อมเสียไปด้วย นอกจากนี้แล้วจะต้องมีการพูดคุยกันระหว่างเครือข่ายต่างๆ เพื่อการทำข้อตกลงและประสานงานกันในกิจกรรมที่ต่อเนื่องกัน เช่น กิจกรรมเรือนำเที่ยวชมหิ้งห้อย กับเครือข่ายโฮมสเตย์ เป็นต้น

๓) เมตตากายกรรม ได้แก่ การแสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงานร่วมกิจการร่วมชุมชนด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่างๆโดยเต็มใจแสดงอาการกิริยาสุภาพเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้า

และลับหลัง การปฏิบัติต่อกันระหว่างเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นการประสานงานกัน การขอและการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะต้องปฏิบัติด้วยความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่บรรยากาศการทำงานที่ดีระหว่างเครือข่ายต่างๆ ในชุมชน

๔) เมตตาจริกรรม ได้แก่ การช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอนหรือแนะนำ ตักเตือนกันด้วยความหวังดีกล่าววาจาสุภาพแสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง เมื่อมีมติหรือข้อตกลงในเครือข่าย และต้องการนำไปแจ้งแก่เครือข่ายอื่นๆ ต้องใช้วาจาที่มีเหตุผล มีความสุภาพและเคารพในความคิดเห็นหรือการกระทำของผู้อื่นด้วย เมื่อเกิดข้อพิพาทระหว่างเครือข่าย ต้องใช้วาจาจะมุนละม่อมในการสอบถามถึงข้อเท็จจริง อย่าใช้วาจาที่แฝงไปด้วยอารมณ์

๕) เมตตาโมกกรรม ได้แก่ การตั้งจิตปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันมองกันในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน แต่ละเครือข่ายต้องคิดที่จะจัดกิจกรรม หรือโครงการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนโดยรวม และนำเสนอความคิดเห็นนั้นสู่เครือข่ายอื่นๆ ในชุมชน การคิดในสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์แก่ชุมชนโดยรวมนั้นเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะความคิดเป็นบันไดขั้นแรกที่จะนำไปสู่การกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนต่อไป

๖) สาธารณโภคิ ได้แก่ การแบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรมแม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน แต่ละเครือข่ายชุมชนต่างก็มีกิจกรรมในการประกอบอาชีพ และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตาม ทุกเครือข่ายต่างมีความสำคัญยิ่งในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนแบบอนุรักษ์ การจัดการในเรื่องของผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวต่างๆ จึงควรแบ่งปันให้เครือข่ายอื่นๆ ได้รับผลประโยชน์ไปด้วย เช่น การแนะนำให้นักท่องเที่ยวไปจับจ่ายใช้สอยในกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยเครือข่ายอื่นๆ การอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวและช่วยประสานงานเพื่อส่งมอบนักท่องเที่ยวระหว่างกัน ซึ่งจะสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวในความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของเครือข่ายชุมชนต่างๆ ในตลาดน้ำอัมพวา

๔.๔.๓ การสนับสนุนจากภาครัฐ

แนวทางการเสริมสร้างการสนับสนุนจากภาครัฐ เพื่อการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวา มีดังต่อไปนี้

๑) ทัศนวิสัย ได้แก่ การเคารพรับฟังความคิดเห็นกัน มีความเห็นชอบร่วมกันตกลงกันได้หลักการสำคัญยึดถืออุดมคติหลักแห่งความดีงามหรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน หน้าที่ที่สำคัญของภาครัฐ ต่อการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวา คือการสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ภาครัฐจะต้องยึดมั่นในจุดมุ่งหมายนี้ และออกนโยบาย จัดทำโครงการต่างๆ รวมถึงการจัดสรรงบประมาณ เพื่อนำชุมชนไปสู่เป้าหมายทิศทางเดียวกัน รวมไปถึงการออกกฎหมายกติกาต่างๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนและทบทวนกฎที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวา

๒) สีสัน ได้แก่ การประพาสสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม และไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ นอกจากภาครัฐจะต้องออกนโยบาย หรือกฎระเบียบที่เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแล้ว ภาครัฐยังต้องดำเนินการในการรักษาและควบคุมดูแลให้สมาชิกและเครือข่ายชุมชนต่างๆ ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบโดยเท่าเทียมกัน และปฏิบัติ

ตนเป็นแบบอย่างในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนในเชิงอนุรักษ์ เพื่อให้สมาชิกในชุมชนปฏิบัติตาม อันจะนำไปสู่ความพร้อมเพียงสามัคคีแก่สมาชิกในชุมชนต่อไป

๓) เมตตากายกรรม ได้แก่ การแสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงานร่วมกิจการร่วมชุมชนด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่างๆโดยเต็มใจแสดงอาการกิริยาสุภาพเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง ภาครัฐต้องแสดงออกซึ่งความจริงใจในการให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันโยบายของภาครัฐโดยเท่าเทียมกัน และแสดงออกซึ่งความเป็นมิตรแก่สมาชิกในชุมชน ซึ่งจะทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดความเคารพนับถือ และเกิดความเชื่อมั่นในภาครัฐว่าจะขับเคลื่อนนโยบายด้านการท่องเที่ยวชุมชนไปสู่ความยั่งยืนได้จริง

๔) เมตตาวจิกรรม ได้แก่ การช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดีกล่าววาจาสุภาพแสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง เมื่อมีนโยบาย หรือโครงการต่างๆ ภาครัฐจะต้องนำมาแจ้งแก่สมาชิกในชุมชน หรือแจ้งผ่านผู้นำชุมชนต่างๆ ให้ทราบโดยทั่วกัน เมื่อพบการกระทำผิด ภาครัฐต้องตักเตือน และให้คำแนะนำที่ถูกต้องแก่สมาชิกในชุมชนด้วยความหวังดี และก่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกในชุมชน รวมไปถึงการจัดอบรมวิชาชีพต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกในชุมชนและเครือข่ายต่างๆ

๕) เมตตาเมทกรรม ได้แก่ การตั้งใจปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันมองกัน ในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน ภาครัฐต้องปลูกฝังแนวคิดในการบริการประชาชนแก่เจ้าหน้าที่ของภาครัฐ เพื่อให้เกิดความคิดความตั้งใจในการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในด้านที่ๆ อันจะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนโดยรวม

๖) สาธารณโภคี ได้แก่ การแบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรมแม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน เมื่อมีการออกนโยบายหรือโครงการต่างๆ จากภาครัฐ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การแบ่งปันผลประโยชน์จากโครงการหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว ให้เกิดความเท่าเทียมกันในหมู่สมาชิก หรือในระหว่างเครือข่ายต่างๆ โดยปราศจากอคติ หรือการเล่นพรรคเล่นพวก การแบ่งปันผลประโยชน์จากภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรงบประมาณ โอกาสในการประกอบอาชีพ หรือสวัสดิการต่างๆ จะต้องกระทำอย่างเป็นธรรม รวมถึงต้องมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้เสมอ

๔.๕ สรุป

ในการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข ของชุมชนตลาดน้ำอัมพวานั้น จากการศึกษาพบสภาพปัญหาในการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชน ที่มีทั้งปัญหาที่มาจากเหตุปัจจัยภายในที่เป็นสมาชิกชุมชนและเครือข่ายชุมชนเอง ซึ่งเกิดความขัดแย้งในหมู่สมาชิกชุมชน และความขัดแย้งระหว่างเครือข่ายวิชาชีพต่างๆ ในชุมชน ปัญหาการไม่รักษาสมดุลย์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมและปัญหาความไม่ร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชนในกิจกรรมส่วนรวมของชุมชน นอกจากนี้ยังมีเหตุปัจจัยภายนอกที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างนายทุนจากภายนอกกับสมาชิกในชุมชน ในการลงทุนในกิจการขนาดใหญ่ที่มีรูปแบบกิจกรรมที่แตกต่างไปจากการท่องเที่ยวในชุมชนดั้งเดิม และปัญหาการปรับตัวของสมาชิกในชุมชนเพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว ปัญหาต่างๆ นั้นมี

เหตุมาจากการที่สมาชิกในชุมชนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากเกินไป ไม่เคารพกฎระเบียบของชุมชน เครือข่ายชุมชนต่างๆ เห็นแก่พวกพ้องมากจนละเลยประโยชน์ร่วมกันของชุมชน สมาชิกในชุมชนไม่แสดงออกซึ่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และไม่แสดงออกซึ่งความช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยความเต็มใจ สมาชิกไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สมาชิกในชุมชนไม่คิดที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นด้วยความตั้งใจ และสมาชิกตลอดจนเครือข่ายต่างๆ ในชุมชนไม่เล็งเห็นถึงเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งปัญหาต่างๆ นั้นสามารถใช้หลักพุทธสันติวิธี คือหลักสาราณียธรรม ๖ ได้แก่ ทิฐิสามัญญตา สีลสามัญญตาเมตตา ภายกรรมเมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม และสาธารณโกศ มาใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุขได้

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สารนิพนธ์ “การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข : กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” นี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการได้แก่ (๑) เพื่อศึกษาแนวคิดการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข (๒) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา บริบทเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และ (๓) เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนสันติสุข จากการศึกษาในแต่ละวัตถุประสงค์ พบผลการศึกษาดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวชุมชนเป็นการจัดการร่วมกันของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นเพื่อมอบประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว และร่วมกันรักษาทรัพยากรด้านต่างๆ ของชุมชนที่มีอยู่แล้ว และใช้ทรัพยากรดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนอันเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อประโยชน์แก่ชุมชน การท่องเที่ยวชุมชนประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลักได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน องค์กรชุมชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวการจัดการการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม และกระบวนการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกเรื่องการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ระหว่างสมาชิกในชุมชนกับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้การท่องเที่ยวชุมชนก็ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่อวิถีชีวิตของชุมชน

สำหรับเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนคือองค์กรในท้องถิ่นที่เข้ามามีส่วนร่วมกันในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีการแบ่งงานกันทำตามความถนัดของตน ในทางซึ่งส่งเสริมกิจกรรมระหว่างองค์กรและมีการพึ่งพาพึ่งพาระหว่างกัน มีการแสดงออกและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันมีอิสระในการดำเนินงานของตนเอง ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนจึงขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของเครือข่ายการท่องเที่ยวที่จะร่วมมือกันในการปฏิบัติตามข้อตกลงและหาทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างสันติและประนีประนอม โดยการประสานงานร่วมมือกันภายในชุมชนท้องถิ่นเอง ตามความต้องการ เพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน นอกจากความร่วมมือของคนในชุมชนเองแล้ว ความร่วมมือและความช่วยเหลือที่มาจากหน่วยงานของรัฐ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเครือข่าย และการเสริมสร้างเครือข่ายให้เข้มแข็งก็มีความสำคัญยิ่ง สิ่งสำคัญประการแรกที่จะทำให้เครือข่ายเข้มแข็งได้นั้น โดยอาศัยหลักธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกันเพื่อให้เกิดความสุขและความสามัคคี และช่วยป้องกันหรือลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการอยู่ร่วมกัน ซึ่งหลักพุทธสันติวิธีสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างปรองดอง สันติสุข ได้แก่ หลักธรรมสาราณียธรรม ๖ อันประกอบไปด้วย (๑) เมตตาภาวกรรม คือ การกระทำต่อกันด้วยเมตตาแสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงานช่วยเหลือกิจธุระต่างๆโดยเต็มใจแสดงอาการกิริยาสุภาพเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง (๒) เมตตาวัจกรรม คือ การพูด

ต่อกันด้วยเมตตาช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดีกล่าว วาจาสุภาพแสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง (๓) เมตตาเมตตาโนกรรม คือการคิดต่อกัน ด้วยเมตตาตั้งจิตปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันมองเห็นในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน(๔) สาธารณโภคี คือการได้มาแบ่งกันกินใช้แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรมแม้เป็นของ เล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน (๕) สีสสามัญญตา คือการประพุดดีให้มีความ ประพุดดีสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวมไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่ คณะ(๖) ทิฏฐิสามัญญตา คือการปรับความเห็นเข้ากันได้เคารพรับฟังความคิดเห็นกัน มีความเห็นชอบ ร่วมกันตกลงกันได้หลักการสำคัญยึดถืออุดมคติหลักแห่งความดีงามหรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน

สภาพเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวานั้น เดิมได้มีชุมชนดั้งเดิมอาศัยอยู่ใน บริเวณตลาดน้ำอัมพวาอยู่แล้ว แต่มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย เนื่องจากไม่ได้มีการค้าขายที่บริเวณ ตลาดน้ำมานาน ตั้งแต่มีการตัดถนนใหญ่จากภายนอกสู่อำเภอ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้มีผู้นำจาก ภาครัฐได้มาร่วมวางแผนพัฒนาฟื้นฟูตลาดน้ำ ประกอบกับมีการสร้างเครือข่ายชุมชนที่เกี่ยวข้องโดยมี การจัดตั้งชมรมต่างๆ ขึ้นมา พร้อมกับการร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ และพาสมาชิกชุมชนไปศึกษา ดูงาน ประกอบกับแนวโน้มความนิยมของนักท่องเที่ยวเริ่มที่จะสนใจการท่องเที่ยวในชุมชนซึ่งเป็นการ ท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ ทำให้ตลาดน้ำอัมพวาได้รับความตอบรับและสร้างความสนใจให้กับ นักท่องเที่ยวที่อยากจะมาเที่ยวชม ทำให้เกิดแรงดึงดูดคนแม่ค้า พ่อค้า และผู้ที่แสวงหาประโยชน์จาก ธุรกิจท่องเที่ยวเข้ามาเป็นผู้ประกอบการมากมาย จากเดิมที่เป็นเพียงการนำทรัพยากรในท้องถิ่นและ ความถนัดในการประกอบอาชีพ ได้แก่ ผลผลิตจากสวนผลไม้ ผลผลิตทางทะเล และฝีมือการทำขนม ไทยและน้ำตาลมะพร้าวเป็นจุดขาย ก็ได้มีการขายสินค้าที่หลากหลายขึ้น เกิดธุรกิจโฮมสเตย์ และรี สอร์ทขนาดใหญ่เพื่อรองรับการมาพักค้างคืนของนักท่องเที่ยว เกิดธุรกิจเรือนำเที่ยวชมหึ่งห้อย การ ประกอบอาชีพต่างๆ ทำให้เกิดเครือข่ายผู้ประกอบการขึ้น ได้แก่ เครือข่ายผู้ประกอบการร้านค้าแผง ลอย เครือข่ายเรือสินค้า เครือข่ายเรือนำเที่ยวชมหึ่งห้อย เครือข่ายโฮมสเตย์ เครือข่ายทางการเกษตร และเครือข่ายวัฒนธรรมต่างๆ แต่อย่างไรก็ตามด้วยสภาพวัฒนธรรมของชุมชนอัมพวาเดิม ซึ่งมี อาชีพทำสวนมักจะไม่ทำงานเป็นกลุ่มแต่จะทำงานเพียงลำพัง ทำให้การรวมกันของเครือข่ายชุมชนจึง เป็นไปอย่างหลวมๆ เพราะธรรมชาติของคนในชุมชนถนัดที่จะทำงานเพียงลำพังมากกว่าทำงานเป็น กลุ่มแม้ว่าจะมีการจัดตั้งเครือข่ายหรือกลุ่มชุมชนเพื่อเปิดพื้นที่ให้แสดงความคิดเห็น ก็มีได้มีวาระ สำคัญอันนำไปสู่ข้อตกลงหรือกิจกรรมในเครือข่ายเท่าใดนัก

การท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวาที่เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว แม้จะมีข้อดีมากมาย ได้แก่ การสร้างรายได้แก่สมาชิกในชุมชน การกลับเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชน การพัฒนาด้านสาธารณูปโภค ต่างๆ แต่ก็นำปัญหามาสู่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวาด้วย ซึ่งปัญหาในการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการ ท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวามีทั้งปัญหาที่มาจากเหตุปัจจัยภายในที่เป็นสมาชิกชุมชนและเครือข่าย ชุมชนเอง ซึ่งเกิดความขัดแย้งในหมู่สมาชิกชุมชน และความขัดแย้งระหว่างเครือข่ายวิชาชีพต่างๆ ใน ชุมชน ปัญหาการไม่รักษาสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมและปัญหาความไม่ร่วมกัน ระหว่างสมาชิกในชุมชนในกิจกรรมส่วนรวมของชุมชน นอกจากนี้ยังมีเหตุปัจจัยภายนอกที่ส่งผลให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างนายทุนจาก ภายนอกกับสมาชิกในชุมชน ในการลงทุนในกิจการขนาดใหญ่ที่มีรูปแบบกิจกรรมที่แตกต่างไปจาก

การท่องเที่ยวในชุมชนดั้งเดิม และปัญหาการปรับตัวของสมาชิกในชุมชนเพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว

จากปัญหาการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวาที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า ล้วนเป็นปัญหาความขัดแย้งอันเกิดจากการอยู่ร่วมกันของคนหมู่มากในชุมชน ซึ่งย่อมมีความคิดเห็นและผลประโยชน์ที่แตกต่างกันไป การนำหลักพุทธสันติวิธีมาปรับใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสันติสุขจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ดังเช่นหลักสาราณียธรรม ๖ ที่ได้นำมาใช้เป็นหลักในการวิเคราะห์ในการศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อันเป็นหลักธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดการระลึกถึงกัน ทำให้เกิดความไม่เห็นแก่ตัวและเข้าใจตลอดจนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่นมากขึ้น โดยเหตุแห่งปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้น มาจากการที่สมาชิกในชุมชนไม่ได้ยึดถือหลักสาราณียธรรม ๖ มาใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบกิจการต่างๆ ได้แก่ (๑) ทิฐีสัมมัญญา ได้แก่ การเคารพรับฟังความคิดเห็นกัน มีความเห็นชอบร่วมกันตกลงกันได้ในหลักการสำคัญยึดถืออุดมคติหลักแห่งความดีงามหรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน สมาชิกในชุมชน เครือข่ายชุมชน ตลอดจนภาครัฐ จะต้องรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนคนอื่นๆ เมื่อมีข้อขัดแย้ง ต้องรับฟังเหตุผลและพิจารณาตามข้อเท็จจริง จะต้องมีความแน่วแน่ และเล็งเห็นถึงจุดหมายเดียวกันของชุมชน คือการทำให้การท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวาเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบดั้งเดิม เพื่อรักษากลุ่มนักท่องเที่ยวที่นิยมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และก่อให้เกิดความยั่งยืนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนตลอดไป (๒) สีลสัมมัญญา ได้แก่ การประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม และไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ สมาชิกในชุมชน เครือข่ายชุมชน ตลอดจนภาครัฐ จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบต่างๆ ของชุมชนที่ได้ตกลงกันไว้ เนื่องจากในชุมชนประกอบไปด้วยคนหมู่มาก ย่อมเป็นธรรมดาที่จะเกิดความขัดแย้ง หรือการกระทบกระทั่งกัน ดังนั้นแนวทางที่จะก่อให้เกิดชุมชนที่อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ก็คือการปฏิบัติตามกฎระเบียบต่างๆ อย่างเคร่งครัด และเมื่อเกิดข้อพิพาทต่างๆ ที่ไม่สามารถหาข้อประนีประนอมได้ ก็จะต้องใช้กฎหมายหรือกฎระเบียบต่างๆ เป็นเครื่องมือตัดสิน (๓) เมตตาทายกรรม ได้แก่ การแสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงานร่วมกิจการร่วมชุมชนด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่างๆโดยเต็มใจแสดงอาการกิริยาสุภาพเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง สมาชิกในชุมชน เครือข่ายชุมชน ตลอดจนภาครัฐจะต้องแสดงออกซึ่งความตั้งใจในการช่วยเหลือเกื้อกูลสมาชิกในชุมชนคนอื่นๆ (๔) เมตตาจริกรรม ได้แก่ การช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดีกล่าววาจาสุภาพแสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง สมาชิกในชุมชน เครือข่ายชุมชน ตลอดจนภาครัฐจะต้องให้คำแนะนำ ในด้านการประกอบอาชีพ และในด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน จัดการสอนวิชาชีพต่างๆ ให้แก่สมาชิกในชุมชน เมื่อเห็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ควรจะต้องตักเตือนกันด้วยความหวังดี และใช้วาจาที่เหมาะสม ไม่พูดจาด้วยอารมณ์หรือพูดเกินความจริง และต้องตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้องก่อนจะให้นำข้อมูลที่ได้รับไปบอกผู้อื่น (๕) เมตตาโมกกรรม ได้แก่ การตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันมองกันในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน สมาชิกในชุมชน เครือข่ายชุมชน ตลอดจนภาครัฐจะต้องคิดดีต่อกัน เพราะความคิดเป็นจุดเริ่มต้นของการกระทำทุกสิ่ง เมื่อสมาชิกในชุมชนคิดดีต่อกัน และคิดถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว ก็จะขับเคลื่อนชุมชนให้พัฒนาไปอย่างยั่งยืน และไปสู่จุดหมายเดียวกัน (๖) สาธารณโภคี ได้แก่ การแบ่งปันลาภผลที่ได้มา

โดยชอบธรรมแม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกันสมาชิกในชุมชน เครือข่ายชุมชน ตลอดจนภาครัฐจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกในชุมชนเสมอ ไม่ว่าจะเป็นนโยบาย โครงการต่างๆ ที่จัดโดยภาครัฐหรือเอกชน เมื่อทราบถึงโครงการต่างๆ จะต้องแจ้งแก่สมาชิกคนอื่นๆ ได้เข้าถึงประโยชน์จากการจัดโครงการต่างๆ การประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชน เครือข่ายชุมชน ตลอดจนภาครัฐจะต้องหาทางแบ่งปันโอกาสและพื้นที่ในการทำมาหากินอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่สมาชิกทุกคนในชุมชน อันจะทำให้สมาชิกในชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนสันติสุขที่ได้กล่าวมานั้น สามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้

๑) ภาครัฐควรมีส่วนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนมากกว่านี้ เนื่องจากในปัจจุบันเครือข่ายการท่องเที่ยวต่างๆ มีการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ เท่านั้น และไม่มีข้อตกลงให้สมาชิกเครือข่ายได้ยึดถือปฏิบัติมากนัก

๒) ภาครัฐควรมีความชัดเจนและให้อิสระในเรื่องการบริหารจัดการชุมชน ตลอดจนนโยบายด้านงบประมาณแก่เครือข่ายชุมชน ซึ่งจะทำให้การเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนมีความคล่องตัวมากกว่านี้

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะงานวิจัย

๑) ควรศึกษาถึงรูปแบบกระบวนการนำหลักสารานุกรมไปเสริมสร้างให้กับชุมชนควรเป็นอย่างไร เพราะความขัดแย้งของคนในพื้นที่ เป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อน และมีวาระซ่อนเร้นเกินกว่าที่การศึกษาแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกจะสามารถค้นหาคำตอบได้ทั้งหมด งานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชนในอนาคตจึงควรใช้เวลาให้มากขึ้นในการเข้าไปลงพื้นที่ชุมชน เพื่อแสวงหาข้อมูลที่มีความซับซ้อน อันจะทำให้การศึกษามีความน่าสนใจมากขึ้น

๒) ควรศึกษาเกี่ยวกับหลักสันติวิธีอื่นๆ ที่สามารถนำมาใช้กับการจัดการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว เพื่อนำเสนอในประเด็นการศึกษาที่แตกต่างออกไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กนกวรรณ ชูชาญ. การจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมโดยผู้นำชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวชุมชน บ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙.

ครรชิต พุทธิโกษา. คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๔.

ฉันทัช วรรณถนอม. อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สามลดา, ๒๕๕๒.

ชาญชัย สุขสกุล. การพัฒนารูปแบบองค์การเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนบนพื้นที่สูง จังหวัดเพชรบูรณ์. เพชรบูรณ์: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๔.

ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. ปรัชญา ๒๐๑ พุทธศาสน์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเอสพรีนติ้งเฮาส์, ๒๕๓๘.

พจนา สวนศรี. การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๖.

พจนา สวนศรี. คู่มือการจัดการท่องเที่ยวชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, ๒๕๔๖.

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตญาโณ). ธรรมะสำหรับประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บริษัทคลังวิชาจำกัด, ๒๕๓๖.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). วิธีสู่สันติภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

ภัทรพงศ์ อินทรกำเนต และคณะ. รายงานผลการวิจัยเรื่องระบบนวัตกรรมรายสาขาเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานความรู้และเชิงสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายด้านการศึกษามหภาค สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๓.

ภัทรพร จันตะนี. “การจัดการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของชุมชน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนเห็ดตับเต่า ตำบลสามเรือนอำเภอบางปะอินจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **งานวิจัยทุนกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา**. สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๖.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๕๖.

วีระพล ทองมา และประเจต อำนาง. **ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๗.

สินธุ์ สโรบลและคณะ. **การท่องเที่ยวชุมชน,แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ**. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์วินดาเพรส, ๒๕๕๖.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. **โครงการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวด้าน Hospitality Management**. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑.

สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน. **รายงานวิจัยโครงการบูรณาการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอันดามันสู่การเป็นศูนย์กลาง** พ.ศ. ๒๕๕๓.

สำนักสันติและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า. **ศัพท์บัญญัติเกี่ยวกับความขัดแย้งและการแก้ปัญหา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๗.

เทิดศักดิ์ เตชะกิจจจร. **สัณฐานบางช้าง : จากพื้นที่ชุ่มน้ำสู่ศูนย์กลางของกลุ่มน้ำแม่กลอง**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

(๒) งานวิจัย

กานติมา วัฒนวานิชย์. “ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศคุณภาพของนักท่องเที่ยวชาวไทย กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๐.

จรัส ปันธิ. “วิเคราะห์การประยุกต์หลักสราณียธรรมในการบริหารงานบุคคลมหาวิทยาลัยเชียงใหม่”. **การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๗.

ชรินทร์พรรณ อะสีติรัตน์. “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับวิถีชีวิตชุมชนกรณีศึกษา ตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.

ชาญชัย สุขสกุล. “การพัฒนาารูปแบบองค์กรเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนบนพื้นที่สูง จังหวัดเพชรบูรณ์”. **งานวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน สำนักงบประมาณ คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ**. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๔.

ญดาจี้ ระเบียบกุล. “ความเข้มแข็งของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา ตลาดน้ำอัมพวา ตำบลอัมพวา อำเภอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓.**

นาวาเอกนพดล บงกชกาญจน์. “การปฏิบัติงานตามหลักสราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองการบินทหารเรือกองเรือยุทธการ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.**

ประเสริฐ สิงหเสม. “ความพึงพอใจที่มีต่อการบริหารงานตามหลักสราณียธรรม: ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระทองอำเภอลำดวนจังหวัดนครศรีธรรมราช”. **สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.**

พระครูนนทวิวัฒน์วิธมโม (มีนุสรณ์). “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสราณียธรรม: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบางอำเภอบางกรวยจังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.**

พระมหาเอกมร ฐิตปัญโญ (คงตางาม). “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลัก: สราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดอนมดแดงจังหวัดอุบลราชธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.**

ภูเกริก บัวสอน. “การฟื้นฟูตลาดเก่าในเมืองไทย”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๔.**

ศุภพงศ์ ทองศรีนุ่น. “ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการใช้หลักสราณียธรรมของผู้ปกครองท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอลำดวนจังหวัดนครศรีธรรมราช”. **สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.**

อมรศิริ ดวงดี. “ความตระหนักของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการอนุรักษ์หิ้งห้อยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม”. **วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๕.**

อาภาณรัตน์ เลิศไผ่รอด. “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะตามหลักสราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.**

อ่ำ ทองนอก. “ศึกษาการนำหลักสราณียธรรมไปใช้ในหมู่บ้าน: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านนอกตำบลเกาะเกิดอำเภอยะใหญ่จังหวัดนครศรีธรรมราช”. **สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.**

เพชรศรี นนทศิริ. “รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง”. **งานวิจัยคณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร. มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๖.**

(๓) บทความ

ปรียาภรณ์ เนียมมณี และวศิน เหลี่ยมปรีชา. “การรวมกลุ่มของชุมชนนักปฏิบัติเพื่อสร้างรูปแบบทาง
การตลาดที่ยั่งยืนผ่านทฤษฎีกิจกรรม: กรณีศึกษา ตลาดน้ำอัมพวา”, วารสารวิชาการ
จัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (ตุลาคม ๒๕๕๔-
มีนาคม ๒๕๕๕): หน้า ๒๙.

มณีวรรณ ผิวนิม. “พัฒนาการและผลกระทบของการท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำ”, ใน **รวม
บทความวิจัยการท่องเที่ยวชุดโครงการนโยบายและแผนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. หน้า
๑๓-๒๙. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๗.

สินธุ์โรบล, “การจัดการท่องเที่ยวชุมชน”, **ประชาคมวิจัย**. พฤษภาคม ๒๕๔๗, หน้า ๑๕.

ศิริไลต์ สกุกจีน. “สงครามตลาดเก่า สามชุก-อัมพวา-อ่างศิลา-บ้านใหม่ อยู่มา ๑๐๐ ปีเพ็งมีศึก”,
สยามรัฐ. (๒๗ กันยายน ๒๕๕๓): หน้า ๓๗.

อวรรณ โอภาสพัฒนกิจ. “คุยกันก่อน”, **จดหมายข่าวงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น**. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑
(มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑): หน้า ๒.

อริสรา เสยานนท์. “การป้องกันการเสื่อมโทรมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ
ตลาดน้ำอัมพวา”, วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม -
ธันวาคม ๒๕๕๒): หน้า ๑๖๓-๑๗๒.

(๔) สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ กฤษฎี กลิ่นจกกล, ประธานกรรมการชุมชนตลาดอัมพวา, ๓ ก.พ. ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ นิภา จารุพัฒน์, ประธานกรรมการชุมชนวัดอัมพวัน, ๒ ก.พ. ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ พิชโรตม อุณสุวรรณ, ร.ท., ผู้จัดการอุทยาน ร.๒ อดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลอัมพวา,
๒ ก.พ. ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ วรรณภามีกำ, วิทยากรประจำโครงการอัมพวาชัยพัฒนานุรักษ์, ๒ ก.พ. ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ สนั่น ถิตยานุรักษ์, ที่ปรึกษาชมรมท่องเที่ยวทางน้ำอัมพวา, ๒ ก.พ. ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ ศรีประภาส ศรีวัช, ม.ล., หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสังคม เทศบาลตำบลอัมพวา, ๓ ก.พ. ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ อรพินท์ โชติประคัลภ์, ประธานชมรมแพ่งลอยตลาดอัมพวา, ๓ ก.พ. ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ เพ็ญ ทองประสาน, กรรมการชุมชนคลองอัมพวา, ๓ ก.พ. ๒๕๕๘.

(๕) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

จรรยา แดงน้อย. สถาบันการท่งเทียวชุมชน(CBT-I), แนวคิดและการบริหารจัดการการท่งเทียวชุมชนแบบมีส่วนร่วมและยั่งยืน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.cbt-i.org/index> [๓๑ ก.ค. ๒๕๕๗].

ภาวิตา ใจกล้า.แะระรอย: เกาะติดสถานการณ์ “ตลาดโบราณ” [ออนไลน์].แหล่งที่มา: <http://downtoearthsocsc.thaigov.net/1/modules.php?name=News&file=article&sid=82> [๓๑ ก.ค. ๒๕๕๗].

สุกัญญา ศุภกิจอำนวย.อัมพวา.. โมเดลสร้างสรรค์ เศรษฐกิจชุมชน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/business/bizweek/20090916/77269/อัมพวา..โมเดลสร้างสรรค์-เศรษฐกิจชุมชน.html> [๓๑ ก.ค. ๒๕๕๗].

ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์. อัมพวาโมเดลฟื้นฟูชุมชนริมคลอง[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.chula-alumni.com/scripts/ViewAllPublicNews.asp?ID=3994>[๓๑ ก.ค. ๒๕๕๗].

อินทรชัย พาณิชกุล.๑๐ ปี “ตลาดน้ำอัมพวา” ถึงเวลาชาลง [ออนไลน์].แหล่งที่มา: <http://bit.ly/1zNAWgC> [๓๑ ก.ค. ๒๕๕๗].

เทศบาลตำบลอัมพวา อ.อัมพวา จ. สมุทรสงคราม.ข้อมูลเทศบาลตำบล-สภาพทั่วไป [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:http://www.amphawa.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=11&Itemid=59[๓๑ ก.ค. ๒๕๕๗].

เทศบาลตำบลอัมพวา อ.อัมพวา จ. สมุทรสงคราม.วิถีชีวิตคนอัมพวา-ความเป็นอยู่ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:http://www.amphawa.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=118&Itemid=112 [๓๑ ก.ค. ๒๕๕๗].

Thai Franchise Center, ฟังเสียงจาก “แม่กลอง” ในวันที่ตลาดน้ำ“อัมพวา” ติดลมบน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:<http://www.thaifranchisecenter.com/document/show.php?doculD=371>[๓๑ ก.ค. ๒๕๕๗].

๒. ภาษาอังกฤษ

Fawcett, S.B. et al. “A Contextual - behavioral model of empowerment : Case studies involving people with physical disabilities”, *American Journal of Community Psychology*. Vol. 22 (1994): pp 471.

Hunt, S.D.“Sustainable marketing, equity, and economic growth: A resource-advantage, economic freedom approach”, *Journal of the Academy of Marketing Science*. Vol. 39 No. 1 (2010): pp 7-8.

ภาคผนวก ก.

หนังสือขอสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ที่ ศธ ๖๑๐๖.๒/ว ๑๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
เจริญพร ร.ท.พัชโรดม อุนสุวรรณ อดีตนายกเทศมนตรี เทศบาลอัมพวา
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางสาวสุนีย์ นามสกุล อภิชาติกุลชัย นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสันติศึกษา
เลขประจำตัวนิต ๕๖๐๑๔๐๕๐๑๘ ได้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการ
ท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข:กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ซึ่งมีอาจารย์ที่
ปรึกษาสารนิพนธ์ คือ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. โดยในการทำสารนิพนธ์เล่มนี้ มีความ
จำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์
ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก
ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษาพิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ
เกี่ยวกับการวิจัยนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณ
ล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

สำหรับการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานกับท่านโดยตรง

ขอเจริญพร

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการสถาบันภาษา มจร
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

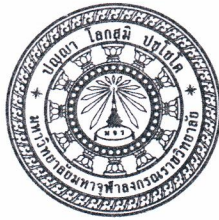
<http://www.ps.mcu.ac.th>

ผู้ประสานงาน: พระมหาวุฒิเมธ ฐิติเมธ นักรจัดการงานทั่วไป โทร.๐๙๖-๑๘๕-๓๖๕๙

นางสุนีย์ อภิชาติกุลชัย นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๙-๘๙๙-๘๔๒๘

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า
ร.ท.พัชโรดม อุนสุวรรณ
2 พ.ย. 58

ที่ ศธ ๖๑๐๖.๒/๑ ๑๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
เจริญพร คุณกฤษฎี กลิ่นจกกล ประธานกรรมการชุมชน ชุมชนตลาดอัมพวา
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางสาวสุนีย์ นามสกุล อภิชาติกุลชัย นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสันติศึกษา
เลขประจำตัวนิต ๕๖๐๑๔๐๕๐๑๘ ได้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการ
ท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข:กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ซึ่งมีอาจารย์ที่
ปรึกษาสารนิพนธ์ คือ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. โดยในการทำสารนิพนธ์เล่มนี้ มีความ
จำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์
ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก
ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษาพิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ
เกี่ยวกับการวิจัยนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณ
ล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

สำหรับการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานกับท่านโดยตรง

ขอเจริญพร

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการสถาบันภาษา มจร
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

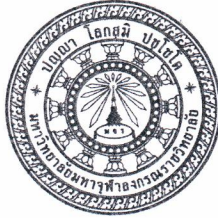
<http://www.ps.mcu.ac.th>

ผู้ประสานงาน: พระมหาวุฒิเมธส วุฒิเมธ นักรจัดการงานทั่วไป โทร.๐๙๖-๑๘๕-๓๖๕๙

นางสุนีย์ อภิชาติกุลชัย นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๙-๘๙๙-๘๔๒๘

๓/๒/๕๘

ที่ ศธ ๖๑๐๖.๒/ ๖ ๑๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
เจริญพร คุณนิภา จารุพัฒน์ ประธานกรรมชุมชนวัดอัมพวัน
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางสาวสุนีย์ นามสกุล อภิชาติกุลชัย นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสันติศึกษา
เลขประจำตัวนิต ๕๖๐๑๔๐๕๐๑๘ ได้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการ
ท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข:กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ซึ่งมีอาจารย์ที่
ปรึกษาสารนิพนธ์ คือ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. โดยในการทำสารนิพนธ์เล่มนี้ มีความ
จำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์
ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก
ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษาพิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ
เกี่ยวกับการวิจัยนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขออนุมัติขอคุณ
ล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

สำหรับการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานกับท่านโดยตรง

ขอเจริญพร

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการสถาบันภาษา มจร
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

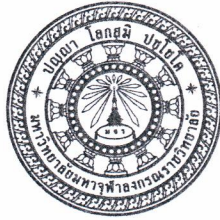
<http://www.ps.mcu.ac.th>

ผู้ประสานงาน: พระมหาวุฒิเมธ วุฒิเมธ นักจัดการงานทั่วไป โทร.๐๙๖-๑๘๕-๓๖๕๙

นางสุนีย์ อภิชาติกุลชัย นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๙-๘๙๙-๘๔๒๘

๒ ก.พ. ๕๘

ที่ ศธ ๖๑๐๖.๒/ ๖ ๑๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
เจริญพร คุณอรพินท์ โชติประคูล์ ชมรมแมลงลอยตลาดอัมพวา
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางสุนีย์ นามสกุล อภิชาติกุลชัย นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสันติศึกษา
เลขประจำตัวนิต ๕๖๐๑๔๐๕๐๑๘ ได้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการ
ท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข:กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ซึ่งมีอาจารย์ที่
ปรึกษาสารนิพนธ์ คือ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. โดยในการทำสารนิพนธ์เล่มนี้ มีความ
จำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์
ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก
ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษาพิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ
เกี่ยวกับการวิจัยนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขออุมทนาขอบคุณ
ล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

สำหรับการติดต่อประสานงานนิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานกับท่านโดยตรง

ขอเจริญพร

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการสถาบันภาษา มจร
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

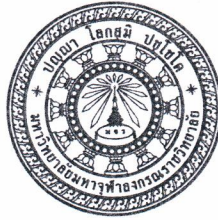
<http://www.ps.mcu.ac.th>

ผู้ประสานงาน: พระมหาวุฒิเมธ ฐิตเมธ นักจัดการงานทั่วไป โทร.๐๙๖-๑๘๕-๓๖๕๙

นางสุนีย์ อภิชาติกุลชัย นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๙-๘๙๙-๘๔๒๘

ท.ก.พ. ๕๗

ที่ ศธ ๖๑๐๖.๒/ วจส

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๕

พฤศจิกายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
เจริญพร คุณสนั่น ถิตยานุรักษ์ ประธานชมรมท่องเที่ยวทางน้ำอัมพวา
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางสาวสุนีย์ นามสกุล อภิชาดิกุลชัย นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสันติศึกษา
เลขประจำตัวนิสิต ๕๖๐๑๔๐๕๐๑๘ ได้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการ
ท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข:กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ซึ่งมีอาจารย์ที่
ปรึกษาสารนิพนธ์ คือ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. โดยในการทำสารนิพนธ์เล่มนี้ มีความ
จำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์
ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก
ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษาพิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ
เกี่ยวกับการวิจัยนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขออนุมัติขอพบคุณ
ล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

สำหรับการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานกับท่านโดยตรง

ขอเจริญพร

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการสถาบันภาษา มจร
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

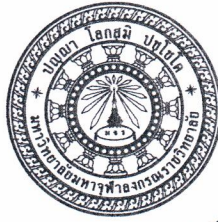
<http://www.ps.mcu.ac.th>

ผู้ประสานงาน: พระมหาวุฒิเมธ ฐิตเมโธ นักจัดการงานทั่วไป โทร.๐๙๖-๑๘๕-๓๖๕๕

นางสุนีย์ อภิชาดิกุลชัย นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๙-๘๙๙-๘๕๒๘

2 ก.พ. 58

ที่ ศธ ๖๑๐๖.๒/๑๓

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

พศจิกายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
เจริญพร คุณวรรณภา มีกำเนิด แก้วคำ โครงการอัมพวาชัยพัฒนานุรักษ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางสุนีย์ นามสกุล อภิชาติกุลชัย นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสันติศึกษา
เลขประจำตัวนิสิต ๕๖๐๑๔๐๕๐๑๘ ได้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการ
ท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข:กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ซึ่งมีอาจารย์ที่
ปรึกษาสารนิพนธ์ คือ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. โดยในการทำสารนิพนธ์เล่มนี้ มีความ
จำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์
ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก
ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษาพิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ
เกี่ยวกับการวิจัยนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณ
ล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

สำหรับการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานกับท่านโดยตรง

ขอเจริญพร

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการสถาบันภาษา มจร
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

<http://www.ps.mcu.ac.th>

ผู้ประสานงาน: พระมหาวุฒิเมธส์ วุฒิเมโธ นักจัดการงานทั่วไป โทร.๐๙๖-๑๘๕-๓๖๕๙

นางสุนีย์ อภิชาติกุลชัย นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๙-๘๙๙-๘๔๒๘

จรนณ วัณลี
๒๓ พฤษภาคม ๕๗

ภาคผนวก ข.
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์
เรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนสันติสุข :
กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้ จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์และประเมินผลสารนิพนธ์เรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนสันติสุข : กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้า หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น ๔ ส่วนดังนี้

ส่วนที่ ๑ คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ส่วนที่ ๓ คำถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุขตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ส่วนที่ ๔ คำถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุขตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากท่าน ในการตอบแบบสัมภาษณ์ โดยที่ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จะไม่ได้รับผลกระทบใด ๆ จากการตอบแบบสัมภาษณ์แต่ประการใด ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์จะถูกนำไปใช้ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

๑.๑ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
เบอร์โทรศัพท์.....อีเมล.....
วันที่ทำการสัมภาษณ์.....เวลา.....
สถานที่ทำการสัมภาษณ์.....

๑.๒ เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

๑.๓ อายุ

☐ ๒๑-๓๐ ปี

☐ ๓๑-๔๐ ปี

☐ ๔๑-๕๐ ปี

☐ ๕๑-๖๐ ปี

☐ ตั้งแต่ ๖๑ ปีขึ้นไป

๑.๔ อาชีพ

☐ รับจ้าง

☐ เกษตรกร

☐ ข้าราชการ/พนักงาน

☐ ของรัฐ

☐ ค้าขาย

☐ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว

☐ อื่นๆ

๑.๕ รายได้ต่อเดือน

☐ ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท

☐ ๕,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ บาท

☐ ๑๐,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท

☐ ๒๐,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท

☐ ๓๐,๐๐๑ - ๔๐,๐๐๐ บาท

☐ มากกว่า ๔๐,๐๐๐ บาท

ส่วนที่ ๒ สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

๒.๑ การบริหารจัดการตลาดน้ำอัมพวา มีรูปแบบอย่างไร (เช่น สหกรณ์ ชมรม วิสาหกิจชุมชน ฯลฯ)

๒.๒ ในการบริหารจัดการองค์การในข้อ (๒.๑) นั้น มีการจัดการอย่างไร

๒.๒.๑ การกำหนดโครงสร้างและคัดเลือกฝ่ายบริหาร

๒.๒.๒ การบริหารงาน

๒.๒.๓ การพัฒนาสมาชิก

๒.๓ เครือข่ายการท่องเที่ยวก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเสริมสร้างการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวาอย่างไร (จุดแข็ง โอกาส ต้นทุนทางทรัพยากรของเครือข่าย การบริหารจัดการ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก งบประมาณ ความสำเร็จของเครือข่าย รางวัลต่างๆ)

๒.๔ เครือข่ายการท่องเที่ยวมีปัญหาในการเสริมสร้างการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวาอย่างไร (จุดอ่อน อุปสรรค ปัญหาจากปัจจัยภายในและภายนอก)

ส่วนที่ ๓ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนสันติสุข ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

- ๓.๑ เครือข่ายการท่องเที่ยวภายในชุมชนตลาดน้ำอัมพวา มีเครือข่ายอะไรบ้าง
- ๓.๒ มีการบริหารจัดการในเครือข่ายการท่องเที่ยวในข้อ (๓.๑) อย่างไร
- ๓.๓ มีแนวทางการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนอย่างไร
- ๓.๔ มีการประสานงานเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอัมพวากับชุมชนอื่นๆ หรือไม่ อย่างไร (ทั้งในและนอกจังหวัด)
- ๓.๕ แนวทางในการเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งมีลักษณะอย่างไร (ด้านการบริหารจัดการองค์การบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน)

ส่วนที่ ๔ คำถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์หลักสราณียธรรม ๖ เพื่อการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุขตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

- ๔.๑ มีการประยุกต์หลักสราณียธรรม ๖ เพื่อการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุขด้วย อย่างไร
 - ๔.๑.๑ เมตตาการุณมคือการทำความดีต่อกันช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจแสดงกิริยาอาการสุภาพเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง
 - ๔.๑.๒ เมตตาจักรมคือการพูดแต่สิ่งที่ดีงาม สิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอนแนะนำตักเตือนด้วยความหวังดีกล่าววาจาสุภาพแสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง
 - ๔.๑.๓ เมตตาโมกรมคือการคิดดี จิตปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง
 - ๔.๑.๔ สาธารณโกศคือการรู้จักแบ่งปัน ไม่หวงไว้แต่เพียงผู้เดียว เพื่อการใช้สอยด้วยประโยชน์ส่วนรวม
 - ๔.๑.๕ สีสสามัญญตาคือ การมีความประพฤติสุจริตปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ
 - ๔.๑.๖ ทิฏฐิสามัญญตาคือ การมีความเห็นร่วมกัน รู้จักเคารพ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา
- ๔.๒ ความคิดเห็นเพิ่มเติมในการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข

ภาคผนวก ค.

ภาพถ่ายผู้ให้การสัมภาษณ์และภูมิทัศน์ตลาดน้ำอัมพวา

จ.สมุทรสงคราม

ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวในชุมชนตลาดน้ำอัมพวา

กลุ่มผู้นำภาครัฐ

ร.ท.พัชโรดม อุนสุวรรณ
ผู้จัดการอุทยาน ร.๒
อดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลอัมพวา

ม.ล. ศรีประพาส ศรีธวัช
หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสังคม
เทศบาลตำบลอัมพวา

กลุ่มผู้นำชุมชน

คุณกฤษฎี กลิ่นจกกล
ประธานกรรมการชุมชนตลาดอัมพวา

คุณนิภา จารุพัฒน์
ประธานกรรมการชุมชนวัดอัมพวัน

คุณเพิ่ม ทองสไตการ
กรรมการชุมชนคลองอัมพวา

กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน

คุณอรพินท์ โชติประคัลภ์
ประธานชมรมแผงลอยตลาดอัมพวา

คุณสนั่น ถิตยานุรักษ์
ที่ปรึกษาชมรมท่องเที่ยวทางน้ำอัมพวา

คุณวรรณภา มีกำ
วิทยากรประจำโครงการอัมพวาชัยพัฒนานุรักษ์

สภาพทั่วไปของตลาดน้ำอัมพวา

ตลาดน้ำอัมพวาในเสาร์อาทิตย์ที่เต็มไปด้วยนักท่องเที่ยวและเรือสินค้า

สภาพทั่วไปของตลาดน้ำอัมพวา

ตลาดชุมชนริมคลองอัมพวาในวันเสาร์อาทิตย์ที่เต็มไปด้วยนักท่องเที่ยว

สภาพทั่วไปของชุมชนอัมพวา

ชุมชนตลาดน้ำอัมพวาอันแสนสงบในวันธรรมดาที่มียานักท่องเที่ยวเพียงน้อย

กิจกรรมของสมาชิกในชุมชนตลาดน้ำอัมพวา

ความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาในการจัดกิจกรรมต่างๆ

การเข้ามาของนายทุนรายใหญ่จากภายนอก

สิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่ที่ดูแปลกแยกจากสภาพแวดล้อมในชุมชน

การแสวงหาประโยชน์จากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ

ป้ายห้ามกลับรถ ห้ามจอดรถ และป้ายเก็บค่ากลับรถ ค่าจอดรถ
ที่พบได้ทั่วไปในบริเวณชุมชนตลาดน้ำอัมพวา

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสุนีย์ อภิชาติกุลชัย
เกิดวันที่	๑ กรกฎาคม ๒๕๐๔
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ที่อยู่	๒๔/๔๖ หมู่ที่ ๗ หมู่บ้านศุภาลัยวิลล์ วงศ์สว่าง ซอยกรุงเทพ-นนท์ ๑๒ ถนนกรุงเทพนนท์ ตำบลบางเขน อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
การศึกษา	สำเร็จการศึกษา ปริญญาตรีบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขา การจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
เริ่มทำงาน	พ.ศ. ๒๕๒๖ บริษัท กมลสุโกศล จำกัด พ.ศ. ๒๕๓๑ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
ปัจจุบัน	ผู้อำนวยการกองตรวจจ่าย ฝ่ายการเงิน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
สถานที่ทำงาน	๑๖๐๐ ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ แขวงมักกะสัน เขตราชเทวี กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐